

GRIGORE URECHE

LÉTOPISEȚUL ȚĂRÂI MOLDOVEI,
DE CÂND S-AU DESCĂLECAT ȚARA ȘI
DE CURSUL ANILOR ȘI DE VIAȚA
DOMNILOR CAREA SCRIE DE LA
DRAGOȘ VODĂ PÂNĂ LA ARON VODĂ

Mulți scriitori s-au nevoit de au scris rândul și povéstea țărilor, de au lăsat izvod pre urmă și bune și rele, să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre céle rele și să ferească și să să socotească, iară de pre céle bune să urmăze și să învețe și să să îndireptéze. Și pentru acéia, unii de la alții chizmind și însemnând și pre scurt scriind, adică și răposatul Gligorie Uréche ce au fost vornic mare, cu multă nevoință, cetind cărțile și izvoadele și ale noastre și céle striine, au aflat cap și începătura moșilor, de unde au izvorât în țară și s-au înmulțit și s-au lățit, ca să nu se înéce a toate țărâle anii trecuți și să nu să știe ce s-au lucrat, să să aseamene fiarălor și dobitoacelor celor multe și fără minte. Pre acéia urmând și chizmind, măcar că să află și de alții semnate lucrurile Țărâi Moldovei, apucatu-s-au și dumnealui de au scris începătura și adaosul, mai apoi și scădérea care să véde că au venit în zilele noastre, după cum au fost întâiu Țărâi și pământului nostru Moldovei. Că cum se tâmplă de sârgu de adaóge povoiul apei și iarăși de sârgu scade și să împuținează, așa s-au adaos și Moldova, carea mai apoi de alte țări s-au descălecat, de s-au de sârgu lățit și fără zăbavă au îndireptatu.

Acéstea cercând cu nevointă vornicul Uréche, scrie de zice că „nu numai létopisetul nostru, ce și cărți striine am cercat, ca să putem afla adevărul, ca să nu mă aflu scriitoriu de cuvinte deșarte, ce de dereptate, că létopisetul nostru cel moldovenescu așa de pre scurt scrie, că nici viața domnilor, carii au fost toată cârma, nu alége, necum lucrurile den lăuntru să aleagă și pre scurt scriind și însemnând de la început până la domniia lui Petru vodă Șchiopul și s-au stinsu, că de aciia înainte n-au mai scris nimeni până la Aron vodă. Nici iaste a să mira, că scriitorii noștri n-au avut de unde strânge cărți, că scriitorii dentâiu n-au aflat scrisori, ca de niște oameni neașăzați și nemérnici, mai mult proști decât să știe carte. Ce și ei ce au scris, mai mult den basne și den povești ce au auzit unul de la altul. Iară scrisorile striinilor mai pe largu și de agiunsu scriu, carii au fost fierbinti și râvnitori, nu numai a sale să scrie ce și céle striine să însemnéze. Și de acolo multe luând și lipindu de ale noastre, potrivindu vrémea și anii, de am scris acest létopiset, carile de pre în multe locuri de nu să va fi nemerit, gândescu că acela ce va fi înțeleptu nu va vinui, că de, nu poate de multe ori omul să spuie așa pre cale tot pre rându, cela ce véde cu ochii săi și multe smintéște, de au spune mai mult, au mai puțin, dară lucruri vechi și de demult, de s-au răsufat atâta vréme de ani? Ci eu, pe cum am aflat, așa am arătat.“

PRÉDOSLOVIA DESCĂLICĂRII A TĂRII MOLDOVEI
DINCEPUTUL EI. CAREA IASTE ÎNSEMNATĂ
DE URÉCHE VORNICUL DIN LÉTOPISETUL CEL
LATINESCU IZVODITĂ

Vor unii Moldovei să-i zică că au chiebat-o Știtia, sau Schithia, pre limba slovenească. Ce Știtia coprinde loc mult, nu numai a nostru, ce închide și Ardealul și Țara Muntenescă și câmpii preste Nistru, de coprinde o parte mare și de Țara

Leșască. Chiebatu o au unii și Flachia, ce scriu létopisetele latinești, pre numele hatmanului râmlenescu ce l-au chiebat Flacus, carile au bătut războiu cu știtii pre acéste locuri și schimbându-să și schimonosindu-să numele, din Flachia i-au zis Vlahiia. Ce noi acésta nume nu priimim, nici-l putem da țărâi noastre Moldovei, ci Țării Muntenesti, că ei nu vor să dispartă, să facă doao țări, ci scriu că au fostu tot un loc și o țară și noi aflăm că Moldova s-au discălicat mai pe urmă, iar munténii mai dintâi, măcar că s-au tras de la un izvod, munténii mai întâi, moldovenii mai pre urmă de păstorii nemerit, că umblându păstorii de la Ardeal, ce să chiiamă Maramoroș, în munți cu dobitoacele, au dat de o hiară ce să chiamă buor, și după multă goană ce o au gonit-o prin munți cu dulăi, o au scos la șesul apei Moldovei. Acolo fiindu și hiară obosită, au ucis-o la locul unde să chiamă acum Buorénii, dacă s-au discălicat sat. Și hierul țării sau pecétea cap de buor să însémnează. Și câteaoa cu care au gonit fiara acéia au crăpat, pre carea o au chiebat-o Molda, iară apei de pre numele cătélui Moldii, i-au zis Molda, sau cumu-i zic unii, Moldova. Ajjidirea și țării, dipre numele apei i-au pus numele Moldova.

PENTRU LIMBA NOASTRĂ MOLDOVENEASCĂ

Așjderea și limba noastră din multe limbi iaste adunată și ne iaste amestecat graiul nostru cu al vecinilor de prin prejur, măcară că de la Râm de tragem, și cu ale lor cuvinte ni-s amestecate. Cum spune și la prédoslovia létopisetului celui moldovenescu de toate pre rând: Ce fiindu țara mai de apoi ca la o slobozie, de prin prejur venindu și discălicându, din limbile lor s-au amestecat a noastră: de la râmleni, céle ce zicem latină, pâine, ei zic panis, carne, ei zic caro, găina, ei zic galena, muiația, mulier, fâméia, femina, părinte, pater, al nostru, noster și altile multe din limba latinească; că de ne-am socoti pre

amăruntu, toate cuvintele le-am înțelege. Așijderea și de la frânci, noi zicem cal, ei zic caval, de la greci straste, ei zic stafas, de la lési prag, ei zic prog, de la turci, m-am căsătorit, de la sârbi, caracatiță și alți multe ca acéstea din toate limbile, carile nu le putem să le însemnăm pe toate. Și pentru aceasta să cunoaște că cum nu-i discălicată țara de oameni așăzați, așa nici legile, nici tocmeala țării pre obicée bune și legate, ci toată dreptatea au lăsat pre acel mai mare, ca să o judece și ce i-au părut lui, ori bine, ori rău, acéia au fost lége, de unde au luat și voie așa mare și vârf. Deci cumu-i voia Domnului, de caută să le placă tuturor, ori cu folos, ori cu paguba țării, care obicéi până astădzi trăiaște.

DE RĂSIPIREA ȚĂRĂI DENTĂI

Află-să această țară să fie fostu lăcuit și alții într-însa mai nainte de noi, de unde cetățile țării să cunoscă că-i lucru frâncescu, de au lăcuit oștile Râmului și au iernatu de multe ori, bătându-se uneori cu știtiu sau tătarii, uniori cu Bosna și cu Rumele și la persi trecându. Ce fiindu în calea răotăților și stropșindu oștile, care de multe ori să făcea războaie pre acesta loc, cum încă sémnile arată, carile le vedem multe pretitinderile: movili mari și mici și șanturi pre Nistru, pre Prut, prin codri, n-au mai putut suferi, ce s-au răsipit și s-au pustiit.

PENTRU DISCĂLICATUL ȚĂRII AL DOII.EA RÂND

După răsipa țării dintâi, cum spune mai sus că s-au pustiit de nevoia oștilor lui Flac hatmanul râmilenescu (sau cum spune létopisețul cel ungurescu de Iaslău craiul ungurescu, cându au răsipit tătarii dintr-acéste locuri, de au rămas locul pustiit) mai apoi, după multă vréme cum spune mai sus, cându păstorii din

munți ungurești pogorându după vânat au nemerit la apa Moldovei, locuri desfătate cu câmpi deschisi, cu ape curătoare, cu păduri dese, și îndrăgind locul, au tras pre ai săi de la Maramoroș și pre alții au îndemnat, de au descălicat întâi supt munte, mai apoi adăogându-să și crescându înainte, nu numai apa Moldovei, ce nici Sirétiul nu i-au hotărât, ce s-au întinsu până la Nistru și până la mare. Nici războaie mai făcea ca să-și apere țara și pământul său de cătră știti și gotthi și di cătră alți vecini și limbi ce era prin prejur. Ce avându purtătoriu domnii lor carii rădicasă dentru sine, în Țara Ieșască de multe ori au intrat și multă pradă și izbândă au făcut, din câmpi tătarii i-au scos că după multă răsipă ce i-au fostu gonit pre tătari oarecând di pre acéste locuri Iaslău craiul ungurescu, iarăși au fost început a să tinde la câmpi. Așijderea și muntenilor nu numai nevoie și groază le făciia, ce și domniile schimba și pre cine vrea ei, priimia; pre ardélii nu-i lăsa să să odihnească, ci pururea le făcea nevoie și cetăți câteva le luasă și le lipiia cătră Țara Moldovei, carile toate mai înainte la locurile sale să vor arăta. Mai apoi și turcii carii să vedea că ca o negură toată lumea acoperea, războaie minunate făcea, de multe ori i-au și biruit, mai apoi de o au și supus supt giugul lor, de multe ori i-au asudat, rocoșindu-să și nu fără moarte și pagubă în oameni, până a o așaza.

DINCEPUTUL DOMNILOR,

VĂ LEATUL. 6867 <=1359>

Între-acei păstori ce au nemeritu locul acesta, fost-au și Dragoș, carile au venitu de la Maramoroș, carile să vedii și mai de cinste și mai de folos decâtu toți, pre carile cu toții l-au pus mai mare și purtătoriu lor de grijă.

Și dacă l-au pus domnu, luară pildă de pre capul acei hiară năsălnice, zimbrul, ce scrie mai sus că l-au vânat și pusă ră de au făcut peciate Tărâi Moldovei, de trăiaște pân-într-aceste vrēmi în mânăle cui alege Dumnedzău a hire domnu tărâi, de trăiaște pân-astădzi, de să pune pre cărți, ce poroncēște domnul de tocmēle și de aședzări lăcuiitorilor și de ascultat cărora vor să facă strămbătăți între lăcuiitori, iară celora ce nu ascultă, de certare mare.

Și-ntr-acea începătură a fost domniia ca o căpitănie.

Și dacă au domnitu doi ani, au muritu.

Pre acesta semnu dintâiași dată ce să arată domniia fără trai, să putea cunoaște că nu va fi așezarea bună între domniia Moldovei, ce cum fu pre scurtu viața domnului dintâi, așa și domnii ce vor fi înaintea, adēsea să vor schimba și între domniia Moldovei multă neașezare va fi.

Pre urma lui Dragoș vodă, au stătu la domnie fiu-său Sas vodă și au ținut domniia 4 ani și au murit.

După moartea lui Sas vodă, au ținut domniia fiu-său, Iațco vodă, 8 ani.

Pre urma lui Iațco vodă a domnit Bogdan vodă 6 ani.

După domniia lui Bogdan vodă au domnit Pătru vodă, ficiorul lui Mușatu, 16 ani.

După dânsul au domnitu frati-său, Roman vodă, trei ani.

Samodârjețul, stăpânitoriu tărâi de la plaiuri și până la mare. Și acesta au făcut târgul Romanul pre numele lui, precum mărturisēște la uricul lui, carile să află la mănăstirea Pobrata.

Iară pre urma lui Roman vodă au stătu la domnie Ștefan vodă, carile au avutu doi ficiori, Ștefan și Pătru, și au domnitu 7 ani. Iară ce să va fi lucratu în zilele acestor domni, nu să află scris nimica, câtu au domnitu ei 46 de ani. Cunoaște-se că au fostu neașezăți și de curându, de n-au avut cine scrie, nici vecinii, carii nimica n-au lăsat neînsemnatu, n-au știut de dânsii să scrie.

DE ÎNSEMNAREA ANILOR

Însemnarea anilor a scriitorilor noștri nu să tocmēște cu a streinilor, că lētopisețul nostru scrie că au fostu vā leatul 6867 <=1359>, cându au stătu domn Dragoș vodă, iară lētopisețul streinilor scrie că au fost 6867 în zilele acestui Ștefan vodă ce scrie mai sus. Iară ce va fi trecut înapoi nu să află însemnat de streini, cunoaști-să că cum nu să află de scriitorii noștri însemnat viața domnilor și lucrurile lor, așa și vā leatul, cândai să nu fie smintitu, iară de au și însemnatu, nu au știut ce au scris. Iară lētopisețul leșesc putem cunoaște că poate fi mai adevăratu, că fiindu oameni așezați mai de demultu și cronicarii lor, neavându alte trebi, ce numai vā leatul păziia și niște lucruri mari ca acēstea păziia și socotia, să nu rămāe ceva neînsemnat, pentru ca să nu le zică vecinii lor di prin prejur că au fostu adormiți sau neînvățați și nestrăbātuți cu istoria. Pentru acēia și pre acesta lucru putem cunoaște că ei cum au înțeles de descălcarea tărâi noastre și de lucrurile domnilor îndată s-au apucat de au însămnat toate pre rând și ale noastre și ale lor, pentru acēia ei scriu că au fostu vā leatul la domniia lui Ștefan vodă, 6867 <=1359>.

DOMNIIA FECIORILOR LUI ȘTEFAN VODĂ

Acest ce scriem mai sus, Ștefan vodă, au avut doi ficiori, cum s-au pomēnit mai sus, pre Ștefan și pe Pătru, carii după moartea tătâne-său, pricindu-să pentru domnie, au fugitu Ștefan fratele cel mai mare la Cazimir craiul leșesc, poftindu ajutoriu împotriva frăține-său, lui Pătru, și să să plăce cu toată țara. Iară Pătru cu ajutoriu ungurescu au apucatu țara.

Vrându Cazimir crai ca să dobândească țara și să fie pe voia lui Ștefan vodă, i-au dat oaste, de au întrat în țară, în zioa dintâi a lui iulie. Și întâi îi mergea cu norocu, iară mai apoi i-au

amăgit ai noștri, de i-au băgat la codru, fiindu copacii înținați pre lângă drum, i-au surpatu asupra lor, unde câți n-au peritu de copaci i-au prinsu vii, pre carii mai apoi i-au răscumpăratu craiul Cazimir. Fost-au într-acești robi oameni mari: Zbigniev și Tecinschii ficiorul voevodului de Cracău, teri steaguri a trei voevozi, a Cracăului, a Sandomirului și a Liovului și noao steaguri boieresti.

Létopisetul nostru de ficiorii lui Ștefan vodă, ce pomenim mai sus, nimica nu scrie, ce scrie că după domnia lui Ștefan vodă, au domnitu Iuga vodă 2 ani, după dânsul Alexandru vodă, carele să va pomeni mai gios. Iară noi n-am lăsat să nu-i însemnăm, nici de ficiorii lui Ștefan vodă, căci că poate, să fie adevărat, că nu pârteneste cronicarul Bielschi a lor săi, ce scrie poticala ce au petrecut Ștefan vodă cu ajutoriul lor, de au perit cu toți.

După aceștia au domnit Iuga vodă 2 ani și l-au luat la sine Mircea vodă, domnul muntenescu. Iar ce să va fi lucrat într-acei doi ani ai domniei lui nu să știe.

DOMNIIA IUGĂI VODĂ, CARELE MAI
ÎNTRÉE CU TOATE PRE DOMNII CEI
TRECUTII MAI DENAINTE

Trimis-au la patrierșia de Ohrida ș-au luat mai întâiu blagoslovenie ș-au pus mitropolit pre Theoctist ș-au descălecat orașe pren țară, tot pre locuri bune și le au ales și le au făcut ocoale pren pregiur ș-au început a dăruî ocine pren țară a voinici ce făcea vitejii la oști. Ș-au domnit 2 ani și l-au luat Mircea vodă, domnul muntenesc, la sine.

DOMNIIA LUI ALEXANDRU VODĂ
CEL. BĂTRÂN ȘI BUN

Létopisetul nostru cest moldovenesc scrie că au fost cursul anilor 6907 <=1399> aprilie 25, când au stăut domnu Alexandru vodă; iar létopisetul cel leșesc scrie că au fost vă leatul 6921 <1413>.

Dar au greșit, căci să află un uric al lui Alixandru vodă la mănăstire la Barnovschii și scrie din vă leat 6906 <=1398>.

Acest Alixandru vodă multe lucruri bune au făcut în țară și au făcut 2 mănăstiri mari în Moldova, Bistrița și Moldovița, în doi ani a domniei sale și le au înzăstrat cu multe sate cu vecini și cu hăleștie și cu veșminte scumpe în lontru și cu odoare.

Și deaca se vădzu luminat în cinstea domniei, în 2 ai a domniei lui, fiindu mai întreg și mai cu minte decât cei trecuți înaintea domniei lui și multu trăgând și râvnind spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuiala sa, din țară păgână, sfintele moștii a marelui mucenic Ioan Novii și li-au pus într-a sa sfântă cetate, ce iaste în orașul Sucévii, cu mare cinste și pohvală, de a ferirea domniei sale și paza scaunului său. Ce veri cerca la cărțile beserecii viața lui, carele miercurea și gioi în săptămâna Rusaliilor îl slăvește toată țara noastră în Suceava, unde dzac moștiile la mitropolie.

Și cu darul ce avea de înțelepciunea de la milostivul Dumnedzău, căutând și vădzindu cinstea lumii, cum să cade a să purta în podoabele împăraților și a crailor și a domnilor, socotit-au și la această țară, măcar că n-au fost mai căutat alții, ce au fost mai înainte domni, întâe dată au trimis patrierșii de la Răsărit de au luat blagoslovenie ș-au făcut mitropolit și i-au dat scaun o sfântă mănăstire mare, mitropolie în orașul

Sucévei, lângă polata domnească, cu multe sate și ocine dându-i, să fie de slujbă acei sfinte mănăstiri, mitropolii, și câteva ținuturi în eparhiia ce i s-au dat, făcându-l episcop legii.

Mai făcut-au ș-al doilea episcop, după mitropolit, la sfânta mănăstire ce iaste în oraș în Roman și i-au dat eparhiia o parte de ținuturi de supt munte den gios.

Mai făcut-au ș-al treilea episcop la o sfântă mare mănăstire, la Rădăuți și eparhiia i-au dat Țara de Sus, despre Țara Ieșască, ținuturile de sus.

Și deaca au aședzat vlădicii, le-au făcut cinste mare, că le au pus scaunele, de sed den a dreapta domnului, înaintea tuturor sfetnicilor, aproape de scaunul domnesc.

Tocmit-au și boiari mari în sfat, de chivernisala țărâi ș-a pământului Moldovii:

Logofăt mare, giudecătoriau și alesătoriau de ocine, ispravnic pre o frunte de oameni de țară, ce sânt curténi și giudecătoriau tuturor, cine-s cu strâmbătăți în țară și luător de samă tuturor ispravnicilor celor ce sânt la curtea domnească.

Vornic mare în Țara de Gios, giudecătoriau tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șigubini ce să fac la partea lui și vornic Bârladului.

Vornicul cel mare de Țara de Sus, giudecătoriau tuturor den țară, cine au strâmbătăți și globnic de morți de om și de șigubini ce să fac la partea lui și vornic Dorohoiului.

Pârcălab de Hotin la acea margine despre Țara Ieșască și Căzăcească, giudecătoriau tuturor la acel ținut.

Hatman și pârcălab de Suceava și ispravnic de toate oștile țărâi.

Postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului și pârcălab de Iași și talmaciu a limbi striine.

Spătariu mare și staroste de Cernăuți și cu obicéiu îmbrăcat la dzile mari cu haină scumpă domnească și dvorbitoriu cu arme domnești încins la spatele domnului într-acéle dzile.

Păharnic mare și pârcălab la Cotnari și ispravnic viilor domnești de la Cotnariu și de Hârlău și cu obicéiu să dreagă domnului la dzile mari cu pâhar la masă.

Visternic mare, ispravnic pre socotéle ce să fac, să ia den țară și grijind și dând léfe slujitorilor și purtătoriu de grijă a toată cheltuiala curții și a oaspeți ce vin în țară și toate catastijile țărâi pre mâna lui.

Stolnicul cel mare cu obicéiu la dzile mari și la veselii domnești, îmbrăcat în haine domnești și viind înaintea bucatelor domnești, le tocméște pre masă înaintea domnului cu tipsiile și dvorbitoriu într-acéle dzile.

Comis mare, ispravnic pre povodnici și pre toți caii domnești și împodobind povodnicii în podoabe domnești și mergătoriau înaintea povodnicilor ș-a domnului.

Medelnicériu mare, cu obicéiu îmbrăcat în haină domnească, dvorbitoriu la masa domnului în dzile mari și taie fripturile ce să aduc în masă.

Clucer mare, ispravnic pre beciurile domnești, pre unt și pre miere și pre colacii, adecă pocloane, ce vin de la orașă la Născutul lui Hristos.

Sluger mare, ispravnic pre toate obroacele ce să dau la cuhnele domnești și la slujitorii curții și la oaspeți ce vin în țară.

Jicniceriu mare, ispravnic pre toate obroacele de pâne ce să dau la curtea domnului și la slujitorii curții și la oaspeți ce vin în țară.

Vameș mare ce ține scările țărâi pentru vămășie; duc dulceți și cofeturi la masa domnului la zile mari și ispravnic pre nuguțatori.

Șetrar mare pre corturile domnești și-n oști și-ntr-alte căli și purtătoriu de grijă tunurilor.

Ușer mare, purtătoriu de grijă tuturor solilor și talmaci striinilor la giudet.

Armaș mare, ispravnic și purtătoriu de grijă pentru toți ceia ce fac rău și cad la închisoarea țării, la temniță și pedeptoriu tuturor și cei giudecați de moarte dați în mâna lui, să-i omoare.

Aga, ispravnic pre dărăbani și pre târg, pre Iași, giudet. Logofăt al doilea, hotărâtoriu de ocine în toată țara.

Postelnic al doilea, în toată vremea dvorbitoriu înaintea domnului și fecior de boiariu ales.

Logofăt al treilea, cârtulari, scriitoriu bun, dvorbitoriu totdeauna lângă domn, credincios la toate tainele domnului și cărți ori den țară, ori de la prietini de unde ar veni, toate în mâna lui mărgh și cu învățătura domnului de la dânsul iese răspunsurile și pecetea țării în mâna lui. Și orice giudețe și îndreptări să fac oamenilor, fără pecetea domnului nu poate hi, care-i în mâna logofătului al treilea, credincios în toate la domn.

Postelnici den al doilea, înainte câți va domnul să facă, deprindzindu-să la aceia cinste, iese și la altă cinste mai mare.

Spătariu al doilea și al treilea; al doilea zvorește când nu zvorește cel mare, și el îmbrăcat, cu spata încins și cu buzduganul amână la spatele domnului. Iar spătariul al treilea zvorește peste toată vremea.

Păharnicul al doilea, după dvorba păharnicului celui mare, dvorește la masă și derege cu băutură la domnu.

Păharnicul al treilea, iară când nu derege al doilea, derege și el la masa domnului.

Așijderea și mitropoliia de la Suceava și episcopiia de la Rădăuți și mănăstirea Neamțului și alte mănăstiri.

Așijderea întâiaș dată au trimis de au luat blagoslovenie de la patriarșii Răsăritului și au făcut mitropolit, de l-au așezat la scaun, la mitropolie în Suceava, numai anume nu scrie ce mitropolit au fost.

Iară la leatul 6923 <=1415> au trimis de au adus cu multă chiețuală și moaștile sfântului mucenic Ioan Novii de la

Cetatea Albă, de la păgâni și le au așezat în târgu, în Suceava, la mitropolie, cu mare cinste și cu litie, pentru paza și ferința scaunului domniei sale, carile să prăznuiască miercuri, joi, în săptămâna Rusaliilor, care ver ceti la cărțile bisericii mai pre largu pentru mucenia lui.

CÂNDU S-AU FĂCUT SĂBOR AL OPTULEA

În zilele acestui domnu fu săbor mare în Florenția, în țara Italiei, adunare mare de părinți, ca să poată împreuna biserică Răsăritului și cu Apusului, pentru multă neîngăduință și price, pentru capeti legii, la care săbor însuși patriiarhul Ioasaf de Tarigrad și cu împăratul Ioan Paleolog, cu mulți mitropoliți și episcopi au fostu. Și de țara noastră încă au fostu trimis pre Grigorie Tamblac. Iară de la Apus, singur papa Hristofor cu gardinalii și din multe locuri arhiepiscopi și adunare mare de părinți, la leatul 6940 <=1432>.

Unde pre urmă bun nimica nu s-au ales, că în loc de împreunare, mai mare vrajbă și zarvă și dispărțire s-au făcut măcar că împăratul Paleolog, de nevoia turcilor ce-i venise la grumazi, că rămăsese numai cu numele împăratu, iare afară coprinsese turcii tot, pristănise la toate capetele legii, pre voia papii, numai să-i dea ajutoriu împotriva vrăjmașului său, ce-i și făgăduisă. Iară alții tocmala lor ce să făcusă, le-au părut că-i strâmbătate și asupreală bisericii Răsăritului, că toate le lăsase pre voia lor, iară ei nimica din câte au vrut ai noștri nu au priimit. Ci atâta zavistie lucrul au ațitat, că în loc de împreunare, nici să auză de numele papii și a bisericii Apusului, socotind-o în loc de călcătoare de lege. Scriu că începătoriu și ațititoriu acestui lucru să fie fostu Marco episcopul de Efes, carile ca un dascal și cum zicu unii, pentru pizma grecească, cunoscându că împresoară pre ai noștri, de n-au priimitu, ci au datu veste pretitinderile ca să nu priimească acel săbor,

măcară că alții toți au fostu pristănită și au fostu și priimit. Ce și acelora le da vină că au luat mazădă. De care lucru, de era mai-nainte de acel săbor ceva neîngăduință într-aceste biserică, era și nădejde că să vor tocmi și vor veni la împreunare, iară după săbor, atâta oțărătură stătu într-amândouă bisericile, de nu să pot vedea cu dragoste, ce una pre alta hulêște și defaimă și una pre alta va să pogoare și să o calce. Răsăritul iaste începător, Apusul va să să înalțe, și așa una alțiia nu va să dea cale, cum Răsăritul cu Apusul n-ar fi fostu logodna lui Hristos. Ci de acestea destulu-i, ci la ale noastre să ne întoarcem.

PENTRU PACEA AȘĂZATĂ CE AU FĂCUT ALEXANDRU VODĂ CU CRAIUL LEȘESC

Alexandru vodă făcu priiteșug mare cu lêsii și legătură tare, ca fie la ce treabă unul pre altul să ajutorească. Nici zminteală au fostu, că întâi au poftit craiul pre Alixandru vodă ca să-i trimită ajutoriu împotriva crizacilor la prusi, nici s-au amăgit cu priiteșugul, că au trimis ajutoriu călăreți moldoveni, carii au făcut mare izbândă. Că bătându-să cu crizacii, întâi au dat dos a fugi, de i-au înșirat, gonindu-i spre o pădure și aciaș pedestrindu-să au săgetatu-le cai, de le-au căutat a da dosul nēmții. Și aciași ai noștri s-au încălăratu și mare moarte au făcut într-înșii. De care lucru, dacă s-au întorsu ai noștri acasă, mare mulțămită au avut Alexandru vodă de la craiul.

Avându decii craiul leșescu a face oaste asupra lui Jicmontu craiul ungurescu, pus-au zalog, la Alixandru vodă, Sneatinul și Colomăia și toată Pocutia și au luat 1.000 de ruble de argint. Și într-același an au murit Alixandru vodă, după ce au domnitu 32 de ani și 8 luni. Și banii au rămas la lêsii.

DOMNIIA I.LUI ILIIAȘ VODĂ ȘI A LUI ȘTEFAN VODĂ, FICIORII I.LUI AL.IXANDRU VODĂ CEL BĂTRÂN

După moartea lui Alixandru vodă celui Bun au stătu la domnie fiu-său cel mai mare, Iliș vodă, carile au priimitu și pre frati-său, pre Ștefan vodă la domnie. Și legându priiteșug cu lêsii, le-au întorsu Pocutia cu toate târgurile și le-au iertat și banii. Decii au întratu vrajba între frați, că Iliș vodă vrându să omoare pre frate-său, pe Ștefan vodă, deci Ștefan vodă au fugitu la munténi.

DE RĂZBOAIELE ACESTOR 2 FRĂȚI

Scrie létopisetul nostru cestu moldovenescu că dacă au fugit Ștefan vodă la munténi de nevoia frăține-său, de acolo luundu ajutoriu de oaste, au venitu spre țară, unde i-au ieșit înainte frate-său, Iliș vodă, la locul ce să chiamă Lolonii. Și dându războiu, birui Ștefan vodă pre frate-său, pe Iliș vodă, și-l goni din țară și apucă Ștefan vodă scaunul.

AL. DOILEA RĂZBOI

Decii nu după multă vréme, de iznoavă au venit Iliș vodă cu oaste asupra frăține-său, lui Ștefan vodă, în anii 6942 <= 1434>, unde i-au ieșit Ștefan vodă înainte, la Dărmănești, februarie într-o zi, luni în săptămâna albă, și dându război vitejaște, iarăși birui Ștefan vodă.

AL. TREILEA RĂZBOIU

După acéia de iznoavă, nu după multă vréme, s-au mai ispitit Iliș vodă al treilea rând, de au mai intrat în țară cu oaste

leșască, unde i-au ieșitu nainte Ștefan vodă la Podraga și lovindu-să oștile de față, iară perdu Iliaș vodă războiul.

AL. PATRULEA RĂZBOI

De noroc era Ștefan vodă cu frate-său Iliaș, că bine nu să curăția de dânsul, atuncia și sositia, care au venit de iznoavă asupra lui Ștefan vodă cu oaste în anii 6943 <=1435> avgust 4 zile și s-au lovit cu Ștefan vodă al patrulea rându, la Chiperești, într-o vineri. Ci norocul său cel rău iarăși nu i-au slujit, că iarăși perdu Iliașu vodă războiul, cum să zice și la Scrisoare: „Unde nu va Dumnezeu, nu poate omul”.

AL. CINCILEA RĂZBOIU

Iliașu vodă știindu-să căzut jos, nu perdu nădejdea, ci de iznoavă strânsă oaste și au intrat în țară la anii 6945 <=1437> și s-au lovit al cincilea rându cu Ștefan vodă, într-o joi, martie 8 zile. Ce nimica n-au folosit, că norocul lui cel prostu iarăși îl lăsă la zmințeală, de perdu războiul, de i-au căutat iarăși a să întoarce înapoi la Țara Leșască.

DE ÎMPĂCAREA FRĂȚILOR

După acéia, curândă vreme, scrie că s-au împăcatu Ștefan vodă cu frati-său Iliașu și s-au împărțit cu țara, cum va spune mai jos. Și domnindu împreună șapte ani, mai apoi lui Iliașu vodă i-au scos ochii. Iară letopisetul cel leșesc de acéste războaie a ficiorilor lui Alixandru vodă nimica nu scrie, ci scrie că daca au venit Ștefan vodă cu ajutoriul muntenescu și au împinsu pre Iliașu vodă din țară, s-au dus Iliașu la craiul

leșescu, după ce au domnitu Iliaș vodă doi ani și 9 luni. Iară noi n-am vrut să lăsăm să nu poménim de războaiele acestor doi frați, căci că poate fi adevăratu, de vréme ce au fost având atâta vrajbă întru dânșii. Iară létopisetul cel leșesc scrie că daca au gonit Ștefan vodă pre Iliaș vodă din țară, s-au dus Iliaș la craiul leșescu, la Vladislav Iaghello și au pohtitu ajutoriu, să-l ducă la domnie și să i se plăce cu toată țara. Ci fără zăbavă de la frati-său, Ștefan vodă, au venit soli cu daruri, poftindu-l de pace și l-au aflatu la I.ănciți, făgăduindu să fie plecatu și el lui crai. Pentru care lucru, măcar că Iliașu vodă au fostu țiind o sor a crăiasii, a Zofiei, și era craiul mai priietinu, fiindu-i cumnatu, ci sfatul cunoscându pre Ștefan vodă că iaste mai de folos țării, poftiră pe craiul să-l lase în pace și să-l jure, să le fie lor cu credință. Iară lui Iliașu să-i dea hrană și să aibă socotință, că văzându Ștefan vodă că-i la cinste, să să teamă și să le ție jurământul. Ci lui Iliaș nu-i sositia pita craiului, ci gândi iară de domnie și au vrut să între iară în țară. Ci l-au prinsu Ian Ciola și l-au datu la pază la cetatea Sirățului și de ajunsu i-au datu hrană, și lui și doamnii lui, cu toată casa. Iară Ștefan vodă, în Suceava au jurat lui crai înaintea solilor. Mai apoi ca să arate slujbă, au răsipitu o seamă de tătari, carii au fostu intrat la Podoliia să prade și la Brațlav și o samă vii i-au prinsu și i-au trimis lui craiu, la Sfidriial. După acéia, cum s-au poménitu mai sus, s-au împăcatu Iliașu cu frate-său, Ștefan vodă și s-au împărțitu cu țara: Cetatea Albă și Chilia și Țara de Jos s-au venit lui Ștefan vodă, iară lui Iliașu vodă: Suceava și Hotinul cu Țara de Sus, zicându că după acéia au fostu legătură cu craiul leșescu și mai mare și daruri în toți ai au fostu trimițându Iliașu, iară craiul i-au fostu datu Haliciul, ca să-și ție avérea.

DE NIȘTE TĂTARI CE AU PRĂDAT ȚARA
ÎN DOAO RÂNDURI

Scrie létopisețul nostru că în anii 6947 <=1439> noembrie 28, întrat-au în țară oaste tătarască, de au prădatu și au arsu până la Botășani și au arsu și târgul Botășanii. Așijdirea la anul după această pradă, la leatul 6948 <=1440>, dichemvrii 12 zile, iarăși au întrat tătarii în Țara de Jos, de au prădat și au arsu Vasluiul și Bârladul. Iară létopisețul leșesc, de acești tătari ce scrie mai sus că au prădatu țara, nimica nu însemnează.

DE ORBIREA I. LUI ILIIAȘ VODĂ

Domnindu țara Iliiașu vodă împreună cu frati-său, Ștefan vodă, apoi cându au fostu în anii 6952 <=1444>, mai, înaintea Rusaliilor, află vrème Ștefan vodă ca să să curățească de frati-său Iliiașu și să ție toată țara însuși; l-au prinsu și i-au scos ochii, după ce au domnitu țara amândoi șapte ani. Și decii au domnitu singur Ștefan vodă nu multă vrème, numai 5 ani.

DOMNIIA I. LUI ROMAN VODĂ,
FICIORUL I. LUI ILIIAȘ VODĂ

Roman vodă, ficiorul lui Iliiaș vodă, neputându răbda atâta nedumnezeire a unchi-său, s-au vorovitu cu o samă din curtea domnească și au prinsu pre unchi-său, pre Ștefan vodă, și i-au tăiat capul și s-au apucatu Roman de domnie, leatul 6956 <=1448>.

Decii Roman vodă neputându să-și îngăduiască cu vâru-său, cu Pătru, ficiorul lui Ștefan vodă, pentru domnie, că cerca Roman să omoară pe Pătru, de i-au căutat a fugi lui Pătru vodă la unguri.

DE DOMNIIA LUI PĂTRU VODĂ

Acestu Pătru vodă dăca au pribegitu în Țara Ungurească de nevoia vâru-său, lui Roman vodă, la leatul 6957 <1449>, n-au făcut zăbavă multă, ci au dat cetatea Chilia ungarilor și curundu vrème ajutoritu de la Ian Huniad țiitoriul Țării Ungurești, au venitu cu oaste și au împinsu pre Roman vodă din țară, după ce au domnitu Roman un an. Și s-au apucatu Pătru vodă de domnie.

DE MOARTEA LUI ROMAN VODĂ

Iară Roman vodă fiindu seminție dispre mumă craiului leșescu lui Cazimir, au năzuitu la dânsul și, făcând jalbă, au sfătuitu craiul să-i tocmească, au cu tărie să-l puie la domnie, mai apoi au socotitu că de-i vor și împăca cu Pătru vodă, să domnească țara împreună, cândai mai apoi vreunul de dânsii să nu pată mai rău de cum au pățitu Iliiașu vodă cu frati-său Ștefan vodă, ci au ales sfatu să-l puie cu tărie la domnie. Și au scos craiul șleahă rusască și de la Premișlia, de la Liov, de la Belzu, de la Helmu și de la Podolia și mătușa lui Roman încă mersese acolo, căriia i-au datu craiul Colomiia să ție și au purces craiul cu oastea de au venitu până la Liov. Ci mai apoi, dăca au oblicitu că Roman au muritu otrăvit de Pătru vodă, vâru-său, s-au lăsatu de acel gându și au trimis la Pătru vodă soli, să facă jurământu și să-i dea pre Mihai, ficiorul lui Jicmontu, carile fugise de la craiul, întâi la cneazul Mazoviei, apoi la prusi și la Șlonsca, mai apoi prin Țara Ungurească au venitu în Moldova.

Ia aceasta au răspunsu Pătru vodă solilor că jurământul să facă iaste gata, iară pre Mihai să-l dea nu i să cade, pre acela ce au năzuitu la dânsul, ca să nu-și piarză credința, iară din țară îl va goni. Și după acéia s-au dus Mihai la tătari și multă pagubă

au făcut lésilor. Acestu Pătru vodă, după ce au datu cetatea Chilia unguirilor, au domnitu și el numai un an și au muritu.

DE UN ȘTEFAN VODĂ ȘI DE CIUBĂR VODĂ

Scrie létopisețul cel leșesc că după moartea lui Pătru vodă au domnit un Ștefan vodă un an și au murit. După acestu Ștefan vodă au domnitu Ciubăr. Iară létopisețul cel moldovenescu de acest Ștefan vodă nimica nu scrie, făr câtu spune că după moartea lui Pătru vodă au domnitu Ciubăr vodă doao luni.

DOMNIIA LUI ALEXANDRU VODĂ TIJ FICIOR LUI ILIIAȘ VODĂ, VĂ LEAT 6956 <=1448>

<Textul lipsește din toate manuscrisele.>

DE DOMNIIA LUI BOGDAN VODĂ ȘI DE VIAȚA LUI, CE RĂZBOAIE AU FĂCUT CU TATĂ-SĂU, CU ALIXANDRU VODĂ, VĂ LEATUL 6962 <=1454>, AVGUST 22

Domnind Alixandru vodă țara, venit-au cu oaste fiu-său, Bogdan vodă. Însă așa zic că n-au fostu Bogdan vodă ficior cu cununie, ci copil lui Alixandru vodă.

Și s-au lovit cu tată-său, Alixandru vodă, la Tămășani, aproape de târgul Romanului, avgust 22 dni. Și după multă nevointă birui Bogdan vodă pe tată-său, pre Alixandru vodă. Și într-acei războiu au peritu oameni de frunte, Onciul logofătul și Costea Andronic și alți mulți, după ce au domnitu Alixandru vodă 4 ani.

Află-se scris la un létopiseț sirbescu de Azarie călugărul precum în zilele acestui domnu, Alixandru vodă, s-au hirotonisit preaosfințitul mitropolitul chir Theoctist de Nicodim din Țara Sirbească, prin zilele bun credinciosului cneazul Gheorghie dispot.

Așa scrie și cronicariul lor, de zice că Bogdan vodă au venit cu oaste asupra lui Alixandru vodă, cum s-au poménitu mai sus și l-au gonitu în Țara Leșască, după ce au domnit patru ani.

Décii Alixandru vodă, dacă au fugitu în Țara Leșască cu doamnă-sa și cu coconii săi, au poftitu de la craiul ajutoriu și au trimis craiul pre Sinenschii cu Țara Rusască și au împinsu pre Bogdan vodă și au apucatu Hotinul și Neamțul și Suceava și au așezat pre Alixandru vodă la scaun. Iar Bogdan vodă, fără zăbavă, adunându oameni de pretitinderile, au scos pre Alixandru vodă din scaun și iară au apucat Bogdan vodă scaunul. Iară Alixandru vodă au năzuit iară spre léși și au făcut jalbă de iznoavă pre Bogdan vodă.

Iară craiul au făcut sfat, ce va face cu această țară mișcătoare și neașezată. Sfătuia unii, de zicea să scoată domnii și să puie județele sale și să o împartă, să o facă ținuturi. Iară alții era împrotivă, de zicea că mai bine iaste a să apăra de turci de după părțile altuia decâtu de după al său. Și așa alésără pre Odrivoz și pre Conetpolschii cu oaste, pentru pofta a o seamă de moldoveni, să ducă pre Alixandru vodă la scaun, carile au scos voevozia rusască și au avut și de moldoveni gloate mari. Și dacă au intratu în Moldova cu trei oști: moldovenii cu domnul său Alixandru vodă, cu un polcu de podolénii era Buceatșchii, iară pre altă oaste Conetpolschi, care oaste au trecut Nistrul la Hotin supt cetate, că era cetatea pre mâna oamenilor lui Alixandru vodă. Iară Bogdan vodă au fost atunce la Lipoveți.

Lésii, dacă au înțeles de dânsul, au vrut să treacă Prutul, ca să-i dea război, ci Bogdan vodă n-au vrut să le dea război, socotindu să-i bage la strimtori și zăbovindu-i, să-i

flămânzească. Așa i-au purtat din loc în loc până la apa Bârladului, iară el ținea pădurile. Și trimitea cu înșelăciune soli, cumu-i iaste voia să să plăce lui crai și să facă pace, făgăduindu-i șapte mii de galbeni să-i dea pre anu și încă și alte daruri multe făgăduia, numai craiul să-l apere de turci. Crezându lésii acela cuvântu, au lăsat să fie pre îngăduința lui și s-au întorsu pre acasă. Iară Bogdan vodă să ascuția, ca să poată undeva vâna, ci simțindu acéstea oamenii lui Alixandru vodă le-au spus să nu să încrează, ci să să păzească. Ce lésii fiindu de înșelăciune coprinși, nu băga în samă, până n-au fugitu un diiac al lui Bogdan vodă la oastea leșască, de le-au spus. Atuncea boiarii lui Alexandru vodă sfătuia ca să încunjure pădurea și să hălăduiască de meșterșugul lui Bogdan vodă, că în pădure supusese oaste. Ci lésii fiindu dârji, n-au vrut să asculte, ci au intratu să treacă pădurea și au trimis înainte carăle cu pârclăbul de Hotin și cu dânsul toți moldovenii și podolénii.

RĂZBOIUL LUI BOGDAN VODĂ CU LÉȘII

Deci cându au fostu în mijlocul pădurii, făcut-au năvală oastea lui Bogdan vodă la carele lésilor. Ci apărându-să lésii, de-abia au scăpatu cu multă pagubă și perire. Décii, vrându să între și céialaltă oaste leșască, atuncea s-au ivitu toată oastea lui Bogdan vodă cu multe steaguri și buciune, fără călărim, multă pedestrim. Acéstea văzându lésii, s-au tocmitu de războiu și au băgatu în mijloc pre Alixandru vodă. Și s-au tâmplatu acestu războiu, a șasea zi după pacea ce făcuse, la Crasna. Și s-au bătut mainte de apusul soarelui până ce au înoptat, périndu de îmbe părțile, până au năvălit și gloatle de pedestri, carii au făcut mare moarte în léși, tăindu cu coasile vinile cailor. Unde hatmanii leșești vrându că îmbărbăteze pre ai său, ș-au pus și ei capetile, ales Piotru Odrivozu și Nicolae Porava și Buciațchii. Și biruia Bogdan vodă, de n-ar fi datu

ajutoriu moldovenii lui Alixandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii, pre carii trimisese cu carăle. Și aceia s-au învătejitu la războiu, de au datu inimă celor pieitori și au împinsu pre oastea lui Bogdan vodă, de au început a fugi și au umplut pădurile. Și așa cu vitejia iară a moldovenilor au întorsu izbânda la léși, cei ce per dusă războiul. Mulți aleși au perit întru acel războiu. Nesvoiovschii, Biasovschii, Davidovschii și alții mulți ca aceștia.

Deci Alixandru vodă cunoscându că nu să va putea așeza la scaun, că pre vrăjmașul său, pre Bogdan vodă, măcarî că înfrânsese cu acea dată, iară nici o pagubă nu-i făcuse, că Bogdan vodă și cu oamenii săi cumuș era învățați a ținea pădurile, măcarî că să rășchirasă din război prin păduri, de iznoavă s-au strânsu și s-au tăbărātu, socotindu să nu piarză nădėjea, ci di iznoavă să lovească pre léși, că-i știia că sântu slăbiți de tot ajutoriul.

Înțelegându acéstea lésii dimpreună cu Alixandru vodă și văzându-să slăbiți de totu ajutoriul, măcarî că înfrânsese cu deodată pre Bogdan vodă, ci al doilea rându nu era nădėje, că nimica lui Bogdan vodă nu-i stricasă, că din oastea lui puținî perisă, iară de la léși mai cu totul perisă, văzându că nu le slujește norocul, nu s-au apucatu de scaun, nici au așteptatu al doilea rându războiul, remându-să să nu-i lovască Bogdan vodă făr' de veste cu oaste tocmită și cândai să nu pată mai rău decâtu întâi, să piiae și câți au mai rămas, bulucindu-să dimpreună cu Alixandru vodă, cu toții s-au tras degrabu spre Țara Leșască. Iară Bogdan vodă, văzându-să curățitu de vrăjmașii săi, s-au așezatu la scaun.

Ci de acéste războaie ale lui Alixandru vodă cu ale lui Bogdan vodă la une létopisețe de ale noastre nimica nu scrie, că pre Bogdan vodă îl scrie ficior lui Alexandru vodă și au rămas pre urma lui la domnie. Iară întru unele izvoade de ale noastre scrie de războaiele lor, ca și cronicariul leșescu, însă mai pre

scurtu. Pentru acéia oare cum au fostu, că tot să tocmescu că izbânda au fostu a lui Bogdan vodă, că au rămas la domnie și au domnitu doi ani.

Scrie la un létopisețu vechiu sârbăscu de Azarie călugărul izvodit, precum în zilile acestui Bogdan vodă s-au început a da dajde turcilor și pentru acéia ne-au numit bogdani până astăzi. Acestu Bogdan vodă iaste tatăl lui Ștefan vodă cel Bun.

DOMNIIA LUI PĂTRU VODĂ, PRE CARILE
L-AU PORECLIT ARON

Vă leatul 6963 <=1455>, după doi ani a domniei lui Bogdan vodă, scrie létopisețul cel moldovenescu c-au venit fără de veste Pătru vodă ce l-au poreclitu Aron și au aflatu pre Bogdan vodă la satul Răusénii, din jos de târgul Sucévii și l-au lovit, vineri în răvârsatul zorilor, octomvrie 16. Și acolo i-au tăiat capul lui Bogdan vodă. Décii au stătut la domnie Aron vodă.

RĂZBOIUL LUI ALEXANDRU VODĂ CU
AL LUI PĂTRU VODĂ LA MOVILE

În domnia lui Pătru vodă Aron, scrie létopisețul cel moldovenescu că în anii 6963 <=1455>, în luna lui mai, au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui Pătru vodă Aron și s-au datu războiu la Movile. Ci norocul cel prostu al lui Alixandru vodă nici aicea nu-l lăsa să izbândească, că dându războiu vitejaște dispre amândoaș pârțile, birui Pătru vodă pre Alixandru vodă. Văzându Alixandru vodă că perdu războiul, fugi la Citatea Albă și acolo s-au săvârșit. Iară Pătru vodă Aron au domnit doi ani.

De cest războiu a lui Petru vodă cu a lui Alexandru vodă cronicariul cel leșesc nimica nu arată.

Acest Pătru vodă au izvodit întâi și au început a da dajdea turcilor. Iară alții zicu că de la Bogdan vodă s-au început, precum s-au poménitu mai sus, la domnia lui.

DOMNIIA LUI ȘTEFAN VODĂ, CE-I ZIC CEL BUN,
FICIORUL LUI BOGDAN VODĂ, ȘI DE MULTE RĂZBOAIE
MINUNATE CE AU FĂCUT. CÂNDU
S-AU DOMNITU, FOST-AU CURSUL ANILOR
6965 <=1457>, APRILIE 12, JOI

Acest domn, Ștefan vodă, după doi ani a domniei lui Pătru vodă Aron, rădicatu-s-au de la Tara Muntenească cu multă mulțime de oaste muntenească și din țară adunați și au întrat în țară. Și silind spre scaunul Sucévii, i-au ieșitu înaintea Pătru vodă Aron pe Sirétu, la Doljăști, la tină, și s-au lovit în ziua de Joi mari, aprilie 12, și înfrânse Ștefan vodă pre Aron. Ci Aron vodă nu să lăsa cu atâta, și de iznoavă s-au bulucitu și al doilea rându să lovi la Orbic și iară birui Ștefan vodă. Și-l prinse pe Pătru vodă Aron și-i tăie capul, de-și răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.

CÂNDU S-AU STRÂNSU ȚARA LA DIREPTATE

Décia Ștefan vodă strâns-au boiarii țării și mari și mici și altă curte mărunte dimpreună cu mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce să chiamă Direptatea și i-au întrebatu pre toți: iaste-le cu voie tuturor să le fie domnu? Ei cu toții au strigat într-un glas: „În mulți ani de la Dumnezeu să domnești“. Și decii cu toții l-au rădicatu domnu și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Și de acoloa luo Ștefan vodă steagul Țării Moldovei și să duse la scaunul

Sucévii. Décii Ștefan vodă, gătindu-să de mai mari lucruri să facă, nu cerca să așaze țara, ci de războiu să gătiia, că au împărțitu oștii sale steaguri și au pus hotnogi și căpitani, carile toate cu noroc i-au venit.

CÂNDU AU PRĂDATU ȘTEFAN VODĂ ȚARA SĂCUIASCĂ

Scrie létopisețul cel moldovenescu că fiindu Ștefan vodă om războinic și de-a pururea trăgându-l inima spre vărsare de sânge, nu peste vrème multă, ce în al cincilea an, să sculă den domniia sa, în anii 6969 <=1461>, rădicându-să cu toată puterea sa și s-au dus la Ardeal, de au prădatu Țara Săcuiască. Nici au avut cine să-i iasă împotrivă, ce după multă pradă ce au făcut, cu pace s-au întorsu napoi, fără de nici o zmințeală. Ci de această poveste cronicariul cel leșesc nimica nu scrie și încă și alte sémne multe sântu și nu însemnează nimica de însele. Iară létopisețul nostru, măcarî că scrie cam pre scurt, însă le însemnează toate.

În al șaselea an a domniiei lui Ștefan vodă, în anii 6970 <=1462>, iulie 22, lovira pre Ștefan vodă cu o pușcă în gleznă la cetatea Chiliei.

Iară în al șaptelea an a domniiei sale, în anii 6971 <=1463>, iulie 5, luat-uș-au doamnă de mare rudă, pre Evdochia de la Chiev, sora lui Simeon împăratul. Iară cronicariul cel leșescu scrie că au fostu Evdochia fată lui Simeon împăratul iară nu soră.

CÂNDU AU LUAT ȘTEFAN VODĂ CHILIIA ȘI CETATEA ALBĂ DE LA PĂGÂNI

Vă leatul 6973 <=1465>, meseța ghenarie 23, adunându Ștefan vodă multă oaste de țară, vrându să răscumpere cetățile

carile le luase păgânii de la alți domni, pogorât-au cu toată puterea sa spre cetatea Chiliei. Și sosindu la cetate miercuri spre joi, la miazănoapte, au încunjurat cetatea. Însă joi nu s-au apucat de harțu, iară vineri dins-de-dimineață au început a bate cetatea și așa toată zioa s-au hărțuit până în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate și întră Ștefan vodă în cetatea Chiliei. Și acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, îmblânzia oamenii în cetate. Décia și la Cetatea Albă au tras și multă năvală făcându, dobândi și Cetatea Albă. Și așa amândoa cetățile cu multă moarte și perire de ai săi le dobândi, carile întărindu-le cu bucate și cu slujitori, au lăsat pre Isaia și pre Buhtea pârčalabi, ca să le grijească, iară el s-au întorsu la scaunul său la Suceava.

Iară în al zécilea an a domniiei sale, în anii 6974 <=1466>, iulie 10, au început a zidi mănăstirea Putna, spre slava lui Dumnezeu și a Preacuratei maicii Fecioarii Mariei.

RĂZBOIUL CE AU FĂCUT ȘTEFAN VODĂ CU MATEIAS CRAI UNGURESCU LA BAE

Mateiașu, craiul ungurescu, bizuindu-să puterii sale și meștersugului său cu carile pre mulți din vecinii săi i-au surpat și i-au supus, carile de multe ori războaie făcea cu turcii și cu noroc izbândia, neavându nici o pricină direaptă asupra lui Ștefan vodă, ci numai ca să-l supuie, să fie suptu ascultarea lui, ca să-i fie cuvântul deplin, de care lucru multe ori să lăuda Mateiași crai, că câte izbânde face Ștefan vodă, cu puterea lui le face și de suptu ascultarea lui face izbândă și vrându de ce să făliia ca să arate cum iaste adevăratu, au trimis sol ca să i se închine Ștefan vodă, ce Ștefan vodă n-au priimitu. Mai apoi văzându Mateiașu craiul volnicia lui Ștefan vodă că nu o poate supune, strângându multă oaste a sa și luându ajutoriu și de la alții, au purces în anii 6975 <=1467> și au tras spre Moldova.

Si zicea că cu cale mărge, ca să ducă la scaun la Moldova pe Patru vodă. Și trecându muntele, au trecut la Troțuș, noembrie 19. De acolo luund drumul, au sosit la Roman, noembrie 29 și acolo s-au odihnit până a șaptea zi, prădând și jecuinđ. Iar a opta zi, dichevrie 7, au arsu târgul Romanul și dēcii au luat drumul spre Suceava, prădându și arzând și siliia la scaunul Sucévii. Mai apoi, socotind ca să nu rămăe vreun unghiu nepipăit de dănsul, au lăsat drumul Sucévii, unde-l aștepta Ștefan vodă, și la Bae ș-au întorsu calea și au sosit la Bae, luni, dichevrie 14 zile și acolo, cum nu vrea avea nici o grijă de nici o parte, lăsându-ș oastea fără de nici o grijă, nici pază, ci la băuturi și prăzi. Unde avându Ștefan vodă știre și prinzându limbă, marți noaptea, dichevrie 15, au aprinsu târgul asupra lor, cându ei era fără de nici o grijă. Și fiindu și bėti și negătiți de război, i-au lovit Ștefan vodă cu oaste tocmită în răvărsatul zorilor, de multă moarte și perire au făcut într-însii. Că ei nefiind tocmiți de război, nimica de arme nu s-au apucatu, ci de fugă, nici urma să ia carii scăpa, că fiind noaptea, de nu știia încătro vor mărge, în toate părțile rătăciia, de-i vâna țaranii în zăvoaie, prin munți, unde vreo 12.000 periti s-au aflatu. Mai apoi și însuși craiul, rănit de săgeată foarte rău, de abia au hălăduitu pe poteci, de au ieșitu la Ardeal.

Așa norocoște Dumnezeu pre cei mândri și falnici, ca să să arate lucrurile omenești cătu sunt de fragede și neadevărate, că Dumnezeu nu în mulți, ce în puțini arată puterea sa, ca niminea să nu nădăjduiască în puterea sa, ce întru Dumnezeu să-i fie nădējdea, nici fără cale războiului să facă, căroră li-i Dumnezeu împotrivă.

Pre acéia vreme având Ștefan vodă priiteșug cu lėsii, au trimis din dobânda sa și craiului leșescu, pen solii săi.

Iară Mateiașu crai, dacă au scăpatu, de iznoavă gătisă oaste, ca să vie asupra lui Ștefan vodă, ce viindu-i alte greutăți dispre Tara Ceșască, s-au întors la ceși cu oastea sa.

Într-acéia și craiul leșescu, oblicindu că va să margă Mateiașu craiul asupra lui Ștefan vodă, au trimis soli, zicându că-i va da ajutoriu, de-i va trebui, împotriva lui Mateiașu și i-ar fi datu, de nu s-ar fi părăsitu Mateiașu crai de acel gându. Pre acéia vrême, noemvrie în 25, s-au pristăvit Evdochia, doamna lui Ștefan vodă.

DE PRĂDAREA SĂCUIILOR

Scrie létopisetul cestu moldovenescu că într-acelaș an, după războiul lui Ștefan vodă ce făcuse la Bae cu Mateiașu craiul, s-au rădicatu Ștefan vodă cu toată puterea sa, vrându să-și răscumpere strâmbătatea sa ce-i făcuse ungurii, cându venise la Bae, s-au dus și el la Ardeal, de multă pradă și robie și ardere au făcut în Tara Săcuiască, neavându cine-i sta împotrivă și cu pace s-au întorsu, fără nici o zmințeală. Ci de această povéste ce spune că au prădat Ștefan vodă Tara Săcuiască, cronicariul cel leșescu nimica nu scrie.

CÂNDU S-AU ÎMPĂCATU ȘTEFAN VODĂ CU MATIIAȘ CRAI UNGURESCU

Dēcii, după puțină vrême, au încetatu vrajba între craiul ungurescu și între Ștefan vodă, că văzându ei că vrăjmașul lor și a toată creștinătatea, turcul, le stă în spate și volniciei tuturor întinde mrejiile sale, ca să-i coprinză și arătându-să priietinu cu multe cuvinte de înșălăciune și cătră unul și cătră altul, ca să-i poată zădări cap de price și să înceapă zarvă, gândindu-să că într-acéle amestecături i să vor închina lui, pentru să le dea ajutoriu și mai apoi îi va pleca și suptu jugul său, văzându această înșălăciune, Mateiașu craiul și cu Ștefan vodă s-au împăcatu și s-au așezatu. Și încă după pace așezată și legătură

tare ce făcuse amândoi, au dăruitu Mateiașu craiul pre Ștefan vodă cu doao cetăți mari la Ardeal, anume Balta și Ciceul.

DE NIȘTE TĂTARI CE AU ÎNTRAT ÎN TARĂ SĂ PRADE

Vă leato 6978 <=1470> rădicatu-s-au multă mulțime de oaste tătărăscă și au intratu în țară, să prade, cărora prinzându-le de veste Ștefan vodă, le-au ieșitu înainte. Și la o dumbravă ce să chiamă la Lipiți, aproape de Nistru, i-au lovit Ștefan vodă cu oastea sa, avgust 20, și dându războiu vitejaște, i-au răsipit și multă moarte și perire au făcut într-însii și mulți au prinsu în robie și le luo tot planul. De care lucru cunoscându Ștefan vodă că ajutoriul nu de aiurea i-au fost, ci numai de la Dumnezeu și de la Preacurata Maica sa, cu mare laudă și izbândă s-au întors la scaunul său, la Suceava.

CÂND AU SFINTIT ȘTEFAN VODĂ MĂNĂSTIREA PUTNA

Deaca să întoarse Ștefan vodă de la acel război cu noroc ce izbândi pre acei tătari, spre lauda acéia, mulțămind lui Dumnezeu, au sfintit mănăstirea Putna, carea era zidită de dânsul, septembrie 3 zile, întru lauda a Preacuratei Ficioarii Mariei, Maicii Domnului nostru Iisus Hristos. La care sfintenie multă adunare de călugări au fostu: Theoctistu mitropolitul și Tarasie episcopul dimpreună cu Iosif arhimandritul și egumenul Putnii, zicu că au fostu la liturghie arhiepiscopi și episcopi și preoți și diaconi 64 la jirtăvnic.

CÂNDU A ÎNTRAT ZAVISTIHA ÎNTRE ȘTEFAN VODĂ ȘI ÎNTRE RADUL VODĂ ȘI DE ARDEREA BRĂILII

Vă leato 6978 <=1470>, într-acéia vrême întră zavistiia între Ștefan vodă și între Radul vodă, domnul muntenesc, pre obicéiul firei omenești de ce are, de acéia poftéste mai mult, de nu-i ajunse lui Ștefan vodă ale sale să le ție și să le sprijinească, ci de lăcomie, ce nu era al lui, încă vrea să coprinză. Strâns-au țara și slujitorii săi și au intratu în Tara Muntenescă, de au prădat marginea, februarie 27 dni și au arsu Brăila în săptămâna albă, marți.

DE TĂIAREA CAPETILOR A NIȘTE BOIARI, 6979 <1471>, GHENUARIE 16 ZILE

Tăie Ștefan vodă pre Isaiia vornicul și pre Negrilă păharnicul și pre Alexa stolnicul în târgul Vasluiului.

RĂZBOIUL DE LA SOCI, CÂNDU S-AU BĂTUT ȘTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU, 6979 <=1471>, MARTIE 7 DNI

Radul vodă văzându atâta pradă în țara sa, ce-i făcuse Ștefan vodă, nu vru să lase să nu cêrce strâmbătatea sa. Ce pururea să întâmplă, cela ce va să-și întoarcă bătaia, de doao ori îl bat, că strângându oastea sa și vecinească, au venitu asupra lui Ștefan vodă. Iară el ca un leu gata spre vânatu, de sânge s-au pornit și la Soci le-au ieșit înainte și dându război vitejaște, martie 7 zile, nu mai puțin de vitejia moldovenilor, carii era gata au să moară, au să izbândească, decât de meștersugul lui Ștefan vodă, Radul vodă pierdu războiul cu multă pagubă de ai săi, că pre toți i-au tăiatu și toate steagurile Radului vodă li-au luat și pre

mulți viteji i-au prinsu vii și pre toți i-au tăiatu, numai ce au lăsatu vii 2 boiari de acei mari, pre Stan logofătul și pre Mircea comisul.

DE UN CUTREMUR

Într-acelaș an, avgustu 29, fu cutremur mare de pământu peste toată țara, în vrémea ce au șezutu domnul la masă, la prânzu.

Vă leato 6980 <=1472> au adus Ștefan vodă pre Mariia din Mangop, de o au luat luiș doamnă.

AI. DOILEA RĂZBOIU A LUI ȘTEFAN
VODĂ CU AI. RADULUI VODĂ LA IZVORUL APEI, LEATUL.
6981 <=1473>, NOEMVRIE 8

Ștefan vodă, fiindu aprinsă inima lui de lucrurile vitejești, îi părea că un an ce n-au avut treabă de războiu, că are multă scădere, socotindu că și inimile voinicilor în războaie trăindu să ascut și truda și osteneala cu carea să diprinsese iaste a doao vitejie, strânsă de iznoavă oaste și luo pre Basarabă Laiotă, ca să-l ducă la Țara Muntenească, să-l puie domnu.

Iani socotește că suptu un copaciu bun câți să adăpostesc, sau câtă laudă își adaoge nu numai purtătoriul, ce și țara, cându năvăliia la dânsul și la țară și domnii cei streini să-i ducă la domnie și cu ajutoriul lor era cu nădejde că vor izbândi.

Și întrându Ștefan vodă în Țara Muntenească, să gătiia de războiu Radului vodă. Ci văzându Radul vodă că nu-i va putea sta împotrivă, în 18 ale lui noemvrie au dat dosul cu oastea sa și s-au dus la scaunul său, la Dâmboviță.

AICEA SĂ SOCOTIM

Că iată că létopisetul cel leșesc nu spune că s-au bătut trei zile războiul, decii să fie dat dosul Radul vodă, ci spune că dăca au văzut că nu le va putea sta împotrivă lui Ștefan vodă, au fugitu la cetate. Iară létopisetul nostru scrie că dăcă au sositu Ștefan vodă la margine, noemvrie 8 zile, au împărțitu steagurile oștii sale pre Milcov. Și decii s-au împreunatu cu Radul vodă, joi într-aceastași lună, 18 zile, la locul ce să chiamă Cursul Apei. Și dându războiu vitejaște de îmbe părțile, s-au bătut acolo până în sară, așijderea și vineri și sâmbătă toată zioa până în sară. Iară noaptea spre duminică au lăsatu Radul vodă toate ale sale în tabără și au fugitu cu toată oastea sa la scaunul său, la Dâmboviță. Iată Ștefan vodă s-au pornitu după dânsul cu toată oastea sa. Și într-această lună 23 au încunjurat Cetatea Dâmbovița și într-acéia noapte au fugit Radul vodă din cetate, lăsă pre doamnă-sa Mariia și pre fiica sa Voichița și tot ce au avut și s-au dus la turci. Iară Ștefan vodă, miercuri 24 ale aceștii luni, au dobânditu Cetatea Dâmbovița și au intratu într-însa și au luat pre doamna Radului vodă și pre fiică-sa Voichița o au luat-o luiș doamnă și toată avuția lui și toate veșmintele lui cele scumpe și visteriile și toate steagurile lui. Și acolo s-au veselit trei zile și decii s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, dându laudă lui Dumnezeu. Iară pre Basarab vodă l-au lăsatu domnu în Țara Muntenească și au domnit o lună.

Iar Radul vodă au năzuitu la turci, ca să-și poată scoate ajutoriu de la împăratul turcilor și să-și răscumpere domniia cu puterea lui.

Iară Ștefan vodă, dăcă au sosit la scaunul său, la Suceava, au trimis la craiul leșescu sol, vestindu-i de războiu cu noroc ce au făcut împotriva Radului vodă, fălindu-să că și cetatea și scaunul Dâmbovița cu toată avuția i-au luat dimpreună și doamna și fiică-sa. Și au trimis și la craiul din dobânda sa, nu pentru că doară i-au fostu datoriu să-i trimită, cum zic unii că

au fostu supus lésilor, ci pentru să-l aibă prieten la nevoie și la treabă ca acéia, de-i va veni asupra, cum s-au și tâmplatu că atuncea i-au venitu véste cum Radul vodă au întratu în Țara Muntenească cu oastea turcească. Și aciași au trimis și alți soli, de au poftitu oaste într-ajutor împotriva Radului vodă.

RĂZBOIUL RADULUI VODĂ CU AL LUI BASARAB VODĂ

Radul vodă, dacă au luat ajutoriu de la turci, au întrat în Țara Muntenească cu 15.000 de turci, fără alți lefegii ce adunase și au datu războiu lui Basarab vodă, joi dichevrie 23 și l-au răzbitu pre însul și pre toată oastea lui. Carile, văzându-să împresuratu de vrăjmașii săi, au năzuitu iarăși la Moldova, la stăpânul său, Ștefan vodă.

Iară turcii s-au pornitu pre urma lui Basarabă vodă și au venitu până la Bârlad, de au stătut ca un zidu, vineri dechemvrie 24. Și așa au slobozitu năvrapii săi, de au prădatu toată țara. Și decii s-au întorsu pri în Țara Muntenească și s-au dus înapoi.

Iară craiul leșescu au trimis pre Dombec caștelanul de Belz și pre Sohodolschii ca să-i poată împăca, măcarî până la o vreme, cu Radul vodă, ci s-au târăganatu vrémea până într-altu an. Și au învățatu craiul, de va tribui oaste de grabu, să ridici Buciațchi toată șleahța Podoliei, să margă întruajutoriu lui Ștefan vodă.

CÂNDU AU LUAT ȘTEFAN VODĂ CETATEA
TELEAJĂNUL ȘI CÂNDU S-AU BĂTUT CU TĂPĂLUȘ
ȘI CU UNGURII, MAI APOI ȘI CU BASARABĂ,
LEAT 6982 <=1474>, OCTOMVRIE 1

Au luat Ștefan vodă cetatea Teleajănelui și au tăiat capetile pârcălabilor și muierile le-au robitu și mulți țigani au luat și cetatea au ars-o.

Într-acéiași lună, în 5 zile, fu războiu în Țara Muntenească cu ungurii și cu Tăpăluși și cu ajutorul lui Dumnezeu au biruitu Ștefan vodă și au bătut pre unguri. Într-aceiași lună, în 20 de zile, au răzbitu și pre Basarabă.

RĂZBOIUL LUI ȘTEFAN VODĂ CÂNDU S-AU BĂTUT LA PODUL ÎNALTU CU TURCII, 6983 <=1475>

Într-acéia vréme, Mehmet împăratul turcescu armându 120.000 de oastea sa și oastea tătarască și muntenească, să margă cu Radul vodă, au trimis asupra lui Ștefan vodă. Iară Ștefan vodă avându oastea sa, 40.000 și 2.000 de léși ce-i venise într-ajutoriu cu Buciațchi de la craiul Cazimir și 5.000 de unguri, ce-i dobândise de la Mateiașu craiul ungurescu, le-au ieșit înaintea turcilor din sus de Vaslui, la Podul Înalt, pre carii i-au biruit Ștefan vodă, nu așa cu vitejia, cum cu meștersugul. Că întâi au fostu învățatu de au părjolit u iarba pretutindinea, de au slăbitu cail turcilor cei gingași. Decii ajutorindu puterea cea dumnezeiască, cum să vrea tocmi voia lui Dumnezeu cu a oamenilor, așa i-au coprinsu pre turci negura, de nu să vedea unul cu altul. Și Ștefan vodă tocmişă puținii oameni preste lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciune și trâmbețe, dându semnu de războiu, atuncea oastea turcească întorcându-să la glasul bucinelor și împiedecându-i și apa și lunca, și negura acoperindu-i, tăindu lunca și sfărâmându, ca să treacă la glasul bucinilor.

Iară dindărpt Ștefan vodă cu oastea tocmită i-au lovit u joi, ghenarie 10 zile, unde nici era loc de a-și tocmita oastea, nici de a să îndrepta, ci așa ei în sine tăindu-să, mulți periră, mulți prinși de pedestrimă au fost. Ce și pre aceia, pre toți i-au tăiatu, unde apoi mâgle de cei morți au strânsu și mulți pași și sangeați au perit. Și pre ficiorul lui Isac pașa, după ce l-au prinsu viu,

I-au slobozit. Și pușcile le-au dobânditu și steaguri mai mult de o sută au luat.

Dacă i-au bătut pre turci, ei de la Podul Înalt au luat pen păduri ș-au ieșit unde purcede apa Similii în tânutul Tutovii. Acolo în légea lor au dat laudă lui Dumnedzău că au scăpat ș-au ieșit la lume. Iară Ștefan vodă pornitu-s-au după dâșii cu ai săi moldoveni și cu 2.000 de oaste leșască, de i-au fost într-agiutoriu și i-au gonit pre turci pân i-au trecut Siretiul la Ionășăști, unde să pomenéște și astădzi Vadul Turcilor.

Și acolo, deasupra Siretiului, la movila cea mare a Tecuciului, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna, ce-i zic acmu Putna, cum Radul vodă vine cu oști asupra lui Ștefan vodă, fără véste. Și întristându-să Ștefan vodă, cu cine avea, cu ai săi, au răpedzit la ostași, de-i strângea de sânge. Într-acea au sosit și Șendrea hatmanul, cumnatul lui Ștefan vodă, cu o samă de oști ce au fost rămas înapoi; îndată și Coste păharnicul cu altă samă de oaste ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Seretiul, au sosit. Și având bucurie Ștefan vodă de ai săi, cum să aflară pregiur dânsul la loc de grije, îndată repedzi pe Șendre hatmanul înaintea oștii muntenéști cu puține slujitori, ca-n chip de strajă. Și dând de oastea muntenéască mulți pre puțini, fură biruiți de oastea Radului vodă și acolo pierit-au și Șendrea hatmanul, mai gios de Râmnic, unde s-au pomenit multă vréme Movila Șendrii. Și l-au dus, de l-au îngropat în sat, în Dolhăști, lângă tată-său.

Înțelegând Ștefan vodă cum că adevărat Radul vodă domnul munteneșc și cu oastea sa îi vine asupră, ghenarie 13 zile, au trecut Seretiul și mai sus de Râmnic le-au fost războiul. Și dând războiu vitéjeste despre amândouă părțile, multă pagubă s-au făcut și cu vrérea lui Dumnedzău fu izbânda la Ștefan vodă, că pierdură munténii războiul. Dat-au Ștefan vodă oștii sale voie să prade în trei dzile, cât vor putea, în Țara Românească și prădând, adus-au multă dobândă ostași.

Și zăbăvind Ștefan vodă acolo, pân a să strânge oștile toate, aducând și pre mulți den boiarii Țării Românești și alte capete, oameni de frunte de acolo, au pus pre ai săi boiari și oameni de cinste, de au vorovit și au tocmit, de au despărțit din Milcovul cel Mare o parte de părău, ce vine pre lângă Odobești și trece de dă întru apa Putnei. Și pân astădzi iaste hotarul Țării Moldovei și a Țării Românești acel părău ce să desparte din Milcovul cel Mare. Iară mainte au fost având țărâle amândoa pricină, că Țara Românească vrea să fie hotarul său pân în apa Trotușului, iară moldovenii nu-i lasa, pân au vrut Dumnedzău de s-au tocmit așa. Ș-au luat Ștefan vodă cetatea Crăciuna cu ținut cu tot, ce să chiamă ținutul Putnii și l-au lipit de Moldova ș-au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Și într-acéia laudă și bucurie au ziditu bisérica în târgu în Vasluiu, dându laudă lui Dumnezeu de biruință ce au făcut. Și décii s-au întorsu la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală și biruință, de la însuși Dumnezeu de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul și cu toți preoții, aducându Sfânta Evanghelie și cinstita cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împăratu și biruitoriu de limbi păgâne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor și crailor de prin prejur de biruință ce au făcut Ștefan vodă.

ÎNTORSUL LUI ȘTEFAN VODĂ CU OȘTILE

Mărgând Ștefan vodă cu oștile pre apa Bârladului în sus, atuncea plăcându-i locul între Bârlad și între apa Vasluiului și într-acéia laudă și bucurie de izbândă cu noroc ce au biruit pre turci și pre munténi, au început a zidi bisérica sveti Ioan Preditice, în târg în Vasluiu, dând laudă lui Dumnedzău de biruință ce au făcut, pre urmă și case domnești, cum să cunosc și pân într-acéste vrémi. Și odihnind Ștefan vodă acolo cu oștile

sale și râvnind cu nevoință a să zidi biserică și alte lucruri ce arată că au făcut mai pre urmă.

Mai apoi întorcându-să ajutoriul craiului leșescu acasă cu multă dobândă, au trimis Ștefan vodă de i-au dus 36 de steaguri, arătându vitejia ce au făcut și i-au mulțumitu de ajutoriu.

PENTRU NEȘTE CĂZACI CE AU VINIT
ÎN ȚARĂ SĂ PRADĂ

Într-acea vreme odihnind Ștefan vodă la Vaslui, i-au venit olăcari de sâng de la Soroca, cum Lobodă și Nalivaico hatmanii căzăcești au intrat în țară și pradă. Deci Ștefan vodă neputând suferi pre neprieteni a-i lăsarea să strice țara, ce îndată cu ai săi, cu câți era, i-au căutat a merge, unde s-au și tâmpinat cu acea oaste căzăcească pre Răutu, la Grumădzești. Fiindu cazacii în pradă rășchirați și lovindu-i noaptea fără veste, fură biruiți cazacii. Atuncia și Lobodă hatmanul căzăcesc fu prins de oastea lui Ștefan vodă.

Și gonindu-i spre Nistru, Nalivaico hatmanul și cu o samă de cazaci au dat să treacă Nistrul și mulți s-au înecat și un polcovnic al său vestit, Jora, acolo s-au înecat și alți mulți. Și astăzi iaste pomenit acel loc, de-i dzic Vadul Jorăi.

Și de acolo s-au întorsu Ștefan vodă și au descălecat târgul Iașii și în lauda lui Dumnedzău au început a zidi biserică marelui mucenic și ciudorvoret Necolai.

Și decii s-au întorsu la scaunul său, la Suceavă, cu mare pohvală și biruință de la sângur Dumnedzău de sus, ieșindu-i înainte mitropolitul cu toți preoții, aducând Sfânta Evanghelie și cinstita cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împărat și biruitor de limbi păgâne, de l-au blagoslovit. Atunca mare bucurie au fost tuturor domnilor și crailor de prin pregiur de biruință ce au făcut Ștefan vodă. Și dacă s-au aședzat la scaunul

său, la Suceava, în lauda lui Dumnedzău au început a zidi o înfrumusețată mănăstire, sfeti Dimitrie, ce iaste înaintea curții domnești.

Și s-au cununat cu doamna Voichita, fata Radului vodă. Iară pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu său, la Radul vodă, în Țara Românească.

RĂZBOIUL I. UI ȘTEFAN VODĂ, CÂNDU S-AU
BĂTUT CU MEHMET BEG ÎMPĂRATUL TURCESCU
ȘI CU MUNTENII LA VALEA ALBĂ

Vă leato 6984 <= 1476>, văzându împăratul Mehmet beg câtă pagubă au avut în oastea sa de la Ștefan vodă, gândi însuș cu capul său să margă, să stropască Țara Moldovei și să-și ia cetățile înapoi, Chilia și Cetatea Albă, carile fusese mai nainte pre mâna lor.

Acolo Ștefan vodă multu au nevoitu să nu-l lase să treacă Dunărea, ci n-au putut, că tătarii de o parte, turcii de altă parte, cu oastea fără număr ce venise, ci au dat cale turcilor și s-au apucat de tătari și pre lesne bătându-i, i-au gonitu până la Nistru. Vrea da războiu și turcilor, ci văzându atâta tărie cu împăratul și multime de oaste, cu pedestrime și cu puști și încă sfătuia boiarii ca să se dea la loc strămtu, ca de nu vor birui, să să apere și să n-aibă zmintală.

Deci Ștefan vodă, văzându așa, s-au întorsu, de s-au dat spre munți, unde s-au ales loc de războiu la strămtoare, la Valea Albă, unde să chiamă acuma Războienii, di pre acel războiu ce au avut moldovenii cu împăratul turcescu. Și pedestrindu-să oastea, ca să nu nădăjduiască în fugă, ci întru arme și au datu războiu, iulie 26. Și multă vreme trăindu războiul neales de îmbe părțile osteniți și turcii tot adăogându-să cu oaste proaspătă și moldovenii obosiți și neviindu-le ajutoriu de nici o parte, au picat, nu fieștecum, ci până la moarte să apăra, nici

biruiți dintru arme, ci stropsiți de mulțimea turcească, au rămas dobânda la turci. Și atâta de ai noștri au pierit, cât au înălbit poiana de trupurile de a celor periti, până au fostu războiul. Și mulți din boiarii cei mai au picatu și vitějii cei buni au peritu și fu scârbă mare a toată țara și tuturor domnilor și crailor di prin prejur, daca auziră că au căzut moldovenii suptu mâna păgânilor.

Într-acel războiu au căzut Ștefan vodă de pre cal jos, și Dumnezeu l-au feritu și nu s-au vătămat. Iară turcii s-au întorsu spre Suceava și au arsu târgul. Și decii s-au întorsu înapoi prădându și arzându țara. Mai apoi, după ieșirea nepriietinilor și a vrăjmașilor din țară, daca au strânsu Ștefan vodă trupurile morților, movilă de cei morți au făcutu și pre urmă ș-au ziditu deasupra oasilor o biserică, unde trăiește și astăzi întru pomenirea sufletelor.

Scrie létopisețul nostru că după poticala lui Ștefan vodă, ce au perdut războiul, de sârgu au strânsu oastea ce au putut degrabă și s-au dus după turci și i-au ajunsu trecându Dunărea, la vréme de mas și, lovindu-i fără veste, i-au speriiat de au căutat a fugi, lăsându pleanul și tot ce au prădatu. Iară Ștefan vodă le-au apucatu pleanul tot și s-au întorsu înapoi cu izbândă.

Scrie la létopisețul nostru că la acest războiu ce au fost la Valea Albă, au fostu și Basarabă vodă cu munténii, venit întru ajutoriul împăratului turcescu, pre carile toți domnii de prin prejur îl cuvânta de rău, zicându că n-au fostu într-ajutor crucii și creștinătății, ce păgânilor și dușmanilor.

Iară la létopisețul cel leșesc, de izbândă lui Ștefan vodă, ce au scos pleanul și prada la Dunăre de la turci și de Basarab vodă cu muntenii, nimica nu scrie. Și încă și alte sémne multe nimica nu le însemnează, carile nice unile n-am vrut să le lăsăm, ci toate care la locul său le-am tocmît.

RĂSPUNSUL ALTOR SÉMNE

Vă leato 6985 <=1477>, noemvrie, pristăvitu-s-au Theocist mitropolitul de Suceava, carile au ținut scaunul 25 de ani și au stătut altul, Gheorghie mitropolitul. Într-acelaș an, dichembrie 19, pristăvitu-s-au doamna Maria ce era de la Mangop.

Vă leato 6987 <=1479>, iunie 22, au început Ștefan vodă a zidi cetatea Chiliei și o au sfârșit-o într-acelaș an, iulie 16.

Într-același an și într-aceiaș lună, iulie 25, pristăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

Într-același an, avgust 18, pristăvitu-s-au Cneajna.

Vă leato 6988 <=1480> pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă.

RĂZBOIUL DE LA RÂMNIC, CÂND S-AU BĂTUT
ȘTEFAN VODĂ CU ȚĂPĂLUȘI VODĂ, VĂ LEATUL
6989 <=1481>, IULIE 8

Fu războiu în Țara Muntenească, de s-au bătut Țăpăluși vodă cu Ștefan vodă la Râmnicu și au biruit Ștefan vodă cu mila lui Dumnezeu și cu ruga Preacistii și a tuturor sfinților și cu ajutoriul sfântului și marelui mucenic al lui Hristos Procopie, fură biruiți munténii și mulțime de înși fără număr au perit și toate steagurile lor au luate și mulți boiari au picat. Și pre Țepeluși vodă încă l-au prinsu viu și i-au tăiatu capul. Și de la Ștefan vodă încă a picat om de frunte Șendrea hatmanul și l-au adus de l-au îngropat în Dolhești, lângă tată-său. Iară Ștefan vodă au pus munténilor domnu pre Vladul vodă Călugărul, carile mai apoi au făcut vicleşug asupra lui Ștefan vodă, pentru căci dideasă ajutoriu turcilor, cându au mersu de au luat cetățile și au prădat țara. Iară Ștefan vodă, după războiu cu noroc ce au făcut, cu mare pohfală și laudă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

Zic să să fie arătat lui Ștefan vodă sfântul mucenicu Procopie, umblându deasupra războiului călare și întrarmatu ca un viteazu, fiindu într-ajutoriu lui Ștefan vodă și dându vâlhvă oștii lui. Ci iaste de a-l și crêdere acestu cuvântu, că daca s-au întorsu Ștefan vodă cu toată oastea sa, cu mare pohfală, ca un biruitoru, la scaunul său, la Suceava, au zidit biserică pre numele sfântului mucenicu Procopie, la satu la Badeuți, unde trăiaște și până astăzi.

De Tăpăluși vodă nu scriu toți într-un chip, unii zic că au prinsu Ștefan vodă pre Radul vodă, carele au fostu ațițătoriu cel mare asupra creștinilor și i-au fost ajutorat și brașovenii. Tăindu pre turci și luundu Țara Muntenescă, au lăsatu pre Tăpăluși în locul său. Ci oricum au fostu, că tot să tocmescu că au fostu izbânda lui Ștefan vodă.

Minunatu lucru: după poticală dintâi și după pierzarea oștii dintâi, cea ce nu avea voinici de oaste, ci strângea păstorie din munți și argații, de-i într-arma, acmu iară să rădica deasupra biruitorilor dintâi, dacă au perdut țara, acmu domni altor le da și țara lăția.

Vă leato 6990 <=1482>, martie 10 au luat Ștefan vodă citatea Crăciuna cu tot ținutul ce să chiiamă ținutul Putnii și l-au lipit de Moldova și au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivan.

Vă leato 6991 <=1483>, au început Ștefan vodă a zidi cetatea de la târgul Romanului, ce să chiiamă Smeredova.

Vă leato 6992 <=1484>, Ștefan vodă într-o noapte au prădatu și au arsu toată Țara Muntenescă.

CÂND AU LUAT BIAZIT ÎMPĂRATUL TURCESCU
CHILIA ȘI CETATEA ALBĂ, LEAT 6992 <=1484>

Biazit împăratul turcescu cu mare oaste au intrat în țară și au bătut Chilia și Citatea Albă, însă nu singur cu puterea

sa, ce și Vladul vodă Călugărul, domnul muntenescu, cu munténii, încă au mersu într-ajutoriu împăratului, cum s-au poménitu mai sus că au făcut viclesug asupra stăpânului său, lui Ștefan vodă, de au datu ajutoriu turcilor. Și miercuri, în patrusprăzece zile iulie, au luat cetatea Chilia, în zilele lui Ivașco și Maxim pârcălabii.

Așijdirea într-acelaș an, miercuri, avgust 5 zile, au luat și Cetatea Albă, în zilele lui Gherman și Ion pârcălabi. Și ar fi vrut apuca și alte cetăți, că Ștefan vodă la gol n-au îndrăznitu să iasă, ci numai la strimtori nevoia de le făcea zminteală. Ci și turcii văzindu ajutoriul ce venise de la Țara Leșască lui Ștefan vodă, sau însuși craiul, cum scriu unii, că au tras de la rusi și de la Litva țara toată, de să strânsese oamenii de treabă mai mulți de 20.000 de oameni și trecând Nistrul craiul cu dâșii supu Haliciu, au venitu la Colomâia, de ș-au pus tabăra, 6993 <=1485>, septemvrie 1.

Acoale au venit și Ștefan vodă, de s-au împreunat cu craiul și toate ce au avut mai de treabă au vorovitu. Mai apoi l-au și ospătat pre Ștefan vodă și 3.000 de oameni i-au dat, cu carii s-au întorsu Ștefan vodă la Moldova. Împreunându decii oastea cea streină cu a sa, pre multe locuri au smintit pre turci, de le-au căutat a ieși din țară. Așa Ștefan vodă au curățitu vrăjmașii din țară. Iar cetățile carile le-au luat turcii, Chilia și Cetatea Albă, n-au putut să le dobândească, că ei mai nainte de ce au ieșitu, le-au grijitu cu oameni cu puști și cu bucate de ajunsu și au rămas pre mâna turcilor, până în zioa de astăzi.

Ce până a să sfătui Ștefan vodă cu craiul leșesc, unde să adună la Colomiia, iar din jos venise Hroiort cu turcii până la Suceava și au arsu târgul, septevrie 19, luni și marți. Și decii s-au întorsu înapoi, prădându și arzându țara.

Și după acéia, octovrie 19, s-au pristăvit Ioasaf arhimandritul carile au fostu întâi igumen în mănăstirea Putnei.

RĂZBOIUL CÂNDU S-AU BĂTUT ȘTEFAN VODĂ CU
MALCOCIU ȘI CU TURCII LA CATLABUGA

Mai apoi, într-acelasi an, Ștefan vodă, daca au scos vrăjmașii săi din țară și daca au răcitu vrémea și caii turcilor au slăbitu, au lovit pre Malcociu la Catlabuga, noemvrie 16, de au topit toată oastea turcească.

Într-aceasta bucurie, daca s-au întorsu Ștefan vodă, au zidit bisérica pre numele sfântului Nicolae în târgul Iașilor.

RĂZBOIUL CÂND S-AU BĂTUT ȘTEFAN VODĂ CU
HROIOT PRE SIRÉT LA SCHIIAI, 6994 <=1486>, MARTIE 6

Într-acesta an venit-au Hroiote cu oaste de la unguri asupra lui Ștefan vodă, căruia i-au ieșitu Ștefan vodă înainte cu oaste pre Siretiu la Șcheai și dându războiu vitejaște despre amândoo părțile, într-o luni, martie 6 zile, pierdu Hroiote războiul și oastea, mai apoi și capul, însă cu mare primejdie lui Ștefan vodă, că s-au pornit cu calul jos, puțin de n-au încăput în mâinile vrăjmașului său. Mai apoi Hroiote fiindu prins viu de Ștefan vodă, i-au tăiat capul.

Vă leato 6995 <=1487>, într-acestu an au discălicatu Ștefan vodă târgul Hârlăul, de au ziditu și bisérica cea domnească de pîiatră și curțile acéle domnești cu ziduri cu tot, carile stau și astăzi.

Vă leato 6998 <=1490>, au murit Mateiașu craiul ungurescu, carile mare nume de vitejie au lăsatu pre urmă, că nu numai cu némții și cu vecinii săi, ce și cu turcii multe trebi au avut și de multe ori i-au biruit, iară pre urma lui au stătut crai Vladislav.

Într-acesta an au murit și Ioan, fecior împăratului de Mosc, nepot lui Ștefan vodă.

Vă leato 6999 <=1491>. Într-acesta an să știi cetitoriuile că au zidit Ștefan vodă bisérica lui sfteti Nicolae din târgul Iașii; de nu crezi, caută la vă leatul ce scrie deasupra ușii biséricii, iară nu cum scrie înapoi.

Vă leatul 7003 <=1495>, Ștefan vodă au zidit sfânta episcopie în Huși, hramul sfinților apostoli Petru și Pavel și curți domnești, carile sântu surpate, numai beciurile stau până astăzi.

Vă leato 7004 <=1496>, iulie 25 dni, cervertoc <=joi>, răposat-au Alixandru vodă, ficiorul lui Ștefan vodă și l-au îngropatu în mănăstirea Bistriții, lângă strămoșu-său, Alexandru vodă.

RĂZBOIUL LUI ȘTEFAN VODĂ, CÂND AU BĂTUT
PRE ALBREHTU CRAIUL I.EȘESCU LA CODRUL
COZMINULUI, LEAT 7005 <=1497>

Albert craiul leșescu fiindu ales de țară crai pre urma lui Cazimir, tătâne-său, ce ținută cu Ștefan vodă priiteșugul, iară Albertu craiul uitându priiteșugul tătâne-său ce avea cu Ștefan vodă și nu făcea oaste împotriva păgânilor, carii în toate părțile fulgera și tuna cu trăsnetul armelor sale, vărsând sângele creștinilor și stropșindu volniciaa tuturorora, înmulțindu légea lui Moamet cea spurcată, ci gândi ca să-și arate vitejia asupra Moldovei, scotindu că pre lesne o va supune, știindu că de multe ori să ajutor ia Moldova de la craii leșăști, ca de la niște vecini de aproape, spre toți vrăjmașii. Și strângându craiul oaste, au scos cuvântu cum va să margă la turci, să ia și să dezbată Cetatea Albă și Chilia, care cetăți luasă de la Ștefan vodă Baiazitu împăratul turcescu. Și încă adăogia, de speria pre ai săi, cum turcii amestecați cu moldovenii vor să treacă la Podolia și le-au datu știre ca toți să încalice și să să împreune cu dânsul la Liov. Și au trimis soli la Ștefan vodă, de i-au datu

știre să să gătească să meargă cu dânsul, să bată Chilia și Cetatea Albă și să-i găteze steție de hrană de oaste. De care lucru au părut bine lui Ștefan vodă și cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împotriva vrăjmașului său. Numai ce au zis că va veni acolo la loc cu oastea sa, supt Chilia.

Cunoscându sfēticiii lui crai, ales episcopii, gândul că va să facă oaste împotriva lui Ștefan vodă, multu i-au adus aminte să nu facă asupra dreptății, să nu să întoarcă mânia lui Dumnezeu spre el. Ci el gândul său nu l-au lăsat, ci încă au fostu zicându: „Voao vă iaste lucru bisērica să păziți, iară nu de războaie să grijiti, că gândul meu voi nu-l știți, numai eu singur. Că de ași pricēpe că haina dipre mine știe gândul meu, în foc o aș băga-o“. Deci mulți din boiarii leșăști socotiia că face într-adinsu ca să piarză oastea toată, cum au ieșit mai apoi la dânsul și zicătoarea: „În zilele lui Olbriht, șleahtha au perit“.

Într-acēia Ștefan vodă prinzându vēste de la unguri, cum Olbrihtu va să vie asupra lui cu oaste, că nici ungurii nu era bucuroși ca să cază domniia Moldovei pre mâna leșilor, măcarî că Iaslău crai ungurescu (ce să chiamă leșaste Vladislav) era frate lui Olbrihtu craiului leșescu (ce se chiamă ungurēste Albertu). Înțelegându aceasta Ștefan vodă trimis-au la craiul leșescu cu solie pre credincioșii săi, pre Tăutul logofătul și pre Isac vistiernicul, ca să poată dintr-însul cunoaște ceva, ce-i iaste voia să facă. Ci nimica nu au cunoscut, că craiul cumu-și umbla cu înșălăciune, ascunzându cuvântul, pre soli cu bucurie i-au priimitu și darurile ce-i trimisēse Ștefan vodă cu mare mulțamită și cu dragoste le-au priimitu și le-au luat și solilor iarăși acēla răspunsu le-au dat: cum iaste mergătoriu la turci. Mai apoi și solii săi de iznoavă i-au trimis la Ștefan vodă, ca să întărească cuvântul, iar el au întorsu oastea spre Pocutiia. Înțelegându Ștefan vodă cum craiul să apropie cu oaste spre Pocutiia și să trage spre margine, de iznoavă au poftorit solii, de au trimis înaintea craiului pre Tăutul logofătul și pre Isac

vistearnicul cu multe daruri și l-au timpinatu de cēia parte de Nistru și i-au închinatu darurile. Și iarăși cu dragoste le-au luat. Și dēcii au trecut apa Nistrului pre la Mihălcēni, în ceasta parte, cu toată oastea sa și au venitu la Coțmani. Acolea ș-au descoperit toată vicleniia și faptele sale cēle ascunse, că au prinsu pre Tăutul logofătul și pre Isac vistearnicul, de i-au fericatu în obezi și i-au trimis de i-au închis tocma la Iioiv.

Înțelegându acēstea Ștefan vodă den iscoadile ce pururea trimitea, să știe încotro mērgē craiul cu oastea leșască, cum crai l-au viclenitu și vine asupra lui și au trecut și Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fără altă adunare, de sârgu au trimis în toate părțile în țară, să să strângă la târgul Romanului. Iară Albertu au săzutu șapte zile la Coțmani. Ce pân a să strânge oastea lui Ștefan vodă și până a veni ajutoriul, că și Iaslău craiul ungurescu, fratile lui Albertu încă i-au trimis 12.000 de oameni de oaste și cu dânsii pre birtoc voevodul Ardealului, ce era cuscu lui Ștefan vodă, și de la Radul vodă încă i-au venitu ajutoriu oaste muntenească, ci până a să strânge toată la un loc, Albert crai au purces cu oastea de la Coțmani și au lovit la Șipinți. Văzându Ștefan vodă că-l impresoară vrăjmașii săi, au tocmitu strajă și o au trimis-o împotriva leșilor, ca să ție vadul Prutului, la Cernăuți. Iară Ștefan vodă, în 27 de zile a lui avgust, duminică, au ieșitu din Suceava spre târgul Romanului și cu toată oastea sa. Și într-acēia zi îi aduseră lui de strajă 6 leși și așa pe trei leși i-au trimis la împăratul turcescu, iară pre aceialaltî au zis de i-au spânzurat. Dēcii craiul leșescu au venitu cu toată putērea sa la cetatea Sucēvii, duminică, septemvrie 24 de zile. Iară în 26, marți, de cătră sară, au început a bate cetatea și au bătut pregiur dânsa trei săptămâni și zioa și noaptea și nimica n-au folositu, nădăjduindu că să va închina țara, pentru ce li să supărase cu Ștefan vodă pentru atâta războaie fără odihnă și fără măsură ce făcea, de să bătea cu toți. Ci socotiia țara că de nu li-i îndemână cu al său, mai multă neîngăduință

le va fi cu streinii și încă văzându atâta pradă și risipă, ci făcîia oastea leșască, de umbla prin păduri, de afla prăzi și jafuri, siliia cu toții di să strângîia la târgu Roman, unde era beleagul.

Așa țara strângându-să, iară din cetate cât putîia să apăra și ce răsipiia lésii zioa cu pușcile, noaptea astupa gaurile și le întăriia, de le era munca lor în zadar, iară pre afară, unde afla lési rășchirați dreptu hrana, îi lega și îi tăia, de nu era volnici nici într-o parte să iasă. Mai multu strica loruși decātu celor închiși, că în toate zile li să adăogia lipsa flămînziciunii. Décii fiind lésii coprinși de atâta nevoie, începură a grăi rău de craiul său, întâi cu taină, iară mai apoi în gura mare îl vinuia c-au venit fără cale, de i-au adus ca să-i piarză pre toți și socotiia toate sémnile căte să făcuse réle, că au fostu lor de arătare ca să fie conceniia lor. Că întâi în țara lor, într-un pârâu de nemica, i s-au înneccatu craiul un prohodnic și cându au ieșitu din Liovu, boii carii purta ierbăriia, de vântu mare s-au răsipitu, de nu-i putîia să-i strângă. Așijderea un țăran nebunise de cap, au fost strigându în gura mare: „Duceți-vă spre perirea voastră, că nu veți mai veni“. Și pre un șlehtici l-au dătunatu suptu cortu și doisprăzece cai ai lui, mai apoi și pre un preot al lor, slujind liturghie, au scăpatu cuminicătura lor jos. Și alte sémne réle s-au arătatu, de-i prorocîia toți că va fi sfârșitul lor rău și amar, cum s-au și tâmplatu. Că văzându craiul atâta cuvinte réle la dânsul de la oastea sa, să temu ca să nu-l părăsască și să fugă, să cază în mînule vrăjmașilor săi, să ajunsă cu solii frățîne-său, lui Vladislav craiu ungurescu, ca să-i împace, că sosisă și ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă. Și așa Birtoc voevodul Ardealului, carile venisă cu ajutoriul ungurescu la Ștefan vodă, au trimis solii săi la Albertu craiul, ca să-i spuie că va veni însuși pentru pace. Și pre Ștefan vodă cu multe cuvinte l-au rugatu să facă pace cu craiul leșescu. Și așa au întratu la mijlocul lor și s-au dus la craiul leșescu de i-au împăcatu într-acesta chip: craiul leșescu să să întoarcă pre urmă pre unde au și venit, să

nu mai strice țara pre alt loc. Și décii pre Birtoc voevodul Ardealului bine l-au dăruit Ștefan vodă cu mari daruri și décii s-au dus acasă-și.

CÂNDU S-AU ÎNTORSU CRAIUL ÎNAPOI

Într-acéia Albrihtu, craiul leșescu, fiindu de inimă rea bolnavu, au datu semnu de întorsu înapoi, de care semnu era toți bucușii să-l auză, să să întoarcă de atâta flămînziciune la casile lor. Și în 19 zile ale lui octomvrie, joi, s-au întorsu craiul de la Suceava și s-au apucatu de cale. Ci nu s-au întorsu pre calea pre unde venise, ci pre altă cale, pre unde era țara întregă, spre Codrul Cozminului.

Simțindu décii Ștefan vodă că craiul n-au luat urma pre unde venise, ci spre codru, îndată au trimis după dânsul de l-au pohtitu să nu ia spre acéia cale, spre codru, ci pre urmă, pre unde venise, că făcându într-alt chip, văzându țara paguba ce să va face de oastea leșască, nu vor răbda, ci vor crea să-și apere ale sale, de unde toate să vor ațița de iznoavă spre vreun lucru rău, carile va strica și pacea. Ci craiul mai bucuros fusese să meargă di dereptul, să iasă în țara sa și n-au băgatu în samă, ci s-au păzitu calea spre Codrul Cozminului. De care lucru fiindu înhîierbântatu Ștefan vodă de războiu, socotindu că are vréme de a-și răscumpărarea strâmbătatea sa dispre cela ce nu numai pacea cea véche o au călcat-o, care avusese domnii Moldovei cu craii leșăști, ce și jurămîntul și pacea ce legase atuncea de curundu, așezându-să să să întoarcă pe urmă pre unde și venise, décii îl ațița ajutoriul ce-i venise di pretindirile și oastea sa toată gata strânsă și odihnită, văzându dobânda di pre cei flămânzi și slăbiți, au trimis înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului, să săciuasă pădurea, să o întîneze, ca să o poată porni asupra oștii, dacă vor întra în pădure. Iară el cu toată oastea au întrat după dînșii și cu doao mii de turci.

Și a patra zi i-au ajunsu în pădure, joi, octomvrie în 26 de zile, luundu ajutoriu pre Dumnezeu și cu ruga Precistii și a sfântului marelui mucenic Dimitrie și lovindu-i de toate părțile și oborându copacii cei înținați asupra lor, multă oaste leșască au peritu, unii de oșteni, alții de țărani, că le coprinsese ca cu o mreajă calea, alții de copacii cei înținați. Așa pierzându pușcile, lăsându steagurile care toate le-au adunatu Ștefan vodă și ei cine cum au putut, în toate părțile s-au rășchiratu prin păduri, de au scăpat puțini afară. Și însuși craiul cu puțini rămăsese, strângându-să s-au adunatu într-un ocol la sat la Cozminu. Și de acolo bulucindu-să au tras spre Cernăuți. Iară oastea lui Ștefan vodă cu dâșii mergându împreună să bătea și să tăia. Ci și acei puțini ce ieșisă din codru n-ar di scăpatu, de nu s-ar fi încurcatu ai noștri în carăle crăești și în carăle altor boiari, de le-au datu vrème de au ieșit.

Și acoloa veni veste lui Ștefan vodă că vine și altă oaste leșască într-ajutoriu craiului. Atuncea au chematu pre Boldur vornicul și i-au datu lui oaste de-ajunsu și au trecut Prutul împotriva acei oști, sâmbătă sara. Și duminică dimineata, octovrie 29 zile, le-au datu războiu și pre loc i-au răsipit îndată și i-au topitu cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu norocul lui Ștefan vodă și mare moarte și tăiere s-au făcut atuncea în oastea leșască, la locul ce să chiiamă Lănțeștii satul. Și nimica n-au știut craiul de venirea acei oști, nici de perirea lor.

Și într-acéias duminică, trecându craiul Prutul la Cernăuți, iarăși fu lovit de oastea lui Ștefan vodă, de i-au răsipit și i-au tăiatu, de abia au scăpat însuși craiul cu puțină oaste de a sa. Décii trecând craiul spre țara sa, pre multe locuri i-au lovit ai noștri, ales pre craiul, că mazurii întorcându-să să dea războiu și să apere pre craiul și pre cei scăpați dintru acel pojar, au datu asupra lui Boldur vornicul cel mare, pre carile îl trimisese Ștefan vodă împotriva acei oști leșăști ce venia într-ajutoriu craiului și mare moarte au făcut într-inșii. Și la sat la Șipinți puțini au

scăpatu din oastea ce era strânsă pre lângă craiul. Décii craiul, cu multă nevoie strecurându-să, au tras la Sneatin și de acolo au slobozit oastea pre casă, de câtă rămăsese, iară el s-au dus la Liovu.

NACAZANIE SII.NIM, ADECĂ CERTAREA CEI.OR PUTERNICI

Dumnezeu cel dreptu, cela ce ceartă nedireptatea și înaltă dreptatea, cu câtă certare pedepsște pre cea ce calcă jurământul. Că acesta Olbrihtu nu spre păgâni, ci spre creștini vrea să facă războiul, nu da ajutoriu celui ce nu avea odihnă de turci, ci vrea să slăbască pre cela ce să lupta cu vrăjmașii creștinilor, pre carile trebuia cu toții să-l ajutorească. Ci Dumnezeu la atâta lipsă și nevoie îl adusese pre cela ce mergea cu atâta hvală să stropșască țara și să o supuie, care întâi nici taina sa nu vrea să spuie nimăruia, ci scosese cuvântu că mERGE să ia Chilia și Cetatea Albă și încă adăogea de zicea că de ar ști haina sa dipre dânsul gândul lui, o ar arunca în foc. Apoi nici ai săi nu-l băga în samă, ci era în zavistiia celor de casă și de batjocura tuturor și în toate chipurile îl hulii, așa și cinstea din zi în zi micșorându-să, de inimă rea, puțin de n-au murit.

DE CAPETELE CÉLE DE FRUNTE ALE LÉȘII.OR CE S-AU AFLAT PERIȚI

Aflatu-s-au la acestu războiu din capete: doi frați Tincenschii și Miculai voievodul Ruschii periți și Gabriil din Moravița și Herbor, asjiderea doi frați Grotovi, Huminschii și Murdilu și alți mulți, cine poate să-i pomenească pre toți. Alții au căzut la legătură, cumu-i Tuncischii, Zbigneu

potcomori Cracăului, Pruhnițchi, Targovetschii și alții mulți. Pre unii ai noștri i-au fostu spânzurându câte doi de păr, că au fostu umblându pre acele vremi păroși ca și nēmții și alte batjocuri multe le-au fostu făcându, de să pomenéște și astăzi răotatea lor ce au fostu pătindu.

Iară Ștefan vodă, după izbândă cu noroc ce au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohfală și laudă, ca un biruitoriu și au ziditu bisérica pre numele sfântului mucenicu Dimitrie, în târgu în Suceava, care trăiaște și până astăzi.

Zic unii să să fie arătat lui Ștefan vodă la acest războiu sfântul mucenicu Dimitrie, călare și într-armatu ca un viteazu, fiindu-i întru ajutoriu și dând vâlhvă oștii lui, ci iaste de a și crédere, de vréme ce au zidit biserică.

Dupre acéia au datu cuvântu Ștefan vodă a toată oastea, să să strângă la Hârlău, la zica lui sfeti Nicolae. Și așa s-au adunatu cu toții la Hârlău într-acéia zi și acolo Ștefan vodă au făcut ospăț mare tuturor boiarilor și tuturor vitéjilor săi și cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Și décii i-au slobozitu cineși pre la casa sa, dându-le cuvântu ca toți să dea laudă lui Dumnezeu, pentru ce că toate puterile sântu de la Dumnezeu.

CÂNDU AU PRĂDAT MALCOCIU TARA LEȘEASCĂ,

7006 <=1498>

Malcociu au intratu în Țara Leșască cu mulțime de turci și n-au avut cine să-i stea împotrivă, ci multă pradă de oameni au făcut și dobândă de dobitoace au făcut și au luat, și au ajunsu mai sus de Lioy, 25 de popriști; s-au întorsu înapoi prădându țara și arzându. Să vedea că după acest războiu fără noroc, ce făcuseră leșii cu Ștefan vodă, va fi perirea lor.

CÂNDU AU PRĂDAT ȘTEFAN VODĂ ȚARA LEȘASCĂ,
7006 <=1498>, IUNIE 22 ZII.E

Într-același an, Ștefan vodă, vrându să-și întoarcă dispre leși strâmbătatea sa, strânsă țara și au intratu la Podoliia și la rusi, trecut-au și de Lioy la Cantug orașului, la apa Visloca, toate satile arzându și prădându. Ars-au orașul Premișlia, Radumnea, Prévorsca, Iantut și cetatea Tereabul și multă bunătate dintr-însa au luat și mulți joimiri au scos, ci pre toți i-au tăiatu și alții mai mulți au arsu în cetate. Și cetatea Buceaciul multă nevoie au pățitu și Podhaetul au arsu. Și mulți oameni, bărbați, muieri, copii, au scos în robie, mai mult de 100.000, mulți de aceia au așezatu Ștefan vodă în țara sa, de și până astăzi trăiaște limba rusască în Moldova, ales pre unde i-au discălicatu, că mai a treia parte grăiescu ruséște. Iar Ștefan vodă prădându și arzându țara, s-au întorsu înapoi cu mare dobândă, fără de nici o zmințeală, au trecut Nistrul în ceasta parte la Halici și au prădatu și de această parte. Și décii au venitu la scaunul său, la Suceava, cu mare bucurie și cu biruință.

VĂ LEATO 7008 <=1500>, MARTIE 11, CÂNDU
AU VENITU OASTEA LEȘASCĂ DE IZNOAVĂ ÎN ȚARĂ SĂ
PRADE, VĂZÂNDU STRICĂCIUNEA CE LE-AU
FĂCUT ȘTEFAN VODĂ

Albrihtu craiul leșescu, văzându atâta pradă și stricăciune ce i-au făcut Ștefan vodă în țara lui, nu vru să lase, ci de iznoavă strânsă oaste și întră în țară și începu a prăda și strica țara până la târgu la Botășani. Ștefan vodă, dacă prinse de veste, își strânse de sângu oștile și cu cine avea cu ai săi, i-au ieșitu înainte acei oști leșești și i-au dat război la târgu la Botășani. Și cu vrérea lui Dumnezeu pierdură leșii războiul și fu izbânda la Ștefan vodă și multă oaste leșască au perit și pe mulți i-au prinsu în robie și multe cazne le făcîia moldovenii leșilor.

Că au pus Ștefan vodă de au arat cu lésii pe o culme de deal la Botășani și au simănatu ghindă și s-au făcut dumbravă mare, de iaste până astăzi copaci mari.

Ci de această poveste nimica nu scrie cronicariul Ieșescu, iară la létopisețul nostru acest moldovenescu scrie de acestu războiu al lui Ștefan vodă ce au avut cu lésii la Botășani, precum s-au pomenit mai sus.

Într-acestaș an, martie, s-au pristăvit Despina doamna Radului vodă, ce era robită de Ștefan vodă, cându luasă cetatea Dâmbovița și cu cinstre o au îngropat în mănăstirea Putna.

CÂNDU S-AU ÎMPĂCAT ȘTEFAN VODĂ CU CRAIUL I.EȘESCU

Vă leato 7009 <=1501>, Ștefan vodă lăsându inima cea neprietenească, întorcându-să cătră datoriia creștinească, s-au împăcatu cu craiul Ieșescu și mare legătură au făcut, nu doară că s-au temut de puterea lor, care să ispitisă și război făcuse și cu turcii, de atâta ori i-au și biruit și cu alți megiași de prin prejur avându sfadă, niciodată nu s-au plecat, ci pentru să cunoască toată creștinătatea că n-au fostu dispre dânsul începătura, că n-au rădicat el armele asupra craiului, ci craiul fără cale și fără de știre au venit asupra lui, unde și acolo s-au întorsu cu rușine, mai apoi ca să arate că mai mult poate să strice el craiului decâtu lui Ștefan vodă, au întratu de i-au arsu târgurile și i-au robit podanii, nici au avut cine să-i stea împotriva, ci cu mare dobândă s-au întorsu în țara Moldovei, că venirea craiului dobândă au adus lui Ștefan vodă, că s-au umplut toți de jafuri leșăști, de acolo au venit Ștefan vodă și cu toți plini s-au întorsu la casile sale. Așjidirea acum la pace pre lesne stătu, ca să să cunoască că fie la ce îl vor cerca, că-i gata și la pace și la răzmirițe. Décii pace au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-ajutoriu împotriva fiecărui vrăjmașu, iară

pribégii de îmbe părțile să nu să priimească. Iară de s-ari tâmpla vreunui domnu al Moldovei să iasă de nevoia turcilor în Țara Leșască, să-l priimească și în tot chipul să puie nevointă, ca să-l așaze la domnie, iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deschise dispre turcu, că dea știre craiului de gândurile lor. Iară judecata acelor cu strămbătăți de la margine să să facă dispre amândoa părțile.

DE UN PĂTRU VODĂ, CE I-AU TĂIAT CAPUL. CRAIUL I.EȘESCU VĂ I.EATO 7009 <=1501>

Într-acełaș an trimis-au Ștefan vodă solii săi la craiul Ieșescu, la săim, poftindu pre tocmala și legătura ce au avut să dea pre Pătru vodă, feciorul lui Iliășu vodă, că simțise că pre mulți din boiarii leșești îi întorsese spre sine și-i îndemna să facă oaste asupra lui Ștefan vodă și să ia domniia de la dânsul și să făgăduia ca să plăce țara toată, să fie suptu ascultarea lor. De care lucru multu sfătuiră în săim, că mulți era lui Pătru vodă apărători. Mai apoi socotiră să nu cumva zădărescă pre Ștefan vodă, să le fie a strica pacea, pentru ce că și ei să gătiia să facă oaste, să margă la prusi. Ci i-au tăiat capul lui Pătru vodă, înaintea solilor, la târgu la Cihov.

Acestu Pătru vodă, precum s-au poménit mai sus că l-au gonitu Ștefan vodă din țară la Țara Ungurească și i-au luat domniia, iar el au îndemnat pre Mateiașu, craiul ungurescu, de au mersu cu oaste asupra lui Ștefan vodă, ca să-l puie la domnie, unde apoi l-au bătut Ștefan vodă la Bae, cum s-au poménit mai sus și toată oastea i-au topitu, numai Mateiași cu puținii au scăpatu. Décii daca au muritu Matiașu craiul ungurescu, perdu Pătru vodă nădejdea de a să mai ajutori de la craii ungurești. Văzându decii și vrajba ce întrase între lési și între moldoveni, gândindu-să că întru acéle amestecături că va pute să-și facă și el loc la Moldova și să dobândească țara,

au lăsat uingurii și au fugitu de acolo, trecându în Țara Leșască, unde și moarte i s-au întâmplatu, cum și mai sus s-au poménitu, că i-au tăiat capul craiul leșescu.

De moartea acestui Pătru vodă nu scriu toți într-un chip, că létopisețul cel moldovenescu scrie că daca au venitu Ștefan vodă cu oastea muntenească, s-au lovit cu Pătru vodă la Doljăști pre Sirétu și al doilea rându la Orbic și tot au izbânditu Ștefan vodă și au prinsu pre Pătru vodă și i-au tăiatu capul.

Iară cronicariul cel leșesc scrie că daca au biruit Ștefan vodă pre Pătru vodă, au scăpatu Pătru vodă la unguri și decii toate pre rându, precum scrie mai sus.

Ci oricum au fostu, tot să tocmescu că izbânda tot au fostu la Ștefan vodă, iară lui Petru vodă tot să află că i-au tăiat capul.

DE MOARTEA LUI OLBRIHTU CRAIUL I.EȘĂSCU,

7009 <=1501>

Într-acești an și Olbrihtu, craiul leșescu, gătindu-să cu mare oaste ca să margă asupra prusilor, ce n-au săvârșitu și au muritu. Iară pre urma lui, făcut-au țara sfat pre obicéiul lor și au rădicat pre Alixandru, fratele lui Olbrihtu, la craie, cu carile pacea ce făcuse Ștefan vodă cu frati-său, Olbrihtu, de nu-l va vrea fi apucat moartea, cum se va arăta mai jos, multă răsipă țărâlor să vrea fi făcut.

Vă leato 7010<=1502>, pristăvitu-s-au Paisie arhimandritul și egumenul mănăstirii Putnei.

Într-acești an curându după Paisie, avgust 4 zile, s-au pristăvitu și Athanasie Bolsun, amândoi lăudați de viață bună și curată, carii în viața lor nimica n-au lipsitu ce li s-au căzut păstoriei lor, ca să nu facă.

CÂNDU AU LUAT ȘTEFAN VODĂ POCUTIIA DE LA LEAȘI

Ștefan vodă fiindu gata de războiu ca un leu ce nu-l poate împlânzi niminea și el odihna altora îi părea că-i iaste cu pagubă, au întratu în Țara Leșască cu oaste și au prădatu Pocutii și o au și luat-o. Și zicea că acel olatu l-au luat lésii de la moldoveni fără cale. Într-aceia craiul, după ce au făcut sfatu pentru Pocutii ce o luase Ștefan vodă, au strânsu oaste pre bani și au trimis-o de au întratu în țară și au făcut multă pagubă și atâta s-au fostu supăratu ai lor noștri, până s-au rugatu cu toții lui Ștefan vodă, de au ieșitu de la Pocutii, însă mai mult de boală ce au avut, adecă podagrie și cetățile ce le luase le-au întorsu.

DE MOARTEA LUI ȘTEFAN VODĂ CELUI BUN, VĂ LEATO 7012 <=1504>

Nu multă vréme, daca s-au întorsu Ștefan vodă de la Pocutii la scaunul său, la Suceava, fiindu bolnav și slabu de ani, ca un om ce era într-atâtea războaie și osteneală și neodihnă, în 47 de ani, în toate părțile să bătea cu toții și după multe războaie cu noroc ce au făcut, cu mare laudă au muritu, marți, iulie 2 zile.

Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de statu, mănios și de grabu văsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la ospéte omorâea fără județu. Amintrilea era om întreg la fire, neléneșu, și lucrul său îl știia a-l acoperi și unde nu gândii ai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși să vărâea, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăptieaze și pentru aceia raru războiu de nu biruia. Și unde biruia alții, nu perdea nădejdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iase.

Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna, care era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apăratură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce iaste în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după acéia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ștefan vodă într-acelasi anu iarnă grea și geroasă, câtu n-au fostu așa nici odinioară, și decii preste vară au fostu ploi grêle și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnit Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămâni și au făcut 44 de mănăstiri și însuși țitoriu preste toată țara.

Iară cându au fostu aproape de sfârșitul său, chieamat-au vladicii și toți sfetnicii săi, boiarii cei mari și alți toți câți s-au prilejuitu, arătându-le cum nu vor putea ținea țara, cum o au ținut-o el, ci socotindu din toți mai puternicu pre turcu și mai înțeleptu, au datu învățatură să să închine turcilor. Și decii au statut la domnie fiu-său, Bogdan vodă cel Grozav și Orbu.

POVEȘTEA ȘI TOCMALA ALTOR ȚĂRI, CE SÂNTU PIN PREJUR, CUM NU SĂ CADE SĂ NU POMËNIM, FIINDU-NE VECINI DE APROAPE. ÎNTĂI, CUMU-I ȚARA LEȘASCĂ

Țara Leșască, sau cumu-i zicu pre limba lor Polsca Zemlea, adecă țara câmpului îi zicu, pentru loc tinsu i-au pus nume așa, ci nu pentru că doar iaste câmpie multă, că fără câmpii Dașovului, câmpu slobod și pustiiu în Țara Leșască nu să află, pentru mulțimea de oameni, ce sântu sate pretutinderile și târguri, ci numai pentru că-i locu tinsu. Pentru acéia îi zicu Țara Leșască, pentru că mai de demultu o au fostu chieamându-o

așa dipre numele lui Leh, fiului lui Elisei, nepotul lui Iavan, carile întâi acela au lăcuitu pre acéle locuri.

Țara Leșască iaste țară mare dispre miazănoapte, de să chiiamă Borusiia și Pomeria, iară dispre răsăritu Litva și țara Mazoviei, dispre amiazăzi Rusiia, ce să hotărăște dispre unguri cu Munții Ungurești, iară dispre apus Lusitaniia și Slijii și Moraviia, toate acéstea cnézii, dacă le-au supus craii leșești suptu ascultarea sa, adecă Mazoviia, Rusia, Prusiia, Litva, au făcut tot un trup, din mădulări multe, tot o țară și o judecată au.

Și némeșii carei le zicu șleahță, nu așa de crai ascultă, cum de lege, carele le-au făcut ei, de să judecă la scaunile cetăților, cineși la ținutul său. De acolo, cine nu va să-și ție de lege, volnicu-i fieștecine să-și îndelunge legea la alt scaun mai mare, alése în doao locuri, la Liublin vara și la Petricov iarna, unde zic acelor legi tribunal. Acolo, de va avea și de crai ceva asupreală, fără nici o frică are voie să-l tragă la judecată, unde procuratorii vor răspunde pentru crai și de va avea strâmbătate, afla-va județu și direptate. Nici pre un șleahțicu nu-l va putea lega cineva, nici craiul singur, până nu-l va birui cu legea. Aceia nu dau bir nimărui, nu ascultă de altul, nici în oaste iaste datoriu să meargă, fără numai de bunăvoie, cându va încălica craiul și cu voia tuturoră și cu plată.

Și cându le va veni vreo nevoie de undeva, acéia iaste datoriia lui crai, ca să dea știre la ținuturi, să să strângă la zi, care le va arăta. Și dacă să vor strânge și vor sfătui de lucrul ce le vor da știre, ei vor alége soli și vor trimite la săimu, unde să vor împreuna cu toți solii ținuturilor, de vor sfătui de toate nevoile, ei deosebi și craiul cu sfatul său deosebi. Ce vor isprăvi peste zi, sara să vor împreuna cu sfetnicii ce le zic sinatori și ce vor așeza până a să săvârși săimul, că stă săimul șase săptămâni, de alta nu vor sfătui, numai de ce va fi pricea întru dânsii, până la săvârșitu. Iară în zioa cea de apoi, de multe ori să tâmplă de nu vor putea lesne să tocmască ziua, toată zioa, uneori

adaogă și noaptea, mai apoi pun și aleg dintre dâșșii carii vor fi cu sfat mai mare și ce le va părea lor, pre acéia stă.

La oaste nu mergu ei singuri, ci cându tribuiaste oaste, ei slobod la săim bir, de iau de pre vecinii lor, cu cât potu să-și rădice treaba mare ca acéia. Numai atuncea cându vor vedea că tribuiaste, și însuși craiul va mérge, însă numai până la margini, să-și apere țara, iară denafară nu sântu datori.

Léșii sântu oameni războinici, oameni învățați de carte, că pentru învățatura și a cărții și a vitejiii nu li-i préget, nici de trudă, nici de chieluială, ce încunjură țările de învață, ca să deprinză tineréțile truda și la bătrânețe înțelepciunea, de care au nevointă mai mare.

Léșii n-au nevointă să strângă avuție, că avuția și strânsura o dau și o răsipescu, lefecii mulți țin, după câtu le iaste puterea și mai mulți. Nu iaste la dâșșii rușine a fi datoriu, că nici unul, nici de cei de frunte, nu iaste să nu fie datoriu și la jidovi ocinele le zălojăscu și odoarăle lor zălojăscu la niguțători și le orânduiescu altora și mulți și de totu le perdu, hrânindu gloate după sine, că pre cel ce strânge îl numescu jidov. Stăpânilor cui slujescu sântu cu credință și pentru numele lui și pentru cinstea, capul își pune. Pentru ruda sa și pentru seminția, câtu de departe, stau cu dânsul până la moarte.

Au obiceiau léșii, cu ca grecii, după sfadă și după price, daca-i vor împăca, nu va tîniia pizmă, ci la nevoia lui ca dreptu un frate să va pune.

Craii nu ceia ce-s moșnéni crăescu, ci pre carile îl aleg ei. Nici altă voie mai mare are, fără numai ce sântu boieriile pre mâna lui, cui va vrea să le dea, le va da. Nici acéle date nu poate să le ia, fără numai de vicienie spre țară, de-i va lua întâi capul cu județu, până nu va muri. Pentru acéia pogorându puterea și luundu din mâna crailor, n-au voie să facă cui va vrea înaljosul și să poată atâta după pofa sa răotăți țărâi, ci pentru frâu să țin falcile lor, că ari face multe răotăți. Și pentru acéia

rădicându ei între sine răotățile sale, din puțin au crescut țara mare și să pot apăra de toți vrăjmașii săi. Și de la alții ce au luat, n-au datu, de la némti Prusiia, de la Moscu nu puțină țară au dobânditu: Severia și Cernihovul și alte ținuturi.

Turcii carii pre la alte țări au izbânditu și au luat cetăți iară la léși, de câte ori s-au ispitit, cu rușine s-au întorsu. Și la toate lucrurile sântu gata și cu puterea și cu gura gata sântu să să apere și Dumnezeu îi apără până acum, de poate zice fieștecine că sântu ca o fecioară neatinsă și nesilită. Numai tătarii îi cară în toate zilele de grumazi, că umblă la dâșșii ca la sită.

Au léșii 2 arhiepiscopi și 11 episcopi și 3 episcopi la cneazia Litvei, 4 la livoni, fără mitropolitul de Chiev și alți episcopi ce-s pre rusi, de légea grecească, 16 voevozii de scaune în Țara Leșască, 5 la Litva, 3 la prusi și alții cineși pre la scaunile sale și 61 de caștaleani, iarăși boiarii de scaun, iară starostii sântu mai multe.

Țara Leșască are ape mari: Visla care tréce pe la Cracău și să pogoară pre la Varșav și la Torunea și la Gdansca dă în Marea Albă și șăici umblă multe pre dânsa. Iaste și San apă mare, care dă în Visla, iară dispre Moscu Niprul, iară apă mare.

DE ÎMPĂRĂȚIA TĂTĂRASCĂ ȘI DE OBICÉIUL LOR ȘI CÂT LOC COPRINDE ȚARA TĂTĂRASCĂ

Aicea nu multu vom poméni de tătari, carei să află că sântu limbă bătrână și din ceput vitéji și până astăzi vedem că s-au ținut tot în ce au apucatu. Tartariia sau cumu-i zicu unii Țara Tătărăscă, iaste împărăția mare, că nu numai ceasta ce iaste la Crâm, ce în toate părțile să lătește și cu putere mare, de coprinde loc multu, o parte mare de Evropa și Sarmația toată de la Asia cu Știtiia sau Sireca, ce-i zic acum Cataio. Numele ș-au luat țara de la apa ce-i zic Tartar, care cură într-acélea părți

ce-i zic Magog. Iară locuitorii își zicu mongul. Stă această țară spre miazănoapte. Dispre răsăritu au împărăția cea puternică a Hinneai, dispre amiazăzio Indiia cu apa Ganghes, ce-i zicea cartea noastră Fison și apa Oxus, iară dispre apus Marea Caspium și Țara Leșască, de acolo să apropie de Moscu și dispre apus cu Marea de Ghiată. Văzduhul aceștii țări iaste neastâmpăratu, că vara acéle tunete de groaznice sântu, cât de frică mulți mor din oameni și sântu călduri mari și aciași frigu și ometi mari și acélea vânturi sântu de mari, cât de multe ori să tâmplă de oprescu pre om călătoriu cu calul și-l surpă jos, copacii din rădăcină oboară și multe pagube fac. Iarna niciodată nu ploao, vara foarte puțin și când ploao de abia jilăvește pământul.

Rodéste acéia țară grâu, orezu și de altă pâine, mătase să face, imbir, scoartă dulce, piper, ravențu, zahar, muscatinu, smoală, pre alocurea și aur și argintu scotu, iară vin pre puțin locuri să face, că la țara Cataiia nu să face. Află-să și stânci negre de pîiatră de facu foc cu dânsa, deaca o sapă și arde în loc de lémne pentru lipsa lémnelor; de toate dobitoacile să află multe.

Află-să în cărțile tătarilor că împăratul lor hrănește 10.000 de iape albe, numai de mulsu lapte și ține 20.000 de vânători, că zicu că fără de samă să află pasări multe.

Împăratul întâiu au pus de féliul lor pre unul ce l-au chiebatu Hanul, ca să fie judecata pre dânsul și acéstu nume Han, s-au chiebatu în toți hani dipre numele acestuia, câți au urmatu pre urma lui, cum și la Eghipet Faraon, apoi Ptolomeiu, la Râm Chesar. Și din sâmbânța lui Hanu, toți sultanii s-au tras și au lățitu împărăția aceasta de la Țara Sinarilor până la Ochiiianu, până la marea ce-i zicu Caspium. Pre urma lui au stătit loc hanu, carile au născut pre Zain hanu al treilea împăratu ce-l poreclescu unii Batti, acesta au prădatu Rusiia, Țara Leșască, Slijiia, Moraviia, Țara Ungurească. Al patrulea hanu, ficiorul lui Bati, Temir Cutlu, carele îi zicu Tamerlanu și să află acesta la istorie scris pentru vrăjmășia carile toată Asiia

au prădatu, de au arsu până la Eghipetu. Acesta au biruitu pre Baiazit împăratul turcescu și l-au prinsu viu și în cătuși de aur l-au băgat și l-au băgat în cușcă, de l-au purtat prin toată Asia. Al cincilea din Temir Cutlu, fiu-său cel mai mare Temir țaru au stătit împăratu, carile zicu că au peritu la prusi în războiu, bătându-să cu crijicii. Al șaselea, fiu-său Mahmetu țariu, al șaptelea Ahmetu țariu, acesta au născutu pre Șahmetu, al optulea împăratu. Iar la țara Cataiului întâi au împărățitu Tinhis, al doilea Cui, al treilea Barhim, al patrulea Alam, al cincilea Mongu, al șaselea Cublai.

Tătarii sântu oameni războinici, suferitori la toate nevoile, nu grijăscu de avuție, ci de izbândă și de foame rabdă cu săptămâna. Și unde va să facă oaste de grabu și nu-i locu dreptu hrana să să zăbovască și de o săptămână mănâncă, ca să fie sătul, să nu flămânzască. Războiul nu iaste așa tare cătu-i de groaznicu, pentru năvala și gâlceava și de ar răbda multu cum li-i năvala, niminea nu le-ar sta înainte; ce din năvală mare, pre lesne dau dosul și din fugă rășchirându-să, de multe ori poftorescu războiul și cumu-i năvala cu groază a o sprijini, așa și goana cu primejdie a-i goni, că din fugă să întorcu și izbândescu și așa lucrul ce vor să facă de grabu să apucă, că unde-i auzi numele, acolo îl și vezi.

Aceștea nu lăcuiescu în case, fără numai în orașu mare, în carile de multe féluri de oameni lăcuiescu, niguțătorescu, agonisescu și în câmpi după pășune cu dobitoacile umblă. În loc de case poartă cotigi, ales în Țara Tătărăscă cea pustie. Că Tartariia în multe să împarte, că țara cea mică, carea stă cătră Evropa, între Nipru și între Don să închide și într-însa Crâmul iaste, unde le zice la Pericopu. Iară Tartariia cea pustie în care multe oarde sântu, întâi Zagatar, ce iaste Șitia, între Emmaum și Cataio, cu crăiia Tangut și alte multe oarde de cuprinde cumu-i Zavolha, Cazanul, nohali, tumânii, shibénii, hiianii, cosahiiianii, astinhaveanii, chirchesarii, baschirdarii, molgomozorii,

și altele multe sântu, carile n-am vrut să le mai scriem. Ce Zavolha și Cazanul, Vasile cneazul Moscului le-au lipitu de împărăția lui, iar nohăii sântu dincolo de Volha, împrejurul mării ce-i zic Caspium și apa Iaii și alte locuri ce-s lăcuitori mulți și pre multe locuri sântu și bogați, de nu să țin cu prada, ca aceștia ce-i vedem noi, ce cu agonisită. Și ape multe să află și bălți nu numai păsoase și cu agonisită, ci într-unile să află atâta mărgăritariu de multu, de nu iaste nici de un prețu.

Ci de aceștea a tătarilor destul am poménitu, ci iarăși de altele să arătăm, că multe am avea a scrie de dânșii, că de multe ori am pățit și nevoie de cătră dânșii și nu numai noi, ce toate țările, câte-s prin prejurul lor, mai apoi să nu ne arătăm istorici de lucrurile altor țări.

DĂ ÎMPĂRĂȚIA TURCILOR ȘI DE ÎNCEPUTUL
LOR ȘI DE ADAOSUL LOR, ÎN CE CHIP S-AU ÎNCEPUT
ȘI S-AU ÎNMULTITU ȘI S-AU LĂTITU LA ATĂTA
MĂRIRE ȘI CINST E ȘI TĂRIE

Aicea de vom scrie și vom poméni de începătura și adaosul turcilor și de împărăția lor, nu vom greși, că să vede că-i fără cale ca să nu poménim și să nu scriem, că suptu mâna lor și suptu jugul lor sântem șerbi.

Acestu feliu de oameni ce le zicem noi turci, carii întâi din tâlhari și din oameni puțini atăta s-au lățitu și s-au înmulțitu, că doao părți de pământ coprindu, adecă Asia și Africa, s-au tinsu de au apucatu o parte mare și din a treia, din Evropa, de sântu de Dumnezeu lăsați certarea creștinilor și groază tuturor vecinilor de prin prejur.

Numele acesta ce zicem noi turcu, să întâlge om ce iaste cu viață sălbatică, iară jidovii ei îi chiamă togarma, iară ei își zicu busurmani, adecă tăiați împrejur sau buni credincioși, că turci să-i chéme nu suferă, că-i de ocară la dânșii acesta nume,

că pre limba jidovească să înțelege nemernicu (nemérnicu sau prădătoriu). Alții își zicu otomani sau osmanidu, dipre numele împăratului lor cel dintâi, care l-au chiebat Otoman. Iară începătura împărății lor într-acesta chipu să află să fie:

Otoman împăratul lor cel dintâi au fostu tataru, slujitoriu al hanului celui mare, om îndrăznețu și mai mare de trup decât alții. Acesta de nevoie au ieșit din Țara Tătărăscă și au început întâi la Cappadochia a ținea drumul, avându cu sine numai 50 de oameni. Și s-au adaos după acéia unul câte unul, până s-au îngloditu unii din oameni răi adunați, alții și de nevoie, să hălăduiască de moarte, alții de nădejde de dobândă. Și așa, după adaos ce făcîia, întâi pre ascunsu, iară daca s-au înmulțitu, în vedere să apuca de pradă și jefuia. Și decii cu toții s-au pornitu de au luat Capadochia, Pontul, Bitiniia, Pamfiliia, Tiliția, țări mari. Și acestea s-au lucratu în anul de la zidirea lumii 6808 <=1300>. Pre urma acestuia au luat împărăția fiu-său, Orhan și iar și acesta cu acelaș meșterșug s-au apucatu ca și tată-său, numai tărie și avére mai multă au avutu, din zi în zi adăogindu-să și lățindu împărăția. Că crescându vrajba între creștini, au luat Misia, Licaoniia, Frighia, Caria și Nițeia bătutu-o-au și au dobândit-o. Și au lățitu împărăția până la Helespont. Către acéia vréme intrasă vrajba între Paleolog și între Catacuzino, carii erau capetile Tarigradului și socoti neprietinul crucii ca să arate unii părți cu prietenie și să-l chiieme întru ajutoriu, ce s-au și tâmplat, că au trecut cu oaste la Evropa și au deschis calea și altora pre urmă la Evropa, să facă multă nevoie. Acesta, aproape de săvârșitul său, au făcut război cu tătarii și au căzut în războiul acela fără norocu și au împărțitu 31 de ani.

Pre urma lui au stătu împăratu fiu-său, Amurat, om meșter și ascunsu la inimă, carile n-au fostu mai jos de cătu alții de vitejie, de a răbdarea nevoie de învățatura vitejii. Acesta aco-perindu gândul său ce vrea să facă, văzându cum s-au

poménitu mai sus vrajba într greci și slăbiți de războaie ce făcîia între ei, năimindu cu leafă vase de la Ghenua și după ce au dobânditu Helespontul, au trecut la Trația în anii 6871 <=1363> și Calipoli la Crâmu au apucatu, ci apoi și o parte de mai mare a Trații au luat. După acéia au supus Misiia, Bosna, Rumele, mai apoi, daca au dobânditu scaunul Odriiului, de bulgari, de sirbi s-au apucat. Mai apoi au peritu de o slugă a lui Lazar dispotu ce au fost mai nainte de la inimă iubit lui și l-au fostu prinsu în război. Și i-au rămas pre urma lui doi ficiori, Suliman și Baezitu. Ci Baiazitu, omorându pre frate-său, au apucatu împărăția. Și decii s-au apucatu de toată împărăția. Era om bărbatu, de minte ascuțit și pohtitoriu de lucruri mari și îndrăznețu la fie ce să apuca, la trude răbdătoriu, vrémea cunoștia și lucrul cum va purta și stătătoriu la ce să apuca, ca să împle. Decii daca au dobânditu Trația toată ș-au întorsu inima spre Tarigradu. Și întâi au socotitu să să apuce de Tesaliia, Machidoniia, Foșida și de Atica și Misiia, ce le zicem acum sârbii și ilirii, ce-i chiamăm Bosna, și tribalii, ce-i poreclim bulgari. O parte din célea au luat și au ucis și domnul Bulgariei. Mai apoi au încunjuratu în 8 ani Tarigradu și auzindu că vine oastea ungurească și franțozască, pre carii împăratul creștinescu i-au adus și i-au chiamatu întru ajutoriul, temându-să de atăta oaste, au părăsitu Tarigradu de a-l baterea și au sârguitu, de au ieșitu înaintea acei oști la Nicopolea. Și dându războiu, au biruit Baiazitu și mulți domni și hatmani ai franțozilor au perit. De care lucru cu norocu sémétindu-să Baiazitu, iară s-au vârtejit la Tarigrad și doi ani stându-i asupră, de i-au flămânzitu. Și era acei închiși periți, de n-ar fi venitu Tamerlanu hatmanul tătarăscu cu mulțime de oaste, de au stropșitu toată Asia și cu foc o au pârjolit, orașile au prădatu. Decii de frica lui di sârgu s-au vârtejit și la Galația și Bitiniia de războiu s-au gătitu și bătându-să pân-au înopratu, birui Tamerlan hatmanul tătarăsc și Baiazit fu biruit pentru

mulțimea tătarilor, ci nu era deopotrivă. Și l-au prinsu viu și ferecându-l în cătuși de aur și în cuscă băgându-l, l-au trecut la Asiia. Ce la Asiia l-au slobozitu și el de rușine curându au murit, după ce au împărățit 13 ani și 6 luni.

Rămas-au fii de dânsul, Calepiin, Moisi, Mahmet și Mustafa. Ce Calepin de sârgu au murit, iară fiu-său Orhan de unchi-său Moisi fu omorātu și Moisi de frati-său Mahmet. Acesta Mahmet, Tara Muntenească și Machidoniia au supus și țenchiul sau hotariul turcescu până la Marea Ionicum l-au mutat și scaunul ș-au pus la Udriiu. Și după ce au ținut împărăția 17 ani, au muritu.

Decii al doilea Amurat căzu la împărăție, acesta cu ajutoriul ce avea de la Ghenuva, trecându la Trația, au bătut pre unchi-său Mustafa, și Thesalonica au fărămat, carile era orașu bătrân, tare și plin de avuție și pre acéle vrémi Veneția o ținea. Decii au supus Chiprul, Epirul, Etolie. Cunoscându decii că de va putea să lége prieteșug cu Gheorghie dispotul, domnul sârbilor, că lucrurile lui să vor întări și a creștinilor vor slăbi, cu toată nevointa au silit și au luat fata lui, să-i fie împărăteasă. Decii și cu putérea socru-său și cu a sa s-au apucat de Belgrad și bătându cetatea au perit 7.000 de turci.

După moartea acestuia, stătu împărat al doilea Mehmet, carile au încunjuratu Tarigradu cu multă mulțime de oaste și l-au luat în anii 6961 <=1453>, în luna mai, în treizeci și una de zile. Al doilea an după acéia s-au dus la Belgrad și mulțime de ai săi acolo perindu și el încă rănit, l-au părăsit. Decii bulgarii au luat și Dalmatiia și Rastia au dobânditu, decii Trapezontul l-au dobândit și Mitilena cu alte ostroave au luat. Apucat-au și Evbeia și Chefea, ce o ținea ghenuvezii. Și au împărățit 32 de ani.

Decii Baiazit al doilea luundu împărăția, războiu cu venețianii făcu și le-au luat Naupactul, Methona, Dirahia și

toată Dalmația au prădatu și au murit otrăvit. Acesta Baiazit au luat Chilia și Cetatea Albă de la Ștefan vodă cel Bun.

Décii Selim, fiu-său, căzu la împărăție; acesta au luat Alcarul orașu tare la Eghipetu și, după ce au omorât pre sultanul, Alexandria toată cu Eghipetul le-au dobânditu și le-au lipit de împărăția lor și Damascul l-au luat.

Pre urma lui, fiu-său Suliman, fiindu împărăția, luat-au Beligradul, apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată creștinătatea, decia Rodosul au biruit și Strigonia și Buda și alte oraș ale Țării Ungurești. Încunjurat-au și Beciul, mai apoi perit-au la Zighet, împărătindu 47 de ani. Urmat-au al doilea Selim, carile au legat pacea cu nēmții și au luat vinețienilor Chiprul și de acia Tunetul și Gouleta au apucat. Și de acii au muritu în anii 6983 <1475>.

Pre urma lui Amurat au împărătit și după dânsul al treilea Mahmet, carile au omorātu 18 frați și au luat împărăția. Iară alți împărați carii au urmat de aicea înainte, lăsăm de a-i scrie, ca să nu ne arătăm istorici de lucruri turcești decât de ale noastre. Ce puțin încă de putere și de obiceiul lor, în ce chip țin împărăția, avem a scrie.

Obicéu au turcii, în al patrula an să ia a zécea din copii, parte bărbătească, ca să să adaogă pururea slujba împărăției. Și la vrémea acéia trimit oameni împărătești la greci, la sârbi, carii sântu pre hotarul împărătescu creștini, alegând Țara Moldovei și Țara Muntenească, că în locul acela ce dau ei copii, noi sântem datori să fim gata de oaste în toată vrémea, cându ca veni cuvântul împăratului și de bani de a le darea pururea. Iară oamenii cei împărătești umblă din sat în sat, decia cumu-i satul, așa le aruncă și copii să dea după putere și cum să pot tocmi cu dânsii și cu bani încă să împacă. Mulți să află și de bunăvoie de mergu, ca să iacă din șerbiie și mulți din turci netăiați (și nu spun că sântu turci, că nu i-ar priimi), ce-i dau în locul creștinilor, că trag nădêjde că dintr-unii ca aceia ies

la cinste mare, ca să dobândească boierie. Pre carii apoi pre unii îi duc la Țarigrad, pre alții la Odrii și pre la alte scale, de-i dau de-i hrănescu, pre unii la Brusii, pre alții la caraimani, de să învață la țarină, acestora le zic agemoglani (sau iamoglani), adică nevinovați, coconi. Iară dacă cresc de șapte ani, decia cei mai iscusiți îi bagă la saraiul împărătescu, până la 500. Acolo șed până la 20 de ani. Unii învață carte, alții la locuri vitejești, dintr-aceștia aleg, fără ce-s de treaba saraiului, de-i pun ienicéri, carii să află pururea pre lângă curtea împăratului, până la 12 mii. Din ienicéri să aleg mai de frunte spahioglani, până la 3.000, carii mergu dinadireapta împăratului și fieștecarile dentr-înșii cu câte patru sau cu câte cinci slugi slujăscu. Décii din stânga, 3.000 de silihtari, de iară slujăscu în patru sau în cinci cai, după aceștia 5.000 de olofani, așiderea dinadireapta împăratului și alte 5.000 din stânga, carii sânt aleși din inicéri sau din creștini jurați, carii cu credință slujbă au arătat begler-beiului sau pașii. După aceștia cei de apoi mergu carii să chiiamă caripiti, ce să chiiamă mai săraci, carii din toată Țara Turcească nu numai turci, ce și creștini strănși, de au venit de bunăvoie să slujăscă împăratului pentru leafa. Iar înaintea împăratului 200 sau și mai mulți mergu, ce să chiiamă mutaferachi, carii pentru slujba lor cea aleasă i-au scos la cinste și iau leafă mare, altul și un taler pe zi, alții mai puțin, cumu-i omul și cumu-i slujba. După aceștia mergu treizeci de cauziliari, carii deschid calea împăratului și oprescu năvala de la împăratul și iau articéle, céle ce-s de jalbe la împărăție. După aceștia mai aproape mergu soldații, carii poartă arcile pre umăr cu cămăși albe până jos, de să vădu de suptu haine și în scofii, până câte 200 de oaste. Și denainte și denapoi sânt și paici până la 100, aceștia toți nu lipsescu de lângă curtea împăratului. Iară fără aceștia și alții mulți de oaste, de mergu fără leafă, cercând să poată arăta slujbă, ca să dobândească pită. Iară la țările împărăției și la margine are împăratul altă oaste de a

scoaterea împotriva fiestecărui vrăjmașu al său, că la margine, unde să hotărâscu cu creștinii, au până în 10 mii de ienicéri, răsipiți pre la sate, di să hrănescu cu plugul și cu nigutătorii, carii nici de un pașă nu ascultă, fără numai de cuvântul împăratului, cându vor ieși la oaste. Sântu din copii de a zécea, până la 10.000 împrăstiați pre la târguri, de sântu de împlérea locuri, de vor peri dintr-aceștia undeva la războiu. Iaste și altă curte, ce să chiiamă spahii, carii sântu suptu begler-bei. Aceștia au cinste mare, cu sate de la împărăție în loc de leafă și de aceștia nu sântu puțin, că tot locul, cât ține împărăția, plinu iaste de dânșii.

Are împăratul între alți sfétnici mai aleși trei sau patru, ce le zicu veziri azemi, carii toate trebile împărății poartă și de pace și de oaste și de pășii și de domnii a le schimba și a le da, la mâna lor. Unul dintr-înșii iaste mai mare, pre carile stă toată credința împăratului, adecă veziriul, iară lui de i se va tâmpla a mérge la oaste, că mai multă grijă iaste veziriului de oaste decât de alte trebi, el pune în locul său naméstnic, carileș acéia putere ține, ce au ținut și el. Ci de Împărăția Turcească destul am povestit, ci iarăși de altile să povestim și să arătăm înainte.

PENTRU ȚARA UNGUREASCĂ DE JOS ȘI ARDEALUL
DE SUS VOM SĂ ARĂTĂM, FIINDU-NE VECINI DE
APROAPE ȘI CUM AU AVUT ȘI EI CRĂIE MARE CA ȘI I.EȘII

Aicea nu vom lăsa și de Ardeal sau Țara Ungurească, cumu-i zicu unii, ca să nu atingem și să nu pomenim de începutul lor și de obicéiul lor, fiindu-ne vecini de aproape și de multe ori năzuia domnii Moldovei, de să acioa și să ajutoria de la dânșii.

Ardealul sau Țara de Jos Ungurească să chiamă Țara peste Munte, carea coprinde o parte de Dația și piste munte. Direptu acéia-i zicu Țara peste Munte, căci iaste încunjurată de toate părțile de munți și cu păduri, cum ar fi îngrădită. Zicu-i și țara

de 7 orașă, din limba nemțască, iară locuitorii țării își zicu ardealéni, carii să hotărâscu cu ungurimea dispre apus, sau cumu-i zicu unii Panoniia. Iară dispre miiazănoapte să hotărâscu cu Țara Leșască, dispre amiazăzi cu Țara Muntenească, dispre răsăritu cu Moldova. Țara Ardealului nu iaste numai o țară însăș, ci Ardealul să chiamă mijlocul țării, care multe coprinde în toate părțile, în carea stă și scaunul crăiei. Iară pre la marginea ei sântu alte țări mai mici, carile toate de dânsa să țin și suptu ascultarea ei sântu: întâi cumu-i Maramoreșul, dispre Țara Leșască și Țara Secuiască dispre Moldova și Țara Oltului dispre Țara Muntenească și Țara Bârsei, Țara Hategului, Țara Aoășului și sântu și alte horde multe, carile toate ascultă de Crăia Ungurească și să țină de Ardeal.

În țara Ardealului nu lăcuiescu numai unguri, ce și sași peste samă de mulți și români peste tot locul, de mai multu-i țara lătită de români decâtu de unguri. Iară în Țara Ungurească de Jos, unde să chiiamă Unguriia cea Mare (sau cumu-i zicu unii pre limba nemțască Panoniia), acolo numai unguri trăiescu, iară de să află și români pre alocurea, încă lége ungurească țin.

Ungurii nu țin tot o lége, ce în patru sau cinci legi sântu împărecheați, că unora le zic calvini, altora lotori, altora calandoș, ce să chiiamă pre limba lor lége direaptă, alții-i chiiamă vereș ianoș, carii credu în Ioan Botezătorul, iară de Hristos nimica nu să atingă, alții-i chiiamă sombotași, carii credu légea jidovească, alții-i chiiamă papistași, carii cred până în jumătate légea grecească, de aceștia să află la Ardeal, iară la Unguriia cea Mare foarte prea puțin. Aceștia au și icoane în biserică și cruci pre biserică, încă și pre la casele lor să află cruci. Aceștia nici la o treabă de a biséricii nu poftescu pre aceialaltii unguri, nici iubescu. Mai bucușii să margă la biserică românească decâtu la capiștea aceloralaltii unguri.

Rumânii, câți să află lăcuitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm să trag.

Iaste Țara Ardealului plină de toată hrana câte trebuiaște vieții omenesti, că pâine peste samă rodêște multă, de nimenea nu o cumpără, ci tuturora prisosêște, vin pretutinderea, nimărui nu lipsêște, miere multă și bună, de care facu mied, așa de bun, cât să potrivește marmaziului.

Țara Ungurească mai denainte vrême era foarte mare, de coprindiia o parte mare și din Țara Turcească, că scaunul crăiei nu era la Beligradul cestu nou, unde iaste acum, ci era la Buda, care acum o țin turcii. Că dacă au luat turcii Beligradul cel mare, carele era apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată creștinătatea dispre apus, au dobânditu dăciia și Buda, carele era scaunul Crăiei Ungurești. Dăcii s-au mutat scaunul la Beligradul cestu nou, dispre Ardeal, ci de-a pururea fără odihnă, avându războiu nēmții cu turcii și fiindu și ungurii întru ajutoriu asupra turcilor și avându nēmții priiteșug cu ungurii și mergându asupra turcilor piste dâșii trecea, turcii suindu-să la nēmți, prin țara lor făcea cale. Ci ungurii văzându atâta stropșitură și nevoie țării, una dispre turci, alta dispre nēmți, ne-avându odihnă de oști grêle, li s-au supăratu și s-au sfătuitu cu toții, de s-au închinatu turcilor și au luat de la dâșii domnu, ca și în țările noastre. Iară nēmții dacă au văzut că soțiile i-au viclenitu și s-au închinatu la vrăjmașii lor, au luat de la unguri jumătate de Țara Ungurească de sus și o țin până astăzi.

Așa Țara Ungurească crăie mare ce era, dintr-un trup în multe mădulări s-au întorsu, o parte turcii țin, cu scaunul crăiei cu Buda, nēmții altă parte, Ardealul de-i cu stăpănu, încă iaste suptu robiiia turcească.

Ungurii sântu oameni iscoditori și necredincioși, vicleni, priiteșugul nu-l țin la loc de nevoie. Prin țara Ardealului nu poate omul pre lesne să treacă fără cărți crăești. Și taina așa o

țin de bine, că nici de la țărani cuvântu dreptu nu vei afla. Judecata sa foarte pe dreptate o judecă și, de nu-ți iubești legea într-un loc, volnicu ești să-ți tragi legea la alt scaun, unde vei iubi. Încă și despre crai, de vei fi avându ceva asupreală și nedi-reptate, ai voie să-ți întrebi și cu craiul, unde să adună toții domnii la scaunul țării, de să sfătuescu di trebile țării și de vei avea strâmbătate, afla-vei dreptate. Nici craiul are voie să piiază pre vreun nemișu, fără numai de-l va dovedi de viclenie.

DE DOMNIIA LUI BOGDAN VODĂ CEL ORBU
ȘI GROZAV, FECIORUL LUI ȘTEFAN VODĂ CELUI
BUN, VĂ LEATO 7012 <=1504>, IULIE

După moartea lui Ștefan vodă, cu voia tuturor lăcuitorilor țării au stătut domnu fiu-său Bogdan vodă, puțin dispărțitu de firea tătâne-său, că de n-au ajunsu anii, iară lucruri mari apucase.

Bogdan vodă, dacă stătu la domnie, gândi să-ș întărească lucrurile întâi cu vecinii și să-ș arate nume bun. Pe învățătura tătâne-său, a lui Ștefan vodă, trimis-au la împărăția turcilor pre Tăutul logofătul cel mare, cu slujitori, pedestrime, dărăbani, de au dus birul, zéce povoară de bani și s-au închinatu cu toată țara la sultan Suleimanu împăratul turcescu. Iară împărăția de bucurie mare cu dragoste i-au priimit și au dăruit toți banii Tăutului logofătului celui mare și i-au adus în țară și au ziditu pre acei bani o sfântă biserică în satu în Bălinești, ce iaste la ținutul Sucévi și trăiaște până astăzi.

Într-acéiași vrême trimis-au solii săi și la craiul Ieșescu, între alte trebi ca să poftească și pre sora lui crai, pre Elisafța și să-i întorcă Tismenița și Ceșibiș, carile oprise tată-său și nu le întorsese. Ci bătrâna, mama lui crai, n-au vrut acésta lucru să-l facă, căci nu era de legea papii. Ci solilor pentru ce le-au întorsu acéle târguri, le-au mulțumitu, iară de logodnă au îndelungat într-altă dată.

Rumânii, câți să află lăcuiitori la Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc sântu cu moldovenii și toți de la Râm să trag.

Iaste Țara Ardealului plină de toată hrana câte trebuiaște vieții omenesti, că pâine peste samă rodéște multă, de nimenea nu o cumpără, ci tuturora prisoséște, vin pretutinderea, nimărui nu lipséște, miere multă și bună, de care facu mied, așa de bun, cât să potrivește marmaziului.

Țara Ungurească mai denainte vréme era foarte mare, de coprindia o parte mare și din Tara Turcească, că scaunul crăiei nu era la Beligradul cestu nou, unde iaste acum, ci era la Buda, care acum o țin turcii. Că daca au luat turcii Belgradul cel mare, carele era apărătura nu numai a Țării Ungurești, ci a toată creștinătatea dispre apus, au dobânditu decia și Buda, carele era scaunul Crăiei Ungurești. Decii ș-au mutat scaunul la Beligradul cestu nou, dispre Ardeal, ci de-a pururea fără odihnă, avându războiu némții cu turcii și fiindu și ungurii întru ajutoriu asupra turcilor și avându némții priiteșug cu ungurii și mergându asupra turcilor piste dâșșii trecea, turcii suindu-să la némți, prin țara lor făcea cale. Ci ungurii văzându atâta stropșitură și nevoie țării, una dispre turci, alta dispre némți, neavându odihnă de oști grele, li s-au supăratu și s-au sfătuitu cu toții, de s-au închinatu turcilor și au luat de la dâșșii domnu, ca și în țările noastre. Iară némții daca au văzut că soțiile i-au viclenitu și s-au închinatu la vrăjmașii lor, au luat de la unguri jumătate de Țara Ungurească de sus și o țin până astăzi.

Așa Țara Ungurească crăie mare ce era, dintr-un trup în multe mădulări s-au întorsu, o parte turcii țin, cu scaunul crăiei cu Buda, némții altă parte, Ardealul de-i cu stăpănu, încă iaste suptu robiiia turcească.

Ungurii sântu oameni iscoditori și necredincioși, vicleni, priiteșugul nu-l țin la loc de nevoie. Prin țara Ardealului nu poate omul pre lesne să treacă fără cărți crăești. Și taina așa o

țin de bine, că nici de la țărani cuvântu dreptu nu vei afla. Judecata sa foarte pe dreptate o judecă și, de nu-ți iubești légea într-un loc, volnicu ești să-ți tragi légea la alt scaun, unde vei iubi. Încă și despre crai, de vei fi avându ceva asupreală și nedireptate, ai voie să-ți întrebi și cu craiul, unde să adună toții domnii la scaunul țării, de să sfātuiescu di trebile țării și de vei avea strâmbătate, afla-vei dreptate. Nici craiul are voie să piarză pre vreun nemișu, fără numai de-l va dovedi de viclenie.

DE DOMNIIA LUI BOGDAN VODĂ CEL ORBU
ȘI GROZAV, FECIORUL LUI ȘTEFAN VODĂ CELUI
BUN, VĂ LEATO 7012 <=1504>, IULIE

După moartea lui Ștefan vodă, cu voia tuturor lăcuiitorilor țării au stătat domnu fiu-său Bogdan vodă, puțin dispărțitu de firea tătâne-său, că de n-au ajunsu anii, iară lucruri mari apucase.

Bogdan vodă, daca stătu la domnie, gândi să-ș întărească lucrurile întâi cu vecinii și să-ș arate nume bun. Pe învăătura tătâne-său, a lui Ștefan vodă, trimis-au la împărăția turcilor pre Tăutul logofătul cel mare, cu slujitori, pedestrime, dărăbani, de au dus birul, zéce povoară de bani și s-au închinatu cu toată țara la sultan Suleimanu împăratul turcescu. Iară împărăția de bucurie mare cu dragoste i-au priimit și au dăruit toți banii Tăutului logofătului celui mare și i-au adus în țară și au ziditu pre acei bani o sfântă biserică în satu în Bălinești, ce iaste la ținutul Sucévii și trăiaște până astăzi.

Într-acéiași vréme trimis-au solii săi și la craiul leșescu, între alte trebi ca să poștească și pre sora lui crai, pre Elisafă și să-i întoarcă Tismenița și Ceșibiș, carile oprise tată-său și nu le întorsese. Ci bătrâna, mama lui crai, n-au vrut acésta lucru să-l facă, căci nu era de légea papii. Ci solilor pentru ce le-au întorsu acéle târguri, le-au mulțumitu, iară de logodnă au îndelungat într-altă dată.

CÂNDU AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ POCUTIIA

După solia dintâi ce au fost trimis Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa, n-au perdit nădejdea, că oblicindu că muma fătii și a lui au muritu, de iznoavă au poftoritu solia, gândindu-să că după moartea bătrânii nu va avea cine să stea împotriva. Ce craiul încă i-au îndelungatu până altă dată, că vedlia că soru-sa nu vrea să meargă după dânsul, că au fostu Bogdan vodă grozav la față și orbu de un ochiu. Pentru acéia văzându Bogdan vodă că cu bine nu folosi nimica, gândi rușinea ca să-și răscumpere cu sânge nevinovat și, lăsându inima cea priitenească, de arme să apucă și strânsă țara toată și au înțratu în Țara Leșască, de au luat Pocutia și au lăsatu oamenii săi în Pocutia, iară el prădându s-au învărtejit înapoi.

CÂNDU AU PRĂDATU LĂȘII ȚARA MOLDOVII

Văzându lășii paguba ce le făcuse Bogdan vodă, nu suferiră, ci de grabu strânsără oaste pre bani și pre oamenii lui Bogdan vodă ce-i lăsase să apere Pocutia îi împinseră înapoi. Și întru acel războiu au peritu doi frați, ficiori de boiari leșăști, ficiorii lui Strus. Și decii au înțratu oastea leșască în Țara Moldovei, de au făcut multă pagubă și perire și au prădatu până la Botășani, prinzându pre o samă de boiari de frunte de țară. Și pre toți, în mânia acelor doi frați, i-au dat în Cameniță de i-au tăiat.

A TREIA SOLIE, CÂNDU AU TRIMIS BOGDAN VODĂ LA CRAIUL LEȘĂSCU

După acéia a treia oară, de iznoavă au mai ispitit Bogdanu vodă de au trimis solii săi într-acesta chip, doară ar putea cumva să-i dea craiul pre soru-sa. Ci craiul au făgăduitu într-acesta chip, ca să ție legea lor și să fie plecatu craiilor leșăști. Ci curundu

vréme murindu, Jicmontu craiul pre urmă n-au umplut făgăduința.

CÂNDU AU PRĂDAT RADUL VODĂ DOMNUL MUNTENESCU PUTNA

Pre acéia vréme Radul vodă, domnul muntencescu, neavându nici o pricină asupra lui Bogdan vodă, sculatu-s-au cu puterea sa și cu Roman Pribeagul, de au înțratu în țară și au prădatu și au arsu ținutul Putnii și pe de acéia parte de Sirétii, de multă pradă și perire au făcut. Și decii s-au întorsu înapoi fără de nici o zmințeală.

CÂNDU AU MERSU BOGDAN VODĂ LA ȚARA MUNTENEASCĂ ASUPRA RADULUI VODĂ

Vă leatul 7015 <1507>, octomvrie 28, văzându Bogdan vodă câtă pagubă i-au făcut Radul vodă în țara sa, nu suferi, ce gândi strâmbătatea sa ca să o răscumpere mai cu asupră, una pentru scârba și paguba ce-i făcuse Radul vodă, alta și pentru vitejia ce avea, că socotindu ca să nu piiea numele cel vitejăscu al tatâne-său, ca să nu zică megiiășii că au muritu și el cu tată-său, sculatu-s-au cu toată puterea sa și au tras într-ajutoriu și pre săcui și s-au dus spre Țara Muntenească și au înțratu la locul ce să chiiamă Rătezații, la Movila Căiatii, de cea parte de Râmnicu, octovrie 28. Și au șazut cu oastea de cea parte de Râmnic 10 zile, de au prădatu și au arsu de la Milcov până la Râmnic și în jos pre amândoa părțile până la Sirétii. Și acolo de la Radul vodă l-au timpinat sol, un călugăr anume Maximian, ficiorul lui Dispotu împăratul grecescu și s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, pentru că sântu creștini și o seminție. Decia Bogdan vodă,

văzându atâta rugăminte de la acel călugăr, au făcut pace pentru voia lui și au trimis cu dânsul solul său la Radul vodă. Și acolo Radul vodă cu boiarii său au jurat pre Sfânta Evanghelie, cum ca să ție pacea neclătită în vécii. Și hotarul pre unde au fostu cel bătrănu au lăsat și să întoarcă Radul vodă toată prada și arderea, câtă făcuse în Țara Moldovei, la ținutul Putnii. Și așa s-au întorsu Bogdan vodă cu pace înapoi.

Ietopisețul cel leșescu de acēste doao povești, ce au mersu Radul vodă cu Romanu Pribagul de au prădat ținutul Putnii și cum au mersu Bogdan vodă la Țara Românească asupra Radului vodă, nimica nu însemnează, nice să află scris.

DE MOARTEA RADULUI VODĂ ȘI DE MOARTEA LUI
DAVID MITROPOLITUL ȘI DE DOMNIA MIHNII VODĂ

Vă leato 7016 <=1508>, după Paște, murit-au Radul vodă, domnul muntencescu și pre urma lui au stătut la domnie Mihnea vodă, carile au tăiatu boiarii.

După acēia, în anii 7017 <=1509>, aprilie 1, pristăvitu-s-au David mitropolitul.

CÂNDU AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ ȚARA
LEȘASCĂ, AJUNGÂNDU PÂNĂ LA LIOV

Vă leatul 7017 <=1509>, iunie 10, după multe solii ce trimisese Bogdan vodă la craiul leșescu pentru soru-sa Elisaftha, pre carea de multe ori o ceruse și nu-i o didease, văzându că nimica nu poate folosi, socoti că are vrēme ca să-și răscumpere rușinea sa dispre craiul leșescu cu sânge nevinovatu și de iznoavă au început a strânge oaste. Ci văzându craiul ungurescu vrajba ce întrase între dânsii și, simțindu că Bogdan vodă de iznoavă face oaste asupra leșilor, au trimis sol pre Ștefan Teletchi, ca

să-i poată împăca. Ci nimica n-au folositu, că Bogdan vodă, gătindu-să și armându-să, au pripit cu oaste de au trecut apa Nistrului, vineri, iunie 29 dni și au intrat la rusi, la Podoliia. Și sâmbătă au sosit la Cameniță și decii au slobozit oastea să prade țara, dându-le vină că n-au lege pentru strâmbătățile ce fac, alta că va să-și răscumpere Pocutiia, a treia și pentru sora lui craiul, Elisaftha, ce i-o giurasă Alixandru craiul. Decii arzându și prădându țara, au tras la Liovu, de au bătut târgul, de puțin nu l-au luat. Și singur Bogda vodă cu capul său au lovit cu sulita în poarta Liovului, care lucru și astăzi să cunoaște semnul. Și nici leșii nu tăgăduiescu de aceasta, ci încă ei mai tare mărturisescu că au fost adevărat așa. Și au prădatu împrejur pretitindirile și au arsu Rohatinul oraș mare și vestit și multă avuție și bunătate dintr-însa au luat. Luat-au din Rohatinu și clopotul cel mare ce iaste la mitropolie în Suceava și mulți oameni și boiari au robii și domni lor încă i-au prinsu și cu mare izbândă s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, fără nice o zmintea și robilor ce-i adusesse din Țara Leșască le-au împărțitu hotară în țara sa. Și decii ș-au luat doamnă din țară și au făcut pre Ștefan vodă cel Tânăru.

CÂNDU AU PRĂDATU LEȘII ȚARA MOLDOVII,
7017 <=1509>, IULIE 15

După izbândă cu noroc ce făcuse Bogdan vodă în Țara Leșască, iată-i veni de la Dumnezeu osânda asupra, cum grăiaște și prorocul David, psalm 7: „Iac săpă și-l scurmă și căzu în groapa care au făcut“, așa petrecu Bogdan vodă, că nu era încă bine ieșit din Țara Leșască, iată craiul strângându oaste degreb, au silit să apuce pre Bogdan vodă încă în țara sa și nu au putut de o boală ce avea. Ci au trimis pre hatmanul său, pre Camentschii, voevodul de Cracău. Ci până a sosi hatmanul, iară Bogdan vodă au trecut Nistrul în ceasta parte și s-au așezat

la scaun și au slobozit oștile pre acasă, neavând nici o știre de oastea leșască. Iară Camenițschii hatmanul, văzându că nu au apucatu pre Bogdan vodă la margine, au intrat fără veste în țară, de au prădatu Cernăuții, Dorohoiul, Botășanii, Ștefăneștii, neavându cine să-i oprească, că Bogdan vodă, neavându nădêjde de una ca aceasta, au lăsatu oastea pre acasă. Iară lésii au prădat cum le-au fostu voia. Și încă un Vasco oarecarile de ai noștri, avându mânie pre alt Vasco ce i-au fostu luat muiarea, s-au închinat la lési, de i-au purtat pretitindirile, știindu că n-are cine le sta împotrivă, de au arsu și au prădatu și pre vrăjmașul său curvariul încă l-au prinsu de l-au întâpat, iară craiul lui Vasco pentru acea slujbă i-au dat Hotniță, un sat ce iaste suptu Iaroslavu, până la moartea lui. Și dacă s-au întorsu oastea leșască înapoi, trimis-au craiul leșăscu Jicmontu la Vladislav craiul ungurescu, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan vodă, știindu că Bogdan vodă va vrea să-și întoarcă mai cu asupră dipre dânșii. Cum s-au și tâmplatu, că lésii încă bine nu ieșisă din țară, Bogdan vodă cu oastea ce putusă o seamă, de strânsese degrabu, au ajunsu pre oastea leșască la trecătoare Nistrului și dându războiu despre amândoa părțile, multă moarte s-au făcut și pre o samă de boiari vii și nevătămați i-au prinsu, întrându nesocotiți de oastea leșască, adică logofătul și un homélnicu, cărora nu le putem afla numile, fără numai al Cârștii, Petrica șafariul, Dobroștâmpu. Mai apoi s-au dus lésii întregi cătră craiul său și acies începură a umbla să facă pace și au legat pacea într-acesta chip, ca dispre amândoa părțile să întoarcă pagubile, nici să mai fie zarva întru dânșii.

CÂNDU AU PRĂDAT BETI GHIREI SULTAN CU TĂTARII
TARA MOI.DOVII, I.EATUL 7018 <=1510>

Beti Ghirei sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără veste cu multă mulțime de tătari pe trei locuri au intrat

în țară, de au prădat de la Orheiu până la Dorohoiu și pre Prut în sus, de multă pradă și robie de oameni au făcut și plean de dobitoace au luat; mai apoi sultanul fiindu săgetat foarte rău, au murit.

VĂ LEATO 7019 <=1511>, FEVRUARIE

Miercuri în săptămâna albă au murit Mariia doamna lui Ștefan vodă, fata Radului vodă, muma lui Bogdan vodă și cu cine au îngropat-o în mănăstire în Putna.

Într-aceiaș an au murit și Tăutul logofătul, carile și mănăstirea Trestiiiana au făcut, la vă leat 7004 <=1496>, precum iaste scris numele lui pre clopot.

CÂNDU AU PRĂDAT MENDI GHIREI HANUL
CU TĂTARII LITVA ȘI BETI GHIREI, FICIORUL
HANULUI, AU PRĂDAT MOI.DOVA

Vă leato 7021 <=1513>, avgustu 22 de zile, pre aceasta vrême, Mendi Ghirei hanul au prădat Litva, până la Vilna, de multă pagubă au făcut și mulți robi au luat.

Așjidirea pre acéiași vrême, Bet Ghirei ficiorul hanului au intratu la Moldova, de au prădat țara până la Iași și au arsu târgul și ținutul Cârlegăturii și au ajunsu și până la Dorohoiu și până la Ștefănești. Iară Iații au prădat în jos la Lăpușna și la Chighéciu și de sârgu vrându să iasă cu robii, în Nistru multe suflete au înecatu și robi și de ai sei. Iară asupra lor trimiseasă Bogdan vodă pre Corpaciu hatmanul său, de i-au lovit cu o mie de oameni și nesocotit dându războiu vitejaște, au căzut de ai noștri șapte sute, iară trei sute au scăpat. Iară tătarii cu pagubă mai multă de apă decâtu de oaste au avut, s-au întorsu la Pericop. Iară Bogdan vodă, îngrozindu-să de acea pagubă,

au trimis la craiul leșasc soli, de au pofțitu ajutor împotriva tătarilor, de vor vrea să vie, de iznoavă, ca să să apere, alta pentru ca să-i sloboază solii, să treacă la Moscu și de toate i-au făcut craiul pre voie.

ÂȘIJDAREA DE NIȘTE TĂTARI CE AU MAI PRĂDAT
DE IZNOAVĂ ȚARA MOLDOVEI

Nu multă vreme trecându, ci într-același an, de iznoavă au mai înțratu tătarii cu oaste mare în țară și făcându multă pagubă și pradă. Și făcându cale, întorcându-să înapoi, Bogdan vodă i-au lovit cu oaste proaspătă și au scos tot pleanul de la dânsii.

CÂNDU AU VENIT TRIFĂILĂ CU OASTE UNGUREASCĂ
ASUPRA LUI BOGDAN VODĂ

Vă leato 7022 <=1514>, februarie 27, în al zécile an al domnii lui Bogdan vodă, fără veste au înțratu în țară un Trifăilă, ce să făcîia ficioru de domnu, venindu din Țara Ungurească cu ungurii și iarna, cându era toți oștenii pre la casile lor. Cu simțindu ai noștri, s-au strânsu degrabu din câți s-au putut și i-au datu războiu la pod, din jos de Vaslui, februarie 27. Și înfrângându-l ai noștri, i-au topitu toată oastea lui și el au perit, că prinzându-l viu, i-au tăiat capul.

Iară la leatul 7024 <=1516>, martie 10, au murit Iaslău craiul ungurescu.

Vă leato 7025 <=1517>, noemvrie 8, semnu mare s-au arățatu pre ceru, că au strălucit dispre miazănoapte ca un chip de om, de au stățut multă vreme și iară s-au ascunsu în văzduh.

Âșijdirea, curundu după același semnu, într-acéiaș lună, au fostu cutremur mare de pământu, într-o luni.

DE MOARTEA LUI BOGDAN VODĂ CEL. GROZAVU

Bogdan vodă cel Grozavu, ficiorul lui Ștefan vodă cel Bun, s-au pristăvitu în anii 7025 <=1517>, aprilie în zile 18, în ceasul cel dintâi al nopții, în târgul în Huși, nu cu puțină laudă pentru lucrurile cele vitejăști ce făcîia, că nu în beții, nici în ospête petrecîia, ci ca un strejar în toate părțile priveghîia, ca să nu să știrbească țara ce-i rămăsese de la tată-său. Și domnindu 12 ani și 9 luni și 3 săptămâni, multe lucruri bune au făcut. Și decîii cu mare cinste l-au îngropat în mănăstire în Putna. Iară ce va fi lucrat înlăuntru sau în țară la noi, dispre partea judeților și a direpțății, nu aflăm, ci cunoaștem că unde nu-s pravile, din voia domnilor multe strâmbățîi să fac.

DE DOMNIIA LUI ȘTEFAN VODĂ CEL. TÂNĂR,
FICIORUL LUI BOGDAN VODĂ, NEPOTUL
LUI ȘTEFAN VODĂ CEL. BUN, 7025 <=1517>, APRILIE

Dupre moartea lui Bogdan vodă, pre urma lui, fiu-său, Ștefan vodă, ce-i zic cel Tânăr, s-au așezat la domnie.

Cum scrie la un létopisetu sârbescu c-au fost de 9 ani, cându s-au așezat la domnie.

Și fu miruit de mitropolitul Theoctist în târgul Sucévii.

CÂNDU AU ÎNTRAT ÎN ȚARĂ ALBU SULTANU
CU TĂTARII ȘI L-AU BĂTUT ȘTEFAN VODĂ,
LEATUL. 7026 <=1518>, AVGUST 8

În al doilea anu a domnii lui Ștefan vodă, în luna lui avgustu, 8 zile, rădicatu-s-au Albu sultan cu tătarii de la Pericop, cu multă oaste tătărăscă și au trecut Nistrul, fără veste și au tras cătră Prut, de au ajunsu la locul ce să chiamă Șerbanca. Și decîia s-au apucat a pradă țara. Ci norocul cel bun al lui Ștefan vodă,

s-au prilejitu cu oaste gata în gura Coroviei și au dat veste și țărâi, de sânge să se strângă. Și dacă s-au bulucitu, suindu pre Prut în sus, au trimis Ștefan vodă pre Petrea Cărăbașu vornicul și cu toți giosenii să treacă Prutul. Și dacă au luat învățătură și au trecut Prutul, luundu ajutorul de Dumnezeu, luni dimineata, în răsăritul zorilor, i-au lovit fără veste, cându ei nici o grijă nu avea și cu norocul lui Ștefan vodă i-au răzbit și mulți din țărari au peritu, mulți în Prut s-au înecat și s-au fostu înglotindu în Ciuhr. Și pre mulți i-au prins vii, asijdirea și pre doi mârzați mari, anume: Tamizu și Bicazu. Și câți au rămas, i-au gonitu priste câmpii, tăindu-i și săgetându-i, până la Nistru. Acolo fiindu obosiți caii de fugă multă, intrându în Nistru s-au înecat, numai sultanul cu puțini au scăpat, însă și el rănit rău în cap, de s-au întors cu multă pagubă și perire și rușine. Încă și aceia câți au scăpat, fără arme și fără cai au scăpat.

Iară Ștefan vodă s-au întorsu cu mare laudă și au dat învățătură tuturor boiarilor să se strângă la Hârlău, la zioa sfântului mucenic Dimitrie și acolo dacă s-au adunat, ospete și bucurie mare au făcutu, și pre toți vitejii cei buni i-au dăruit Ștefan vodă. Și decii s-au luat luiș doamnă.

DE MOARTEA LUI BASARABĂ VODĂ DOMNUL MUNTENESCU

Vă leato 7030 <=1522>, septemvrie 30 zile, pristăvitu-s-au Basarabă vodă, domnul muntenescu și au apucatu în locul lui să domnească un turcu, pre nume Mahmetu, ce să trăgea din seminția lui. Ci pentru legea lui ce întunecată să oscârbiră oamenii de dânsul și mulți dintru dânsii să cerca să apuce domniia, ales pribegii carii era de păziia de multă vreme una ca aceasta. Și între multe amestecături, au așezatu la domnie pre Radul vodă.

Vă leato 7031 <=1523>, martie 20 zile, pribegit-au Șarpe postelnicul, de frica lui Ștefan vodă, în Țara Leșască.

CÂNDU AU PERIT ARBURE HATMANUL CU FICIORII LUI

Într-acest an, în luna lui aprilie, în cetatea Hârlăului, Ștefan vodă au tăiat pre Arburie hatmanul, pre carile zic să-l fie aflat în viclenie, iară lucru adevărat nu să știe. Numai atâta putem cunoaște că norocul fie unde are zavistie, ales un om ca acela, ce au crescutu Ștefan vodă pre palmile lui, avându atâta credință și în tineretele lui Ștefan vodă toată țara otcărmuia, unde mulți vrăjmași i s-au aflatu, cu multe cuvinte rele l-au îmbucat în urechile domnu-său. Ci pururea tinerii să pleacă și cred cuvintele cele rele (a puhlibuitorilor). Și acea plată au luat de la dânsul, în loc de dulceată amar, pentru nevoița lui cea mare, că nici judecatu, nici dovedit au perit. De care lucru mulți înspăimați din lăcuitorii țării au început a gândi cum vor lua și ei plată ca și Arburie, că nu multă vreme după acéia, într-același an, au tăiat și pe ficiorii lui Arburie, pre Toader și pre Nichita.

CÂNDU S-AU RĂDICATU BOIARII MOLDOVEI ASUPRA DOMNU-SĂU, ȘTEFAN VODĂ CEL. TÂNĂR, 7031 <=1523>, SEPTEMBRIE 7 ZILE

Văzându boiarii și lăcuitorii Țării Moldovei moartea lui Arburie hatmanul, mai apoi și a ficiorilor lui, știind ce bine au avut Ștefan vodă de la dânsii și mai apoi cu ce plată le-au plătit, cu toții s-au întristat de vrăjmășia lui Ștefan vodă, socotind că și ei vor lua acea plată, care au luat și Arbure, cu toții s-au rădicat asupra lui, septevrie șapte zile. Ci nimica nu au folosit, că celui fricos și înspăimat, știindu-și moartea de-a pururea înaintea ochilor, nici un loc de odihnă nu-i, nici inima de războiu. Și văzându că lui Ștefan vodă i-au venit țara întru ajutoriu, s-au răsipitu printr-alte țări, lăsându-și ocinele și moșiile. Iară pre Costea pârcălabul și pre Ivenco logofătul și

pre Sima vistiernicul și pre alții pre mulți, i-au prinsu vii și le-au tăiat capitele în târgu în Roman.

DE O OASTE TURCEASCĂ

Întru același an, întorcându-să o samă de oaste turcească de la Țara Leșască, din pradă, pre apa Prutului, la Tărăsăuți, le-au ieșit Ștefan vodă înainte și din 4 mii de oameni, puținii au hălăduit la locurile sale.

PENTRU LEGĂTURA PĂCILOR CE AU TOCMIT ȘTEFAN VODĂ CU CRAIUL LEȘESCU

Pré acéia vrème Jicmontu craiul leșescu au trimis la Ștefan vodă soli, poftindu ca să poată avea niguțătorii lui cale deșchisă la turci și să fie întru una asupra tătarâlor. Iar Ștefan vodă așijdirea au trimis solii săi, ca să-i întărească priiteșugul și să trimită la margine, să facă légea celor cu strâmbătăți și să-i sloboază solii săi, să treacă la Moscu. Ci de a facerea légea marginii, au fâgăduit, iar la Moscu să treacă solii prin țara lui, nu au suferit, nici au lăsat, pentru neașezarea ce avea cu Moscul.

CÂNDU AU PRĂDAT ȘTEFAN VODĂ CEL. TÂNĂR ȚARA MUNTENEASCĂ, PÂNĂ LA TÂRGȘOR, 7034 <=1526>, FEVRUARIE 5 DNI

Semețindu-să Ștefan vodă pentru vâlhva ce-i mergea cu noroc la războaie, strâns-au țara și cu mare urgie au întrat în Țara Muntenească asupra Radului vodă, februarie în cinci zile, și au prădatu țara până la Târgșoru și nicăirea nu i-au cutezatu a-i sta împotrivă Radul vodă, ci cu pace au nevoitu de i-au

potolit semeția și decia s-au întorsu Ștefan vodă înapoi, fără de nici o zmințeală.

Vă leato 7035 <=1526-1527>, septevrie 20 zile. Pristăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratele lui Ștefan vodă cel Tânăr.

DE MOARTEA LUI ȘTEFAN VODĂ CEL. TÂNĂR, 7035 <=1527>, GHENARIE 14

Așijdirea într-acestaș an, ghenuarie patrusprăzece zile, pristăvitu-s-au Ștefan vodă cel Tânăr, ficiorul lui Bogdan vodă, în citatea Hotinului și cu cinste l-au îngropat în mănăstirea în Putna, care iaste zidită de moșu-său, Ștefan vodă cel Bun, și au domnit 9 ani și 9 luni.

Scrie la un létopiset moldovenescu, de zice că pre acesta Ștefan vodă l-au otrăvit doamna sa.

Acestu Ștefan vodă întru tot simăna cu firea moșu-său, lui Ștefan vodă cel Bun, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândiia și lucrul său îl știia purta, măcară că era tânăr de zile, amintrilea era om mâniaș și pre lesne vărsa sânge.

DE DOMNIA I. LUI PĂTRU VODĂ RARES, FICIORUL LUI ȘTEFAN VODĂ CEL BUN, VĂ LEATUL 7035 <=1527>, GHENUARIE 20

După moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr, strânsu-s-au boiarii și țara de s-au sfătuit pre cine vor alége să puie domnu, că pre obicéiul țării nu să cădiia altuia domniia, fără carile nu vrea fi sãmântă de domnu. Și iscodindu unul de la altul, aflatu-s-au unul de au mărturisit că au înțeles din rostul mitropolitului, carile s-au fostu săvârșit mai nainte de Ștefan vodă și fiindu Ștefan vodă bolnav la Hotin, au lăsat cuvântu, că de să va săvârși el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru

Măjariul, ce l-au poreclit Rareș, dipre numele muierii ce au fostu după alt bărbat, târgoveț din Hârlău, de l-au chiebat Rareș. Așa pre Pătru aflându-l și adevărindu-l că iaste de osul lui Ștefan vodă, cu toții l-au rădicatu domnu, ghenuarie 20. Carile apucându-să de domnie, niminea de nădêjde nu s-au scăpatu, că pace și odihnă era tuturor și ca un păstoriu bun ci străjuiaște turma sa, așa în toate părțile străjuia și priveghia și nevoia ca să lătască ce au apucat. Că nimica după ce au dobândit domnia n-au zăbovit, ci de războaie s-au apucat și la toate îi mergia cu noroc.

CÂNDU AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ ÎNTÂI TARA
SĂCUIASCĂ, VĂ LEATUL. 7036 <=1528>

Pătru vodă Rareș în doilea an al domniei sale rădicat-au oaste mare asupra săcuilor, la Tara Ungurească și au împărțitu oastea în doao polcuri și pre doao poteci și-au trecut oastea. Și deaca au intrat la dânsii, în toate părțile i-au spartu și i-au răsipitu și orașile le au jăfuit și pe toți i-au supus și i-au plecat luiș și cu pace s-au vârtejit înapoi, la scaunul său, la Suceava.

Pre acele vremi Pătru vodă au urzit mănăstirea Pobrata și o au zidit-o până în jumătate.

AI. DOILEA RĂZBOIU CE AU FĂCUT PĂTRU VODĂ
CU SĂCUII LA TARA UNGUREASCĂ, DIN SUS DE BRAȘOV,
7036 <=1528>, IUNIE

Într-această an, după ce au prădat Pătru vodă Tara Săcuiașcă, trimis-au Ianoș craiul ungurescu solii săi la Pătru vodă, de l-au pofțit ca să-i fie întru ajutoriu împotriva a o samă de domni ungurești, carii nu vrea ca să i să plăce și-i făgădui orașul Bistrița cu tot ținutul dintru acéia țară și încă și alte făgăduințe mai multe i-au adevărit că-i va da, numai de-i va birui și să-i plăce

supt ascultarea lui. Văzându Pătru vodă pofta lui Ianoș craiul, una pentru făgăduința, alta pentru prieteșugul ce avea împreună, îndată au gătit oaste și au trimis pre Grozea vornicul cel mare și pre Barbovschii hatmanul, carii era mai credincioși din boiarii săi și au învățat o samă de oaste să treacă pre drumul Brașovului, iară o samă pre drumul Sucévii mai pre sus să între în Tara Ungurească. Iară ungurii degrabă deșteptându-să ca din somnu, simțind că-i acopere vrăjmașii, degrabu s-au gătit de războiu, că nu așa s-îngrijia de oastea din sus, cum de cea din jos, auzindu că vine asupra lor. Și sculându-să mulți domni din Ardeal și alții carii era gata să moară pentru moșiile sale și multe puști și arme luând cu sine și apropiindu-să din sus de Brașovu oaste de oaste și înhîrîntați, ascuțindu unii spre alalți armile și să arăta groaznici vrăjmașilor săi. Și bulucindu-să cineș la ai săi și gătindu-să săcuii de războiu, iară moldovenii ajutoriu știind numai de la Dumnezeu și așa s-au lovit cu dânsii. Și dând războiu vitejaște, mare moarte s-au făcut dispre amândoao părțile. Mai apoi, văzându săcuii dintru atâta perire că pierdură războiul, lăsându toate armile și și puștile cu carile avea nădêjde să-și amistiiască capitile, au dat dosul a fugi și mulți din domni au picat la apa Bârsii. Și după războiu, multă pradă făcându, s-au întorsu cu izbândă la domnu său, Pătru vodă.

Iară cei din sus ce au intrat pre drumul Sucévii, mai puțină izbândă au făcut, prădându și arzând și cu pace s-au întorsu înapoi. Auzindu Ianoșu craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat și pre lângă făgăduința dintâi, ce-i făgăduise Bistrița, și alte orașă i-au mai dat lui Pătru vodă.

Întru acestu an Pătru vodă trimis-au oamenii săi ca să ia acele cetăți ce-i făgăduise, ce bistricénii nu suferiră să ia ei loruș strein mai mare și încă îndemnară și alte cetăți, adică Brașovul și alte de prin prejur, lepădându-să de Ianoșu craiul.

CÂNDU AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ AL TREIA
OARĂ ȚARA SĂCUIASCĂ

Văzându Pătru vodă că bistricénii nu-l poftescu pre el, nici vor să priimască județe de la dânsul, încă și de craiul lor lepădându-să, însuși capul său s-au pornit cu toată oastea sa, cu mare urgie asupra lor. Și strângându-i cu nevoi di toate părțile și cu foc îngrozindu-i, iară ei văzându nevoia lor ce le-au venit asupra lor, s-au închinat și de la dânsul mai mare au primiitu. Mai apoi cu multe daruri fu dăruitu și cu mare dobândă, el și toată oastea lui s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

CÂNDU AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ POCUTIIA ÎN
ȚARA LEȘASCĂ, 7037 <=1529>, AVGUST

Printr-acéste războaie cu noroc, semetindu-să Pătru vodă, gândi ca să facă războiu și cu lésii. Și pentru pricină, ca să nu zică că iaste fără cale, trimise soli de pofti ca să-i întoarcă moșiia sa, Pocutiia, care o au fostu vândut-o domnilor, moșilor săi. Ce lésii nu socotiia că cére cu cale, ci zădărește loc de price, nice i-au dat ce au poftit, ci s-au întorsu solii fără ispravă. Văzându Pătru vodă că cu rugăminte nu poate scoate moșiia sa, gândi cu sabiia să o ia. De care lucru aprinzându-să de mânie inima lui Pătru vodă de războiu, degrabu strângându-ș oastea, au întratu în Țara Leșască, de au prădat Pocutiia și au arsu satele și târgurile: Colomaia, Sneatinul, Tismenița, până și Halici și pretitindirea prin prejur au prădat. Déciia cu mare izbândă s-au întorsu înapoi, fără de nici o zmințeală.

RĂZBOIUL DINTĂI CE AU FĂCUT PĂTRU VODĂ
CU LÉȘII LA POCUTIIA

Într-acéia auzindu-să la craiul această pradă ce au prădat Pătru vodă, au trimis craiul pre hatmanul său, pre Tarnovschii, cu oastea. Într-acéia vréme mare semnu s-au arătat pre ceriu, carile multă vréme au stătit. Și atuncea au trecut lésii Nistrul spre Pocutiia și ca să scoată pre moldovénii, pre carii lăsase Pătru vodă, să ție orașile, să fie de apărare. Și în 12 locuri au avut războiu. Ci văzându ai noștri mulțimea lésilor, au trimis la domnu-său, Pătru vodă, să le vie într-ajutoriu, că au nevoie de oaste leșască. Și fiindu supt Obertin oastea leșască, de sârgu au sosit și Pătru vodă cu oastea sa cea proaspătă. Atuncea înțelegându hatmanul Tarnovschie de Pătru vodă, multu au stătit în gânduri, ca să lase tabăra cu puști cu tot și el să fugă. Mai apoi, legându tabără, de rușine s-au apucat de războiu (de care lucru, de multe ori unde pierde omul nădejdea, de frică mai apoi să întoarce în vitejie) și multă vréme bătându-să, cu multă moarte dintru amândoa părțile, moldovénii, mai cu multe rane încruntați, n-au mai putut suferi, ci le-au datu cale și s-au întorsu înapoi.

AL DOILEA RĂZBOIU, CÂNDU S-AU BĂTUT
MOLDOVÉNII CU LÉȘII

Iară Tarnovschii hatmanul leșăscu, după izbândă ce făcu, au lăsatu oastea sa la Pocutiia și el s-au dus la craiul. Temându-să de iznoavă să nu între moldovénii să prade, au socotitu ei să între mai nainte să prade. Și așa au întratu o samă de lésii ca să prade, den carii puțini au hălăduit, că prinzându-le de veste moldovénii, au datu asupra lor, de i-au tăiatu și i-au răsipit.

AI. TREILEA RĂZBOIU AL MOLDOVENILOR CU LĂȘII

Într-aceia Ianoșu, craiul ungurescu, văzându aceste amestecături între lăși și între moldoveni, umbla la mijlocul lor să-i împace, ce nimica n-au folositu, că nu i-au putut împăca, până nu au mai intrat oastea leșască să prade, pre carii i-au acoperit oastea moldovenească la Tărăsăuți, de nu au scăpat niminia dintru aceia.

Atuncea de iznoavă Ianoșu craiul, umblându la mijlocul lor, i-au împăcatu până în 5 luni, mai apoi au mai îndelungat pacea până s-au umplut anul.

CÂNDU AU PRĂDAT LĂȘII LA MOLDOVA ȘI MOLDOVENII LA LĂȘI

Îndelungându-să pacea din zi în zi între lăși și între moldoveni, nu răbdară oastea leșască ce era la margine lăsată de strajă, ci au intrat în țară în Moldova, de au prădatu și au arsu Cernăuții și alte sate, până la Botășani, neavându moldovenii nici o grijă, fiindu pacea legată.

Văzându moldovenii această călcătură de lege și amăgitură, nu suferiră, ci cu toții să gătiră să între la Podoliia, să prade. Și s-au dat cuvântu să-și potcovască caii, că au fostu iarnă goală și ghețoasă. Și dacă au intratu, au arsu Cernova și Iaghelnița și s-au apucatu de Ciarnocojinți.

AI. PATRUIEA RĂZBOIU CE AU AVUT MOLDOVENII CU LĂȘII

Prinzându de veste lășii cum moldovenii au intrat la dânsii să prade, de sârgu s-au gătit de războiu și s-au bulucit și au ieșit înaintea moldovenilor la apa Sirétiului. Și dându războiu vitejaște, așa au strânsu pre lăși, cât niminea de arme nu să

apuca, ci de fugă, să scape. Și dându în Sirétiu, mulți s-au înecat, mulți tăiați și împunși, de au perit mai mulți de 2.000 într-acei războiu, fără robiți și răniți. Perit-au boiari aleși dintru dânsii: Venglinschii, Pilețchii, iară pre Vlodec l-au prinsu viu, fără alți mulți necunoscuți. Și așa iară fu izbânda la moldoveni.

CÂNDU AU VENIT ASUPRA LUI PĂTRU VODĂ SULEIMAN ÎMPĂRATUL TURCESCU CU TOATĂ PUTEREA SA ȘI MUNTÉNII CU DOMNU SĂU ȘI SULTANUL CU TĂTARI DIMPREUNĂ ȘI TARNOVȘCHII HATMANUL CU OASTEA LEȘASCĂ, VA LEATO 7046 <=1538>, SEPTEVRIE 20

Văzându lășii multă neîngăduință și mare zarvă ce iaste între domnii Moldovii și între crăiia lor și știindu că țara Moldovei iaste suptu mâna turcului, strânsu-s-au cu toții, de s-au sfătuit să trimită soli la împărăție cu jalbă, să-și ceară judecată cu Pătru vodă. Și aléseră de trimiseră sol mare pre Cretcovschii caștalanul de Brescu, ca să spuie împăratului că, de nu-l va rădica și din țară și din domnie, îl vor scoate ei cu oaste, că nu mai pot suferi răotățile ce s-au iscat între dânsii. Ci turcul după puțină vreme, înțelegându că lășii să rădica cu tările mare asupra lui Pătru vodă și temându-să ca să nu ia țara, să aibă mai multă gâlceavă și pagubă apoi cu dânsii decât cu Pătru vodă, de oaste au învățatu să să grijască și la tătari au trimis ca pre o vreme să între în Țara Moldovei, așjidirea și la munténi, ca să să găteaze de oaste. Zic că și din țară au mersu jalbă pentru dânsul pre taină la împărăție, de care lucru împăratul mai vârtos socoti să-l scoată, ca să nu să lipască lăcuitorii la alte părți și să închine țara.

Și toate acestea pre o vreme s-au întâmplat cându Tarnovschii, hatmanul leșescu, cu mare oaste trecusă Nistrul la Hotin și cetatea începută a bate în anii 7047 <=1538–1539>, așteptându și pre Avgust craiul, carile au venit până la Liov,

nu cu puțină putere. Tătarii de altă parte umpluse țara, de robii și ardea, turcii trecea Dunărea, mai dăntru înlăuntru boiarii și țara cunoscându la ce vine lucrul, să sfătuia și unul de la altul cerca sfat, ce vor face, ca să poată hălădui de atâta nevoi ce s-au ațîțatu pen țări, de s-au strânsu o grămadă de răotăți și răsipă asupra țărilor.

Acéstea toate daca i-au venit la urechile lui Pătru vodă și mai vârtos Hărea chielariul i-au spus cum că și țara să voro-vește să-l părăsască, multă scârbă întră la inima lui, că încătore vrea întoarce oastea mai naintea, nu putea cunoaște, că lésii venise cu tările, puterea turcului mare, mulțimea și iuțimea tătărilor neoprită, ce și dinlăuntru slabi și plin de vicieșug. Ce din toate ș-au ales cu ai săi de au sfătuitu ca să ajungă la Ianoșu craiul ungurescu, să-i împace și să întoarcă oastea asupra tătărilor, ca de-i va birui, pre turcu pre lesne îl va împăca. Ci sfatul, măcarî câtui de bun, un lucru ce iaste din voia lui Dumnezeu nu să poate schimba. Măcarî că Avgustu craiu leșescu l-au împăcat Ianoșu craiul și fu slobod dintr-acolo, iară oastea tătărăscă și puterea împărăției turcești ca un puhoiu degrabu ce vine acoperitu-l-au, de i-au căutat a lăsa tot și s-au dat spre munți, părăsitu de toată slujba ce avea.

CÂNDU AU PRIBEGIT PĂTRU VODĂ DE MULTE NEVOI ÎN ȚARA UNGUREASCĂ

Văzându Pătru vodă că-l împresoară vrăjmașii săi de toate părțile și ai săi l-au părăsit toți, lăsat-au scaunul și s-au dat spre munți, unde cunoscându că nici acolo nu să va putea amistiui, au gânditu să treacă la Țara Ungurească. Și așa aflându-ș calea deschisă pin târgu, prin Piatră, au trecut pre lângă mănăstirea Bistrița și să lăsă, ca să poată ceva odihni, deasupra mănăstirii în munte, văzu unde ca un roi de pretitinderile încunjurără mănăstirea, ca să-l poată prinde. El cunoscându aceasta, au

încălicat de sârgu pre cal și singur au fugit să hălăduiască, în 18 zile ale lui septevrie. Și întrîndu în munte, într-adâncu, fără drum, fără povață, au dat la strimtori ca acelea, de nu era nici de cal, nici de pedestru, ci i-au căutat a lăsa calul. Și așa 6 zile învăluindu-să prin munte, flămându și trudit, au nemerit la un râu ce cura spre săcui. Și mergându pre pârău în jos, au datu priste niște pascari, carii, daca i-au luat sama, cu dragoste l-au priimit. Iară Pătru vodă, înfricoșindu-să de dânsii, s-au sperliatu. Iară ei cu jurământu s-au jurat înaintea lui, cumu-i vor fi cu dreptate și nimica să nu să teamă. Iară el le-au dat lor 70 de galbeni și daca au văzut ei galbenii, cu bucurie l-au priimitu și l-au dus la otacul lor, de l-au ospătat cu pâine și cu pște friptu, ospătu pascărescu, de ce au avut și ei. Și daca au înserat, l-au îmbrăcat în haine proaste de a lor și cu comănac în cap și decii l-au scos la Ardeal. Și fiindu oastea ungurească tocmită de strajă, la margine, i-au întrebatu pre dânsii: „Ce oameni sânteti?” Ei au zis: „Sântem pascari”. Și așa au trecut prin straja ungurească și niminea nu l-au cunoscut.

Decii pascarii l-au dus la casa unui boiarin ungurescu, carile au fostu avându priiteșug mare cu Pătru vodă, ci pre domnu nu l-au aflatu acasă, numai pre jupâneasa lui și pre taină i-au spus ei de Pătru vodă. Întelegându de Pătru vodă, cu dragoste l-au priimit la casa sa și i-au făcut ospătu. Și un voinic oarecarele, ce fusese aprod la Pătru vodă, prilejindu-să întru acel sat, fiindu scăpatu și el dintru acele răotăți, îi spusera lui de pascarii ceia ce venise din munte. Și știindu el că Pătru vodă iaste în munți intrat și nimica de dânsul nu să știe și cugetându întru inima sa ca doară va putea ști ceva de domnu său, au mersu la pascari, ca să poată înțelege ceva, vreun cuvântu dintru dânsii. Și daca i-au văzut, îndată au cunoscut pre domnu-său, Pătru vodă, și au căzut de i-au sărutat picioarele. Văzându Pătru vodă pre credincioasă sluga sa, multu s-au bucurat și s-au mângâiatu și multe cuvinte de taină au lăsat cătră dânsul. Și

împlânzindu-i-să inima, au adormit puțintel. Nici zăbavă multă n-au făcut, că până a odihni Pătru vodă, iară acea jupâneasă au gătit leagăn cu cai și 12 voinici într-armați. Și dacă l-au deșteptat, au șazut în leagăn, numai cu aprodul și au mersu pre locuri fără drum, până au sosit la casa altui boiarin ungurescu, ce și acela era prieten lui Pătru vodă, carile dacă l-au văzut, cu dragoste l-au priimitu și l-au ospătat. Și îndată i-au gătitu leagănu cu 6 cai, că loc de a să zăbovi nu era, că dindărātu duple urmă prinsese de veste oastea de la straja ungurească, cum Pătru vodă au trecut pintre dâșșii și nu l-au cunoscut. Și decii s-au pornitu după dânsul, a-l cerca, ca să-l poată ajunge undeva. Ci Dumnezeu, cela ce-i ocârmuitoriu tuturor celora ce i să roagă cu credință, au acoperitu pe Petru vodă și i-au datu cale deschisă. Și mergându cu nevointă, au sosit la Ciceu, și sâmbătă în răsărita soarelui, septevrie 28 zile, au intratu Pătru vodă în cetatea Ciceului și au închis porțile. Iară aceia ce-l goniia dindărātu, văzându că au hălăduit Pătru vodă denaintea lor, s-au întorsu înapoi. Acolo multă plângere și tânguire era de doamnă-sa Elena și de fii săi, de Iliășu și de Ștefan și de fiică-sa, Roxanda și de alți căsași, pentru multă scârbă și nevoie ce le venise asupra, știindu din câtă mărire au căzut la atăta pedeapsă. Decii Pătru vodă au intrat în biserică, de s-au închinat, mulțumindu lui Dumnezeu că l-au izbăvit din mânale vrăjmașilor săi.

Iară Suleiman împăratul turcescu cu oștile sale în urma lui Pătru vodă, la Moldova, multă pradă și scădere făcându țară și călcându țara, au ajunsu până la Suceava.

DE DOMNIA LUI ȘTEFAN VODĂ CE L-AU PORECI.IT
LĂCUSTĂ, 7047 <=1538>, SEPTEMVRIE

Prădându și stropșindu Țara Moldovei împăratul Suleiman și fiindu țara bejenită spre munți, strânsu-s-au vlădicii și boiarii

țară, la sat la Badeuți, de s-au sfătuit cu toții, ce vor face de acea nevoie ce le vine asupra. Mai apoi din toate ș-au ales sfat ca să trimită sol la împăratul, cu mare rugăminte și plângere, să-i iarte. Și așa au ales dintru dâșșii pe Trifan Ciolpan, de l-au trimis sol în Suceava, la împăratul, de să rugară de pace și ș cerură domnu. De care lucru văzându împăratul rugăminta lor, s-au milostivit și i-au iertat și au trimis la dâșșii cu Ciolpan pre un ceauș mare cu credință, de i-au chiebatu pre toți la împăratul în Suceava. Cari cu mare frică au mersu și au căzut la picioarele împăratului, pre carii i-au iertat împăratul și cu dragoste i-au priimitu, ca pre niște robi ai săi. Mai apoi le-au pus domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Alixandru vodă și el s-au întorsu înapoi cu multă dobândă dimpreună cu toată oastea sa. Decii Ștefan vodă cu vlădicii și cu toți boiarii au petrecut pe împăratul până la Dunăre și acolo au întorsu împăratul tot planul și robii, căți s-au aflatu de față și birul încă le-au iertatu. Și decii au trecut Dunărea, iară Ștefan vodă s-au întorsu la scaunul său, la Suceava.

DE MULTE NEVOI CE AU PETRECUT PĂTRU VODĂ
LA ARDEAL DE UNGURI ÎN CETATEA CICEULUI, DUPĂ
CE AU SCĂPAT ȘI S-AU ÎNCHIS ACOLO

Petrecându Pătru vodă Rareșu la Ardeal, în cetatea Ciceului, multe pedeapse și nevoi îi venia asupra-i de la neprietenii săi, că nu numai de la cei streini, ce și de la ai săi avea pedeapse, de la carii miluise și-i boierise la binile lui, de la care nu vrea avea nădejde să petreacă nevoie. Că întâi Simeon pârcălabul, care-l îl pusese Pătru vodă mai denainte vrème tocmitoriu și socotitori și judecătorei cetății aceia, dimpreună cu vlădica Anastasie, gândind la inima lor rău asupra domnului său, Pătru vodă, s-au sfătuit dimpreună, ca să prinză pe Pătru vodă și să-l ucidă și capul lui să-l trimită la Ștefan vodă, pre carile îl lăsase

sultanul Suleiman împăratul la scaunul Moldovei, gândindu și cugetându întru inimile sale că vor dobândi cinste de la Ștefan vodă. Ci Dumnezeu cel dreptu, carile știe inimile tuturor, știut-au și acesta sfat (de care lucru niminea fără voia lui Dumnezeu nimica nu poate face), că prinzându de veste Pătru vodă și înțelegându acesta sfatu, că vor să-l ucigă, silit-au cu meșterșug, de i-au scos din cetate și i-au gonit Pătru vodă pentru aceasta.

De noroc era Pătru vodă de a pățirea nevoi dispre vrăjmașii săi, că bine de una nu să curăția, alta sosia. Că scăpându de vrăjmașii săi de la Moldova, preste straja ungurească dederă și de acolo strecurându-să pre taină și întrându în cetatea Ciceului, spre vrăjmașii său nemeri, bine de aceștea nu să mântui, iată sosi fără veste de la Ianoșu craiul ungurescu oaste, care au încunjuratu cetatea de toate părțile. Văzându Pătru vodă viclesugul lor și nevoia ce i-au venitu asupră, s-au închinat lor și au dat cetatea ungurilor. Carii daca au dobânditu cetatea pre mâna lor, multă pacoste și pedeapsă făciia lui Pătru vodă, că ce era al lui le ținii toate ei și nu era volnicu cu nimica, ales de Maelatu, domnul Ardealului, multă nevoie avea de dânsul.

CÂNDU AU TRIMIS PĂTRU VODĂ DIN CICEU CARTE
PRE ASCUNSU LA SULEIMAN ÎMPĂRATUL TURCESC,
CU RUGĂMINTE SĂ-L IARTE, 7049 <1541>

Pretrecându Pătru vodă în cetatea Ciceului un an și 6 luni, cu multe nevoi și pedepse de la unguri și nu mai putu suferi răotățile și nevoile ce petrecea de la dâșii, au socotit să să dezbată de suptu mâna ungurilor și s-au sfătuitu cu doamnă-sa ca să trimiță carte cu mare jalbă și plângere la Suleiman împăratul turcescu, ca să i să facă milă, să-l iarte, plecându-și capul suptu sabiia împăratului și să trimiță cărți la Ianoșu craiul ungurescu, ca să-l sloboază din țară, să margă la împărăție, să

slujască Porții împăratului. Și știindu carte sârbască Elena, doamnă-sa, au scris la împăratul cu mare jalobă și plângere, poftindu ca să să milostivască să-i iarte. Și o au pecetluit-o și o au dat-o la Pătru vodă, iar Pătru vodă o au slobozit-o pre o zebrea din cetate de sus și au căzut jos, dinafară, lângă zidul cetății. Și decii au chieamatu pre o slugă a sa credincioasă, ce era sârbu și i-au arătat cartea și i-au zis în taină să o ia și să o ducă la mâna împăratului. El luându învățătură, s-au dus și au luat cartea și o au dus-o în Țarigrad și o au tins-o la mâna împăratului. Ci împăratul cetindu cartea și văzându atâta jalbă și plângere a lui Pătru vodă (sau cum zic unii, pentru lăcomiia turcescă, că turcul bucurosu-i pe fieștecarele să-l priimască, numai să i să plăce și să-i dea bani), s-au milostivit împăratul și l-au iertat și cu bucurie l-au priimit, văzându că i să pleacă. Și de sârgu au învățatu să scrie carte la Ianoșu craiul ungurescu, ca să sloboază pre Pătru vodă, să margă la împărăție. Și au trimis sol de olac la Ianoșu craiul ungurescu, ca să facă pre cuvântul împăratului, ci craiul n-au băgat în samă, nici l-au slobozitu. Ducându olăcariul această solie la împărăție, de iznoavă, până în 6 ori au mai trimis împăratul la craiul, poftind să lase pre Pătru vodă să margă la împărăție. Ci ungurii nici într-un chip n-au vrut să-l lase, dându-i vină, că țiind scaunul la Moldova, multă asupreală au avut de cătră însul. Și încă adăogea, de-l făcea notceagoșu, zicându că are moșii și ocine cu dâșii împreună. Mai apoi, a șaptea oară au trimis împăratul soli cu hochimuri la craiul, aducându-i aminte și de unile și de altile și de-abia l-au slobozit pre zisa împăratului, ca să fie deplinu. Decii au trimis împăratul hochim la Pătru vodă, ca să margă cu-ncredințare, să nu să teamă.

CÂNDU AU PURCES PĂTRU VODĂ DIN CICEU LA ÎMPĂRĂȚIE LA ȚARIGRAD

Văzându Pătru vodă atâta adevărîntă de la împăratul, fu bucuroso foarte și inima i să veseli, cunoscându că cum să rădică o negură întunecată și să răsipește, așa și el să curăți de scârba ce-i zăcea la inimă. Și decii să găti de cale și au ieșit din Ciceu, în luna lui ghenuarie, într-o duminică, lăsându-și doamna și coconii și au purces spre Țarigrad, acolo era multă jălanie și plângere la împărțitul lor. Decii Pătru vodă, dacă au trecut Dunărea, au mulțumitu Domnului că l-au izbăvit den mâinile unguirilor. Și decii s-au dus la Țarigrad, de s-au plecat capul suptu talpele împăratului. Pre carele cu mare bucurie l-au priimitu împăratul Suleiman.

CÂNDU AU OMORÂT PRE ȘTEFAN VODĂ BOIARII ȚĂRII, GĂNEȘTII CU ARBUREȘTII, ÎN ȚĂRGU ÎN SUCEAVA

Ștefan vodă domnind în Moldova nu puțină grijă au avut, știindu pre vrăjmașul său, pre Pătru vodă viu, carile avusese mai di mult avuția sa scoasă la Ciceu și doamna cu coconii la Țara Ungurească, cum s-au pomenit mai sus. Mai apoi oblicind că și dacă au mersu la împăratul, iaste la cîste mare, acêstea toate îi era ca o ghiață la inimă lui Ștefan vodă. Mai apoi în zilele acestui Ștefan vodă, fost-au foamete mare în Țara Moldovei și la unguri, că au venit lăcuste multe, de au mîncat toată roada, pentru acéia l-au poreclit de i-au zis Lăcustă vodă.

Mai apoi urându-l curtea toată, s-au vorovit o samă de boiari din curtea lui, anume: Găneștii și Arbureștii și la aster-nutul lui, unde odihniia, l-au omorât în cetatea Sucevii. Începătoriu și ațîțitoriu acestui lucru a fostu Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, de s-au vorovitu într-o sară, ca niște lupi gata spre vînat ca să înée oaia cea nezlobivă, adecă pre Ștefan

vodă și dându învățătură slugilor sale, ca toți să să într-armeze și dându-le și jurămîntu, ca să le fie cu dreptate, s-au pornitu cu toți. Și într-un foișor, sus în cetate, unde odihniia la aster-nutul său, au răsipat ușa și neștiind Ștefan vodă nimica de aceasta, s-au sculat, fiind numai cu cămeasa, iară ei cu toții, ca niște lei sălbatici au năvălit asupra-i și multe rane făcându-i, l-au omorātu și l-au scos afară. Aceasta plată au luat Ștefan vodă de la acei ce-i miluise. Mai apoi de la Dumnezeu curându, peste puțină vrême, le au venit și lor osânda asupra, de au luat și ei plată pentru moartea lui Ștefan vodă. Acestu Ștefan vodă ce l-au poreclit Lăcustă vodă au domnit doi ani și trei luni.

DE DOMNIIA LUI ALEXANDRU VODĂ CORNEA

Acei lei sălbatici și lupi încruntați, anume Mihul hatmanul și Trotușanul logofătul, dimpreună cu alții carii era, de la pristanii lor, dacă omorără pre Ștefan vodă, cu toții au rădicatu domnu pre Alixandru vodă, ce-i ziciia Cornea, carile fusease atunci portariu la cetatea Sucevii, iară mai denainte vrême fusese slugă la Mihul hatmanul. Și dacă l-au rădicatu domnu, i-au pus numele Alexandru vodă.

Într-acéia vrême, sultan Suleiman împăratul turcescu, gătindu-să să margă la Odriiu, au purces cu toată puterea sa și dacă au sosit la Odriiu, înțelegându împăratul de atâta amestecături ce să făcuse în Țara Moldovei și nu să putea așeza țara, știind pre Pătru vodă că iaste în socotiță la împărăție, atunci socotind împăratul ce va face, ca să poată așeza țara, iată au vrême și Pătru vodă, de-și cerșu la împăratul domnia la moșia sa, la Moldova, care i-o făgăduisă împăratul mai denainte vrême, încă când venise Pătru vodă la Țarigrad din Țara Ungurească. Și de aceasta pre voie i-au fostu, că îndată i-au dat steag și domnia la Moldova și au trimis pre credinciosul său, pre Imbrea

aga cu ienicéri și cu multă oaste turcească, ca să ducă pre Pătru vodă la scaun.

Și luundu ajutoriu de la Dumnezeu, în zioa de Bogoiavlenie, ghenuarie 6, au purces Pătru vodă spre Dristor și de acolo s-au sculat și au trecut Dunărea și au sosit la Brăila. Acolo tocmindu-și oastea ca să margă asupra lui Alexandru vodă Cornea, iată boiarii Tării Moldovei prinseră de veste cum domniia iaste dată lui Pătru vodă și au venit la Brăila. Înțelegându de aceasta, cu toții au părăsit pre Alixandru vodă și l-au lăsat în Cetatea Noao dimpreună cu Mihul hatmanul și cu Trotușanul logofătul și cu Pătrașco și Crasneșu și Cozma și ei cu toții s-au dus la Brăila, de s-au închinatu la domnu său, Pătru vodă și s-au rugat să-i iarte de greșala lor. Văzându Pătru vodă atâta rugăminte de la țară, i-au iertatu pre toți și cu dragoste i-au priimitu și le-au grăit lor: „Fiți în pace și iertați de grașalile voastre, câte mii-ați făcut oarecând“. Iară ei cu toții strigară: „În mulți ani să domnești, cu pace“, și iarăși ziseră: „Bine ai venit la scaunul tău, domnul nostru cel dintâi“.

Și multă bucurie și veselie era tuturor, că toți îl iubiiă ca pre un părinte al său și era bucuroși toți de venirea lui, căci că li să supărase de amestecăturile ce să ațitasă în țară și de răotatea acelor lei cumpliți și fără suflet.

DE MOARTEA LUI ALEXANDRU VODĂ CORNEA

Pătru vodă, dacă ș-au tocmitu oastea bine la Brăila, au purces dimpreună cu toți boiarii săi. Și dacă au sosit la Galați, s-au tăbărât la țărmurile apei. Iară Alixandru vodă prinzându de veste, s-au gătit degrabă cu oastea, de câtă avea și au ieșit înaintea lui Pătru vodă la Galați. Ci nimica nu au folosit, că părăsindu-l ai săi toți, au căzut în mâinile vrăjmașului său, lui Pătru vodă și de sânge au învățat Pătru vodă de i-au tăiat capul, dimpreună cu Pătrașco, carile să ținea de dânsul, într-o

miercuri, în luna lui februarie. Acest Alexandru vodă au domnit numai 2 luni 3 săptămâni.

CÂND S-AU AȘEZAT PĂTRU VODĂ DE A DOAO DOMNIE
LA SCAUNUL SĂU, 7049 <=1541>, FEVRUARIE 19 ZILE

Pătru vodă, dacă au tăiatu capul lui Alixandru vodă la Galați, cu toată puterea sa s-au pornit spre scaunul său, spre Suceava. Ce cându au sosit la Bârlad, acolo mare ospățu și cinste i-au făcut credinciosul și cinstit boiarinul său, Huru vornicul. De acolo purcezându, au venit la târgul Romanului și de acolo cu multă bucurie năzuindu, au intrat în Suceava, februarie noaosprezece zile, luni după sfeti Theodor, în a doao săptămână în postul cel mare, dimpreună cu Imbrea aga și au săzut în scaun.

CÂNDU AU PERIT MIHUL HATMANUL ȘI TROTUȘANUL
LOGOFĂTUL ȘI CRASNEȘ ȘI COZMA

Pătru vodă, dacă au sosit la Suceava și s-au așezat la scaunul său, acolo au aflatu în viclenie și pe Mihul hatmanul și pre Trotușanul logofătul și pre Crasneș și pre Cozma, de carii multă pedeapsă și nevoie avusease Pătru vodă în domniia dintâi, pre carii, cându au pribégitu Pătru vodă din țară, i-au fostu închis în cetatea Romanului, avându prepus de viclenie, cum s-au și arătat mai apoi adevărat că au fost vicleni. Și decii îndată au învățat de i-au prinsu și cu grele munci i-au muncitu, mai apoi le-au tăiat și capetile.

ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI CERTARE

Iani socotește cum plătește Dumnezeu celora ce fac rău aceștia fiindu lei sălbatici și lupi încruntați, multe supărări au

făcut lui Pătru vodă în domniia dintâi. Mai apoi stămpărându-și mâniia inimilor sale asupra lui Ștefan vodă, neavându nici o vină, cu rea moarte l-au omorât, cum s-au poménit mai sus la domniia lui Ștefan vodă. Iată dară după fapta lor cea rea, curându vréme le trimisă Dumnezeu osândă asupra, de luară și ei plată cu sabiia, ca și Ștefan vodă.

Și într-acéiași zi, Pătru vodă au pus pe Petre, ficiorul lui Vartic, hatman și pârcălabu de Suceava.

CÂND AU VENIT ELENA, DOAMNA LUI PĂTRU VODĂ
ȘI CU FIII SĂI DIN ȚARA UNGUREASCĂ

Întru acestas anu, dacă s-au așezat al doilea rând Pătru vodă la domnie, trimis-au de s-au adus pre doamnă-sa, pre Elena, și pre fii săi pre Iliășu și pre Ștefan și pre fiică-sa, Roxanda, de la Ciceu. Și sosindu la Suceava, mai 25 de zile, le-au ieșit Pătru vodă înainte trei mile. Acolo multă bucurie și veselie era la adunarea lor, că pre câtă jale era când să despărțisă de la Ciceu, de să dusese Pătru vodă la Țarigrad, mai multă bucurie și veselie era acum la împreunarea lor.

Décii, dacă să așăzară cu toții la scaun, nu uită Pătru vodă datoriia sa, cu care mai nainte pre toți îi îngrădiia, ci ca un păstor bun grijii de oile sale cele perite, ca să le afle. Trimisă solii săi la craiul leșescu, de-și ceriia robii, ceia ce-i luase Tarnovschii hatmanul cu oaste cându venise la Hotin. Ci nimica nu au folositu, că nici cu o ispravă s-au întorsu solii săi înapoi.

Iar deaca s-au aședzat Pătru vodă la domnie, nemică de alta nu-i era grijă, numai cu toată casa sa a petrece în ospéte și în dezmierdăciuni.

Acéste povești ce spun de Pătru vodă Rareș că au lăsat scaunul și au pribegit preste munti, la Țara Ungurească și de multe nevoi ce au petrecut acolo și cum s-au dus de acolo la Țarigrad, mai apoi iarăși cum au dobândit domniia la moșii

sa, la Moldova, cronicariul leșescu de acéste povești foarte pre scurt scrie, că poate fi că nu au știut di toate. Iară létopisețul cestu moldovenescu de ajunsu și deschis, toate pre rându le însemnează, carile toate, dacă le am luat sama, le-am socotit a fi adevărate și le-am tocmit careleș la locurile sale.

CÂNDU S-AU BĂTUT PĂTRU VODĂ CU MAELAT
VOEVODUL ARDEALULUI, ÎN ȚARA UNGUREASCĂ,
CU UNGURII, 7049 <=1541>

Călcând ungurii priiteșugul ce avea cu Pătru vodă, dacă s-au așezat al doilea rând, venit-au hochim împărătescu de la sultan Suleiman la Pătru vodă, ca să margă asupra ungurilor și să prinză pre Maelat voevodul Ardealului și i-au trimis într-ajutor pre Cuciuc Bali bei, cu oaste turcească, așijderea și pre Radul vodă cu munténii. Vrându Pătru vodă ca să împle voia stăpanu-său împăratului, în anii 7049 <=1541>, iunie 8, s-au pornitu cu toată putérea sa, de au trecut pre Oituzu, la Ardeal, dimpreună și Radul vodă cu munténii și Chiuciuc bei cu turcii și mergându cu toți asupra lui Maelat voevodul Ardealului. Încă n-au ajunsu la Făgărași, acolo i-au timpinat și Maelat, domnul Ardealului, cu oaste ungurească și dându războiu vitejaște dispre amândoao părțile, iulie 20, perdu Maelat războiul și pre însul încă l-au prinsu viu Pătru vodă și l-au ferecat în obezi și décii l-au trimis Pătru vodă la Suleiman împăratul turcescu. Iar Pătru vodă, prădându țara și arzându și multă pradă făcându, s-au întorsu înapoi, fără de nici o sminteală.

CÂNDU AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ A CINCEA OARĂ ȚARA
UNGUREASCĂ, 7050 <=1542>, SEPTEVRIE ÎN 12 DNI

După ce au prinsu Pătru vodă pre Maelat voevodul Ardealului și l-au ferecat în obezi de l-au trimis la împăratul,

În al doilea an de iznoavă au venit carte de la împăratul sultan Suleiman, la Pătru vodă, ca să margă să prade de iznoavă Țara Ungurească pentru multe neîngăduințe și amestecături ce să ațița. Și umplându Pătru vodă zisa împăratului, ca să fie deplin, alta pentru că și el avea scârbă mare spre unguri, pentru multe nevoi ce-i făcuse, încă cându era la Ciceu, de nu-și era volnic cu nimica, mai apoi și priietesugul ce avea împreună îl călcase, rădicatu-s-au cu toată puterea sa și au trecut la Țara Ungurească, de au prădatu și au arsu până la Cetatea de Baltă. Acolo au șazut 6 zile și multă pagubă făcându, s-au întorsu pre la Bistriță, fără de nici o zmințeală și trecându muntele au ieșit la Câmpul Lungu și s-au pogorât la Bae și decii cu mare laudă s-au dus la scaunul său, la Suceava.

Cronicariul cel leșescu de această pradă, ce au făcut Pătru vodă al cincilea rându la Țara Ungurească, nimica nu scrie, că poate fi că de au mersu Pătru vodă, nici un războiu cu niminea nu au făcut, că nu au fostu niminea ca să-i stea cineva împotrivă, ci au prădatu țara și s-au întorsu, pentru acéia n-au însémnatu cronicariul cel leșescu. Iară létopisețul cestu moldovenesc arată cu adevărat cum au mersu și al cincilea rându Pătru vodă la unguri, de au prădat și au arsu, iară războiu cu niminea nu au făcut. Pentru acéia noi n-am lăsat aicea ca să nu poménim.

Iara daca să întoarse Pătru vodă de la Țara Ungurească, într-acéia laudă au sfârșit mănăstirea Pobrata, carea era zidită de dânsul și o au sfințit. Așijderea și mănăstirea Râșca au început. Și Dobrovățul încă au săvârșitu, de la Căpriiana mănăstirea au lucrat, încă și alte lucruri bune multe să află făcute de dânsul, cumu-i la mitropolii de Roman și la mitropolii de Suceava și la mănăstirea de Bistriță și bisărici de piatră în Hârlău și în Bae și încă și alte lucruri bune multe să află în țară de dânsul făcute. Cu adevărat era ficior lui Ștefan vodă celui Bun, că întru tot simăna tătâne-său, că la războaie îi mergea cu noroc, că tot izbândiia, lucruri bune făcea, țara și moșii sa ca un păstor bun o socotiia, judecată pre dreptate făcea.

Almintreia de stat era om cuvios și la toate lucrurile îndrăzneț și la cuvântu gata, de-l cunoștea toți că iaste harnic să domnească țara.

În luna lui mai, în 15 zile, au purces Iliașu vodă, ficiorul lui Pătru vodă, la Țarigrad.

CÂNDU AU MURITU PĂTRU VODĂ,

V I.EAT 7054 <=1546>

Pătru vodă, fiindu bătrân de zile și căzându în boală grea, au plătitu datoriia sa, ce au fostu dator lumii și s-au săvârșit septemvrie 2, vineri, la miazănoapte și cu cinste l-au îngropat în mănăstire în Pobrata ce iaste făcută de dânsul, cu multă jale și plângere, ca după un părinte al său, carile n-au fostu mai jos decât alții, ci au lătit hotarul țării, că pre săcui de multe ori i-au arsu și i-au prădat și luundu-le cetățile și orașile, supt puterea sa i-au supus. Și atâta groază le didease că la vrămea norocului celui prostu, ce era și prebeag la dânsii și să scăpasă de domnie și după ce să dusése la turci, lăsându-ș doamna sa cu coconii și avuția în Ciceu, necum să să bage să-i jefuiască, ce încă i-au păzit și i-au socotit până la venirea sa al doilea rându. Așjidirea și cu lășii de multe ori s-au bătut și Pocutiia încă le au fostu luatu.

Mai apoi, după atâta trudă a sa, creștinește în țara sa s-au săvârșit, după ce s-au umplut domniei lui cei dintâi și a cei de apoi 17 ani.

DE DOMNIIA LUI ILIAS VODĂ, FICIORUL LUI PĂTRU VODĂ RAREȘ, CARELE MAI APOI S-AU TURCIT, 7055 <=1546>, SEPTEVRIE

Pre urma lui Pătru vodă Rareș cu dragoste rădicară boiarii cu toată țara pre Iliașu, fiu-său cel mai mare, la domnie, sâmbătă septevrie 3, că și firea și fața îl lăuda să fie blându și

milostivu și așazătoriu, gândindu-să că va sămâna tătâne-său. Ci nădêjdea pre toți i-au amăgitu, că dinafară să vedea pom înflorit, iară dinlăuntru lac împutit. Că avându lângă sine sfêtnici tineri turci, cu carii zioa petrecea și să dezmierda, iar noaptea cu turcoaie curvind, din obicêele creștinești s-au depărtat. În vedere să arăta creștinu, iară noaptea în slobozenie mahmetenească să dideasă. Și atâta să călcasă lêgea creștinească, cât de-l vrea cruța Dumnezeu mult, pre toți îi vrea duce din lumină la întuneric. Ci Dumnezeu în zilele lui atâta certare lăsase, că și copacii și pomii și viile secase de geruri mari. Și în domnia lui, sâmbătă după Paști, au tăiat capul lui Vartic hatmanul în târgu Huși și l-au dus de l-au îngropatu în mănăstire, în Pobrata, în anii 7056 <=1548>, aprilie 7.

Mai apoi între multe fârdelegi ce făciia Iliășu vodă, umplându-l satana de învățatura lui, au lăsatu domnia la mâna frăține-său, lui Ștefan vodă și a mâni-sa, în anii 7059 <=1551>, mai 1 și el s-au dus la împăratul Suleiman, de au priimit lêgea lui Moamethu, lepădându-să de Hristos, gândindu-să că va dobândi cinste mare de la împăratul. Ci mai apoi rău s-au înșelatu, că după ce s-au turcitu, apucându-l și îndulcindu-l cu bine, l-au pus pașă la Dârstor, nume puindu-i Mahmet. Nici într-acea boierie ce-i dedesă împăratul, n-au trăit multă vrême și îndelungată, ce după doi ani, îmbucându-l mulți din neprietenii lui cu multe cuvinte réle cătră împăratul, au căzut la închisoare, că au trimis împăratul de l-au legat și i-au luat toată avuția. Și decii l-au trimis peste mare la Brusa, de l-au închis. Mai apoi de inimă rea, peste scurtă vrêmea au murit și rău ș-au dat sufletul său în mâinile diavolului, în lêgea turcească. Acest Iliăș vodă au domnit la Moldova 4 ani și 8 luni și decii s-au turcit, cum am scris mai sus.

DE DOMNIIA LUI ȘTEFAN VODĂ, FICIORUL LUI
PĂTRU VODĂ, FRATELE LUI ILIĂȘU VODĂ,
7059 <=1551>, IUNIE 15 ZILE

După ce au părăsit Iliășu vodă și țara și lêgea, iară boiarii și lăcuitarii țării să sfătuiră și puseră domnu pre Ștefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă, în anii 7059 <=1551>, iunie 15, gândindu-să că de n-au simănatu lui Pătru vodă cel dintâi, doară va face datorii și obicéiul părintilor acesta. De care lucru și el s-au apucatu cu osârdie și spre toți blându și milostivu și nevoitor spre lucruri bune, bisericilor s-au arătat cu dumnezeire mare, ca să poată stinge numele cel rău al frăține-său. Și ca să nu să vază ceva că iaste răsărit de la pravoslavie, toți ericii din țara sa vrea, au să-i întoarcă, să fie la o lêge, au să iasă din țară. Pre arméni, pre unii de bunăvoie, cu făgăduinte împlându-i, pre alții cu sila i-au botezatu și i-au întorsu spre pravoslavie, mulți din țară au ieșitu la turci și la lési și printr-alte țări, vrându să-și tie lêgea sa. Cu acestea vrându Ștefan vodă să astupe faptele frăține-său, de lucruri ce făciia, cu nevointă siliia. Iară ce cerea pravoslaviia și lêgea creștinească nu ținea, că mai apoi nu numai lâcomiia și asupreală făciia, ce și curvie nespusă era într-însul, nu răbda de muieri cu bărbați, nu era fecioarele nebatjocurite, nu jupânésile boiarilor săi neasuprite. Mai apoi, de-i vrea fi a domni multu, nu vrea putea fi să nu urmeze frăține-său.

DE MOARTEA LUI ȘTEFAN VODĂ, FICIORUL LUI
PĂTRU VODĂ, FRATELE LUI ILIĂȘ VODĂ, CARE AU PERIT
LA TUȚORA, V LEATO 7060 <=1552>, SEPTEVRIE

Petrecându acéste nevoi réle boiarii și lăcuitarii țării dispre domnu său, Ștefan vodă, n-au mai putut suferi fărădelegile și răortățile lui, ce întâi s-au sfătuit cu taină ce vor face, ca să să poată curăți de dânsul. Și sfātuindu-să, aciași aflară sfat ca să ajungă degrabu la boiarii cei pribégi, carii era în Țara Leșască

ieșiți de multe nevoi. Décii, dacă au avut știre și răspuns de la dâșii, cum ei vor veni fără zăbavă, noaptea cu toții s-au rădicat la podul de la Țuțora și au tăiatu așile cortului asupra lui Ștefan vodă și cu multe rane pătrunzându-l, au muritu, după ce au domnit doi ani și patru luni.

CERTARE ȘI ÎNVĂȚĂTURA

Mulți vor să zică cum au fost boiarii și capetile ficlénii, de au omorât pre cel mai mare, că pre cel mare Dumnezeu l-au lăsat și județul său cel cerescu pre pământu i-au datu, cum iubéște să vază judecătoria blându în ceriu, așa să arate blându și el pre pământu acelora ai săi și cum nu suferă Dumnezeu strâmbătatea, așa și el să nu facă altuia. Carele poate să fie om ca acela, să-și vază muiarea sa silită și batjocurită și să sufere, carile nu va suspina vâzându ficioara sa din sânul său, ce o au cruțat-o, să o ia și să-și răză de dânsa, carile mai apoi slujitoriu și boiarinu va priimi să-i ia fâmieia spre pofta sa cea neastâmpărată și nu-i va gândi rău? Ci vom putea da vină aceluia ce nu va putea suferi amarul inimii sale, că nu el, ce Dumnezeu îi semețește pre unii ca aceia, umblători și certători de păcate ca acelea, ci nu ei de la sine, ci Dumnezeu i-au trimis sfârșenie, ca să nu să mai adaogă păcatul. Că cei buni vedem că s-au săvârșitu bine și laudat, iară cei răi rău s-au săvârșitu. (După cuvântul prorocului la Psalom 33, zicându: „Moartea păcătoșilor iaste cumplită“.)

DOMNIIA LUI JOLDEA VODĂ, CARILE AU DOMNIT
3 ZILIE, VĂ LEATUL 7060 <=1552>, SEPTEMVRIE

Dacă uciseră boiarii pre Ștefăniță vodă la Țuțora, cu toții s-au sfătuitu și au rădicatu domnu pre Joldea și i-au datu pre

Roxanda, să-i fie doamnă, fata lui Pătru vodă, sora lui Ștefăniță vodă. Și decia au purces Joldea vodă pre Jijiia în sus, să margă la Suceava, să facă nuntă și au mersu până la Șipote, neștiindu nimica de venirea altui domnu.

Înțelegându aceasta boiarii, carii fiindu pribégi în Țara Leșască ce s-au lucrat la Moldova, degrabu s-au adunatu cu toții de au sfătuit în pripă și au aflat cum au vrème prin-demână să-și margă la moșii. Și îndată au căzut după Sinévschii voevodul rusescu și hatmanul coruniei, ca să le dea ajutoriu, să vie în țară. Ce voevodul, înțelegându-ș cu craiul, nimica nu au zăbovit, ci au strânsu oastea degrabă și au purces spre țară. Ci sfătuiundu-să boiarii pribégi, carii era acolo, ca să nu vie fără cap, au rădicat domnu pre Petrea stolnicul, în Terebulea și i-au pus nume Alexandru vodă, pe carile l-au poreclit Lăpușneanul și l-au ales pribégii dintru sine. Și au întratu în țară cu oastea leșască, pre cuvântul boiarilor celor de țară, ce trimisese mai denainte vrème la pribégi în Țara Leșască, ca să vie fără zăbavă cu cap, că ei vor sili să să curătească de Ștefan vodă, cum s-au și tâmplatu. Că gătindu-să pribégii cu oaste leșască să între în țară, boiarii cei de țară aflară vrème să să curătească de Ștefan vodă și, tăindu-i așele cortului la Țuțora, l-au omorât, cum s-au pomenit mai sus.

Décii n-au așteptat pre cuvântul ce trimisese la pribégi, ca să vie cu cap, ci îndată au rădicatu la domnie pre Joldea, cum s-au zis mai sus și au mersu până la Șipote spre Jijiia.

Într-acéia vrème întrându și pribégii cu Alixandru vodă în țară și de sârgu oblicindu că țara au rădicat cap pre Joldea la domnie, carile mérgea spre Suceava să facă nuntă cu Roxanda, de sârgu au trimis Alexandru vodă pre Moțoc vornicul cu o samă de oaste înainte, ca să prinză pre Joldea vodă. Și prinzându-i calea la Șipote, neavându el nici o știre de nicăirea, l-au împresurat oastea cea leșască și l-au prinsu viu. Pre carele mai apoi, dacă au sosit Alexandru vodă, l-au însemnat la nas și l-au dat la călugărie.

DE DOMNIA LUI ALEXANDRU VODĂ I.ĂPUȘNEANUL,
CÂNDU S-AU AȘEZAT ÎN SCAUN LA SUCEAVA,
VĂ LEATO 7060 <=1552>

Deaca veni Alixandru vodă I.ăpușneanul în țară și însemnă pre Joldea la nas și-l dăde la călugărie, decii luo pre Roxanda, fata lui Pătru vodă, să-i fie doamnă lui, care era mai nainte să o ia Joldea. Și cu dragoste îl priimă boiarii și, mergându pre la Hârlău, au tras la Suceava și au șăzut în scaun. Decii s-au cununat cu Roxanda și au făcut nuntă.

Într-acelaș an fu omor mare și iarnă grea. Decii daca să așeză Alixandru vodă la domnie, nu grijiia de alta, numai de pace în toate părțile și așezarea țării. Iară cu doamna sa, Roxanda, au avut doi ficioiri, pe Bogdan și pre Pătru.

DE MĂNĂSTIREA SLATINA ȘI DE PÂNGARAȚI

Mai apoi, domnind Alixandru vodă țara, întru lauda lui Dumnezeu au zidit mănăstirea Slatina, cu multă chieltuială și osârdie și au sfințit-o Grigorie mitropolitul și la sfintenție zic să fie fost preoți cu diiaconi 116. Aceasta s-au lucrat în anul 7066 <=1558> și o au sfințit-o octovrie 14. Mai apoi și Pângărațul au făcut, mai mult de frică, decât de bunăvoie, că de multe ori arătându-i-să în vis sfântul mucenic Dimitrie, de-l îngroziiia ca să-i facă biserică pre acel loc, s-au apucat cu toată osârdiia și au făcut.

Acēste povești ce sântu scrise mai sus, carile spun de Iliășu vodă și de Ștefăniță vodă și de Joldea vodă și de Alexandru vodă, cronicariul cel leșescu tinde povēstea mai deșchis, iară nu aduce aminte de toate sēmnile pre rându câte s-au făcut. Iar létopisețul moldovenescu măcarî că iaste scris pre scurt, însă arată toate sēmnile pre rându, carile toate le-au tocmit prin povēste, careleș la locurile sale.

CÂNDU S-AU AȘEZAT LA SCAUN ȘTEFAN CRAIUL.
UNGURESCU, FICIORUL LUI IANOȘU CRAIUL.

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru vodă, trimis-au împăratul Suleimanu hochim la Alixandru vodă și la Pătru vodă domnul muntenesc, ca să margă cu oaste în Țara Ungurească, dupe pohta lor, să le puie craiu pre Ștefan, ficiorul lui Ianoșu craiului, la scaunul cel de moșie al tătâne-său.

Împlând zisa domnii și zisa mai marelui său, dusu-l-au și l-au așezat la domnie, așa cumu-i zic ei, la crăie. Și decii să plecară ungurii a da bir turcului. Iară domnii să întoarseră cu toată oastea lor, cineși la locul său, aducându mult jaf și dobândă de la unguri.

Pre acēia vrēme fost-au iarnă grea, mare și friguroasă, de au înghiețat dobitoacele și heri pin păduri.

Vă leato 7066 <=1558>, ghenarie 1, pristăvitu-s-au Macarie episcopul de Roman, ziditoriul și începătoriul mănăstirii Râșcăi, carile au fost la scaunul Romanului 27 de ani și cu cinste l-au îngropat la mănăstirea sa, la Râșca. Pre locul lui fu sfințit Anastasie, om destoinic a umplea slujba păstoriei sale, carile 14 ani au fostu episcop, mai apoi și la mitropolie au ajunsu.

DE DOMNIA LUI DISPOT VODĂ ERETICUL,
VĂ LEATUL 7069 <=1561>, NOEMVRIE 18

După al noalea an a domnii lui Alixandru vodă I.ăpușneanul, s-au ivit Dispot pre poreclă, iar numele i-au fost Heraclu Vasilicu, ce au fost de nașterea sa din ostrovul Samos, carele fiind italian au fostu știind multe limbi, frâncēste, latinēste, grecēste și nemțēste. Acesta fiind nemerit în Țara Leșască și între slujitori la războiu umblându, avându-și viață între soții, s-au înclēștat cu o samă de evangheliști (că el încă n-au fost pravoslavnic) și s-au făcut ficioru de domnu. Și nu putea aiavea

să să apuce să vie în țară, căci Alixandru vodă viețuia bine cu lésii, și lésii avea legătura tare cu turcii pentru amestecături ca acéstea. Iară Dispot pre ascunsu cu protivnicii săi să gătiia și între cazaci s-au făcut priieteni. Acéstea înțelegându starostei de la margine, au datu știre la craiul, craiul au trimis cărțile sale pretitinderea, de cap îngrozindu, carile să va băga să treacă piste învățătura lui și pre Dispot să-l oprească la Pomoranu. Ci măcar că deodată au alinat lucrul, iară mai apoi Dispot de iznoavă mai bine s-au gătit, luund întruajutoriu pre Albrihtu Laschii și au intrat în țară cu némții, cu șvăzii și cu șpanioli și cu lési și cu cazaci.

RĂZBOIUL LUI ALIXANDRU VODĂ LAPUȘNEANUL,
CÂNDU S-AU BĂTUT CU DISPOT VODĂ
LA VERBIE, NOEMVRIE 18, 7069 <=1561>

Alexandru vodă, dacă au înțeles un lucru așa degrab, cum Dispot vodă fără veste au intrat în țară, de-l împresură cu oaste streină, neavându de ce să apuca, ca dintr-un somnu deșteptându-să, degrabu și cu puținii negata i-au ieșit înaintea la Jijia. Că țara pizmuind lui Alixandru vodă, n-au vrut să saie la oaste. Și întâmpinându-să cu Dispot vodă, la Verbie, i-au dat războiu, noevrie 18 zile, în anii 7069 <=1561>. Ci cei puținii di cei mulți și cei negata de cei gata n-au putut suferi, ce au dat dosul. Și Alixandru vodă au fugit în jos.

ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI CERTARE

Zic unii că și acolea să fie fostu războiul cu violenție, că cela ce piierde, fieștecându nu va să afle vina sa, ci mută la altul, iară acéstea de la Dumnezeu sântu tocmite, ca nimica să nu fie stătătoare pre lume, ci toate de răsipă și trecătoare: pre cei de

jos îi suie și pre cei suiți îi pogoară, ca să fie de pildă și de învățătură noao, să cunoaștem că nu avem nimica pre lume, fără numai lucruri bune.

CÂNDU S-AU DUS ALIXANDRU VODĂ LAPUȘNEANUL
LA TARIGRAD, VĂ LEATUL 7069 <=1561>, NOEMVRIE

Alixandru vodă, dacă să bātu cu Dispot și perdu războiul, fugi în jos spre Iași și de acolo își luo doamna și fugi la Huși. Acolo să griia să strângă țara și să ia ajutoriu de la turci, să să întoarcă asupra lui Dispot vodă, ci nimica n-au folosit. Că Dispot vodă dacă s-au bătut cu Alixandru vodă la Verbie și l-au răzbit pre Alixandru vodă, nu s-au pornitu după dânsul, ci s-au întorsu spre Suceava și au apucat scaunul și cetatea Sucévii cu toată avérea lui Alixandru vodă. Décii pre slujitorii îi umplu cu bani, pe boiari cu cuvinte dulci îi îmblânziia și să fagăduia să le facă bine mai mult decât vor pofti ei. Așa umplându pre toți de nădėje, i s-au închinat Țara de Sus toată și s-au gătit de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Și au pogorât la Iași, apoi la Huși, ca să poată apuca pre Alixandru vodă acolo. Ci Alixandru vodă, auzindu și văzându că iaste golit de tot ajutoriul său, s-au pogorât la Chilia și de acolo s-au dus la împărăție, ca de acolo să să ajutorească.

CÂND AU TRIMIS DISPOT VODĂ LA ÎMPĂRĂȚIE
PENTRU STEAG

Dispot vodă după goană ce au gonit pre Alixandru vodă, până la Huși, s-au întorsu înapoi și au venit până la Iași, unde au poftit vlădicii, pre Grigorie mitropolitul și Anastasie episcopul de Romanul și episcopul Evthimie de Rădăuți și toți boiarii țărâi, de i-au cetit molitva de domnie și i-au pus nume

Ion vodă Dispot. Décii Dispot vodă au trimis boiarii de țară la Țarigrad, la împărăție, pentru steag. Și cu bani umplându-gurile vrăjmașilor și s-au așezat domniia și i-au trimis și steag. Iară dacă i-au sosit steagul la Iași, décii s-au dus la Suceava, cu mare bucurie. Iară Alixandru vodă, dacă s-au dus la împărăție, fu trimis la Iconiia.

CÂNDU S-AU AȘEZAT DISPOT VODĂ LA SCAUN
LA ȚARA MOI.DOVEI

Dispot vodă, dacă au dobândit domniia și i-au venit steagul de la împărăție și s-au așezat la scaun, blând să arată și tuturor cuvios și aiavea pravoslavnic, iară la taină eretic și avea sfetnici de ai săi, de o lege cu dânsul. Mai apoi s-au ivit și necredința lui.

Trimis-au după acéia soli la craiul leșesc și la împăratul nemțescu, dându-le știre că s-au așezat la domnie și pre soli bine i-au primiit și au fostu bucuroși unuia ca acestuia ce slujăse și la curtea împăratului nemțescu și la corona leșască. Mai apoi puse pre țară greotăți mari, bisericile dezbrăca, arginturile le lua, de făcea bani și altele câte nu au zis țara că va vedea. Făcându acéstea Dispot vodă, iară Laschii carile venise cu dânsul, cunoscându că va veni asupra lor rău, s-au dus înapoi.

PENTRU ACEST DISPOT VODĂ, DE UNDE S-AU
IJDĂRĂȚ ȘI ÎN CE CHIP S-AU SCOS NUME DE DOMNIE

Pentru domniia acestui Dispot vodă létopisețul acest moldovenescu foarte pre scurt scrie, că numai ce arată cum au venit Dispot din Țara Leșască cu oaste leșască streină și s-au lovit cu Alixandru vodă la Verbie și au biruit pre Alixandru vodă și l-au gonit până la Huși și décii s-au întorsu la Iași, unde i-au citit vladicii molitva de domnie și i-au pus nume Ion vodă.

Și arată câți ani au domnit, iară de lucrurile și războaiele ce s-au făcut în zilele lui, nimica nu însemnează, nici arată de ce rudă iaste.

Iară răposatul Ureche vornicul, vrându să arate această poveste a lui Dispot mai deschis și mai adevărat, împreunându izvoadile, au cetit la cronicul leșescu, carile iaste izvodit de cronicariul Bielschii și de acolo aflându mai ales de Dispot, au scos această poveste ce mai sus scrie, că iaste Dispot de la ostrovul Samos de nașterea sa și cum s-au împrietenit cu Laschii și au venit cu oaste spre Moldova și au gonit pre Alexandru vodă și au apucat scaunul și décii, toate pre rându, cum spune mai sus. Însă mai adevărat nu-l arată de unde s-au ijdărăt și cum s-au scos nume de domnie.

Iară eu Simion dascalul, vrându cu adevărat ca să pociu dovedi acest lucru mai ales și mai deschis pentru Dispot vodă, cetindu izvoadile, am cercat și eu la cronicul leșescu și am aflatu izvodul carile iaste chizmitu mai denainte vrême de Alixandru Gvagnin pre limba latinească și décii dipre acela izvod l-au izvodit Marțin Pașcovschii, din limbă latinească pre limba leșască, de acolo și au am silit cu nevointă de am izvodit dipre acela izvod, pre limba românească această poveste lui Dispot, de unde s-au ijdărăt și în ce chip s-au scos nume de domnie.

MARTIN PAȘCOVSCHII

Pentru acesta Dispot vodă, scrie Martin Pașcovschii, cronicariul leșescu că oarecându au fost un Dispot oarecarile, lăcuind la Moldova, om de cinst și de folos foarte, carile întru nimica n-au fostu mai de jos decât cei de frunte, avându și un nepot anume Vasilicu. Acesta Dispot și cu nepotu-său, viind Alixandru vodă la domnie, de frica lui, cu toată avérea lui au pribegit din țară și au tras spre Râm, unde nu multă vrême trecându, au perit nepotul lui Dispot la un războiu. Și de acolo

mutându-să Dispot la alt ostrov, ș-au cumpărat ocine și s-au așezat. Unde nu după multă vreme au murit și Dispot, rămânându-i toată avuția lui pre mâna slugilor sale. Și fiind unul dintre slugi de rudă grecu, anume Heraclu, carile era de folos și mai de cinste decât toți și mai credincios la Dispot decât toate slugile, fiindu și om istețu la fire și ascuțit la minte, au chematu pre toți tovaroșii săi, pre slugile lui Dispot și le zise: „Fraților, iată stăpânul nostru muri și avérea lui toată pre mâinile noastre rămasă. Și iată cumu-i obicéiul la acesta loc, că dacă moare omul și nu are ficiori sau altă rudă, iau judecătorii rămășița toată a mortului. Și acmu de vor oblici de moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuția stăpânului nostru și noi vom rămânea cu nimica. Iară de veți vrea să mă ascultați pre mine și să faceți precum voiu zice eu, noi fără grijă vom fi dintr-acolo și avuția stăpânului nostru noi o vom poživăi, numai să priimiți un cuvântu, să mă mărturisiți pre mine că sântu nepot lui Dispot și Dispot au murit și avuția lui pre mâna mea au rămas. Și să mă mărturisiți la judecători, cum nu voiu să vă plătescu simbriile, că ei nu știu că Vasilicu, nepotul lui Dispot, au murit la războiu. Ci văzându ei că mă mărturisiți că sântu nepot lui Dispot și mă părâți pentru simbrii, vor crede cu adevărat că sânt nepot lui Dispot și nu vor lua avuția stăpânului nostru, ci vor zice să plătescu simbriile. Décii vom împărți toată avuția, stăpânului nostru dimpreună și eu voiu lăsa să luați voi tot ce va fi, numai să-mi dați mie catastișile și zapisile, câte sântu, toate, și ceva bani de cheltuială, cât vă veți îndura, că voao nu vă sântu de nimica acele hârtii, nici vă sântu de o treabă. Și decii ne vom rășchira, carile încătro îl va îndrepta Dumnezeu“.

Deci ei cu toții priimîră acéste cuvinte și i să jurară cum, nu numai înaintea judecătorilor sau cătră alți oameni, ce și printr-alte țări îl vor mărturisi cum iaste Vasilicu, nepotul lui Dispot. Așa meștersuguindu-i într-acestași chip Heraclu cu tovaroșii săi au împărțitu avuția lui Dispot, și el au apucat

catastișile și zapisile întru carile au fostu și dirésile cele de domnie a lui Vasilic, nepotului său, al lui Dispot, carile perise la războiu. Și au luat și din bani oarece, ca să-i fie de cheltuială. Și împreunându-i tovaroșii numele său, i-au zis Heraclu Vasilic, nepotul lui Dispot, luundu numele celui ce perisă la războiu.

Și decii rășchirându-să în toate părțile, Dispot au apucat nume de domnie și au trecut la Țara Nemțască. Căruia dacă i-au luat sama chesariul nemțescu, cu dragoste l-au priimitu, dacă ș-au arătat dirésile cele de domnie, l-au crezut cu adevărat că iaste nepot lui Dispot și era la cinste mare. Însă lui nu-i era de cinste, ci socotiia cum ar putiia face cumva să dobândească domniia la moșiia sa, la Moldova. Carile umblându pentru domnie, au lăsat némții și au trecut la lési și slujindu corunei leșești și umblându între voinici la războaie, s-au împrietenit cu Albrihtu Iaschii voevodul Siraschiii, carile dacă i-au luat sama, cu toată nevoița au silitu ca să-l ducă la domnie, adevărindu-să Dispot că oricât va chiebtui pentru dânsul, îi va întoarce mai cu asupră chiebtuiiala. Acéstea cuvinte înțelegându-le Iaschii, s-au înfătățit cu dânsul.

CÂND AU OTRĂVIT ALEXANDRU VODĂ PRE DISPOT

Înțelegând Iaschii și cu Dispot de multe asupreale ce făciia Alixandru vodă boiarilor săi, gândiră că pre lesne să vor împrietenii cu o samă de boiari de țară. Și sfātuindu-să amândoi, au lăsat Dispot ca să strângă Iaschii oaste, iară el făcându-să om prostu, fiind necunoscut, s-au dus în țara, la Moldova. Că fiindu om cu minte mare, umblându cu taină pre la boiari, pre toți i-au făcut priietini. Mai apoi umblându cu înțelepciune mare, s-au apropiatu de au grăit și cu Roxanda, doamna lui Alixandru vodă, carea i-au fost soră bună. Roxanda au spus lui Alixandru vodă de dânsul și s-au rugatu să aibă socotință, nici Alixandru vodă i-au frântu voia, ci l-au priimitu. Mai apoi,

după multă vreme, prepuindu-ș Alixandru vodă pre Dispot, l-au otrăvit pre ascunsu. Carile daca s-au priceput într-acesta chip otrăvit, s-au dat la doftor, de s-au păzit și nimica nu i-au fost. Iar Iaschii în Țara Leșască, zălojindu-ș multe sate și ocine și luundu bani dupre la alții și strângiia oaste. Iar Dispot daca au ieșit de la doftor, îndată au fugit în Țara Leșască și s-au dus la priietinul său, la Iaschii și i-au povestitu de toate câte petrecuse la Moldova.

CÂND AU PURCES DISPOT ȘI CU IASCHII ÎNTÂI
SPRE ȚARA MOLDOVEI CU OASTE

Iaschii voevoda Siraschiii daca au strânsu vreo 4.000 de oameni pre leafă, luundu pre Dispot cu sine, au tras spre hranita Moldovei unde sosindu la Nistru și gătindu-să să între în țară, au prinsu veste Alexandru vodă, cum Dispot vine cu oaste leșască asupra lui și au sosit la margine. Alixandru vodă degrabu să gătește cu vreo patru zeci de mii și le au ieșit înainte la Nistru, așteptându pre Iaschii și pre Dispotu.

CÂNDU AU VENIT VESTE LA ALEXANDRU VODĂ,
CUM CĂ AU MURIT DISPOT

Înțelegându Albrihtu Iaschii și cu Dispot cum Alexandru vodă le au ieșit înainte la margine cu atâta putere, n-au cutezat să între în țară, ci s-au întorsu înapoi, cruțându-să pre altă dată și au rășchirat oastea toată pre la sate, lăsându-le cuvântu, când le va da știre, să fie cu toți gata. Iară pre Dispot l-au închis Iaschii într-o taină a sa, unde niminea nu întra acolo, fără numai Iaschii și au scos cuvântu la gloate cum Dispot s-au războlit.

Și așa din zi în zi, arătându-să Iaschii cu voie rea cătră toți pentru boala lui Dispot și umblându tristu, nu după multă vreme, într-una din de zile au ieșit Iaschii afară la gloate, arătându-să posomorât la față și cu haine negre, arătându-să jalnicu și cu voie rea, mărturisindu către toți cum Dispot au murit. Și au învătat să grijească ce trebuie la pogrebanie și au poruncitu de au făcut un sicriu și l-au băgat în taină unde era Dispot, și au pus în sicrii o pîiatră mare și au smolit sicriiul bine, cum ar fi om mortu într-însul, zicându că au smolit pre Dispot într-însul. Și decii aducându preoți mulți cu toate gloatile sale și cu multă jale au făcut îngroparea și au astrucat acel sicrii.

Decii vrându Iaschii ca să crează cu toții că au murit Dispot, au trimis cuvântu și scrisori în toate părțile, dându știre de moartea lui Dispot. Iară pre ascunsu cum putea mai vitejaste să gătiia. Și fiindu acolo și iscoadile lui Alixandru vodă și, văzându ei cu ochii lor cum Dispot au murit și l-au îngropat, de sârgu au alergat la Alixandru vodă, ducându-i veste bună, cum Dispot au murit și au văzut cu ochii săi unde l-au îngropat și cum iaste Iaschii jalnic pentru moartea lui Dispot. Crezându Alixandru vodă aceste cuvinte cu adevărat, cum au murit Dispot, cu mare dar au dăruit pre vestitoriul acela și, bucurându-să că s-au mântuit de vrăjmașul său, au slobozit oștile pre acasă.

CÂNDU AU MERSU AL DOILEA RÂNDU IASCHII
CU DISPOT CU OASTE SPRE ȚARA MOLDOVEI, ASUPRA
LUI ALIXANDRU VODĂ ȘI S-AU DAT RĂZBOIU LA
VERBIIA, 7069 <=1561>, NOEMVRIE 18

Albrihtu Iaschii voevoda Siraschiii, scoțându cuvântu în toate laturile cum Dispot au murit și înțelegându cum Alixandru vodă oștile sale le au rășchirat, află vreme prin

demână ca să lovască fără veste de iznoavă asupra lui Alixandru vodă. Și de sânge au trimis la porușnici, cum mai curându ca să strângă oastea toată la un loc. Unde dac-au adunat oastea, s-au aflat de toată 12.000 de oameni. Și decii au zis Iaschii lui Dispot să scoale din morți, adică să iasă de la taină, unde era închis. Și de sânge mergându spre hranița Moldovei, fără veste au trecut Nistrul. Unde înțelegându așa degrabu socotitorii lui Alixandru vodă ce era la margine, de sânge au alergatu la domnu său, la Alixandru vodă, de i-au dat știre cum Dispot îl impresoară fără veste și au intrat în țară. De care lucru cu adevăratu știind Alixandru vodă că Dispot au murit, n-au crezut, ci au învățat să taie capul aceluia ce au adus această veste, dându-i vină că face spaimă țării, că el știe bine cum Dispot au murit. Însă nesăvârșindu-să olăcarii, viind unul după altul și tot o veste spun, cum Dispot soséște, înțelegându aceasta Alixandru vodă, deșteptându-să ca dintr-un somnu, un lucru așa degrabu neavându di ce să apuca, fiind oastea rășchirată cineși pre acasă, au apucat pușcile cu vreo 1.500 de oameni, ce au putut strânge degrabu și au ieșit înaintea lui Dispot, la Jijiia, la sat la Verbie. Și au tocmit pușcile împotriva podului, ca să poată sprijeni pre Dispot. Unde făcându năvală mare pedestrașii lui Iaschii, au apucat pușcile și le au întorsu spre oastea lui Alixandru vodă. Unde impresurându pre moldoveni cu focul pușcilor și din sineate cu gloanțele ce pica ca ploaia, de multe rane n-au mai putut suferi moldovenii, părăsindu pre domnul său, pre Alixandru vodă, au dat dosul a fugi și au rămas izbânda la lési.

Iară Alixandru vodă, văzându-sea golit și părăsit de tot ajutoriul, au fugit în jos spre Huși și de acolo s-au dus la turci. Iar Iaschii au tras la Suceava și au așezatu pre Dispot la scaun. Iară el nu după multă vreme s-au dus înapoi, lăsându lui Dispot oaste, joimiri și némți și unguri, ca să-i fie de apărare,

dincătro va avea nevoie, iară lui să-i întoarcă toată chieltuiala ce au făcut până l-au așezat la domnie.

PENTRU IZVODUL AMĂNDUROR CRONICARIILOR LEȘĂȘTI ȘI DE TOCMEALA LOR

Pentru acestu Dispot vodă létopisețul cest moldovenescu foarte pre scurtu scrie, iară cronicarii cei leșăști spun mai deschis și de ajunsu, măcar din ceputul lui Dispot nu spun amândoi într-un chip. Iar mai apoi tot să tocmescu, că cu această dată tot au fostu izbânda la Dispot vodă, că au bătut pre Alixandru vodă și au apucatu scaunul. Unde daca s-au așezat la domnie, multe răotăți făciia priste voia țărâi, pre carile mai apoi nu l-au putut suferi boiarii și țara, văzându de la dânsul atâta pedeapsă și strâmbătate asupra lor, carile de-l vrea cruta Dumnezeu îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-altu chip, ca să nu primenească légea și să nu răsipască țara.

Pentru aceia și eu, văzând că de aicea înainte să tocmesc scrisorile la povéște amânduror cronicarilor, am silit de am împreunat scrisorile lor la un loc; cronicarii aleg carele au scris.

CÂNDU S-AU SFĂTUIT IASCHII CA SĂ SCOATĂ PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE

De această povéște scrie cronicariul Martîn Pașcovschii, cum Albrihtu Iaschii vœvoda Siraschiii, daca au așezat pre Dispot vodă la domnie cu multă a sa chieltuială, s-au dus înapoi la Țara Leșască lăsându cuvântu lui Dispot vodă ca să-i trimiță tot ce au chielțuit pentru dânsul, să-și răscumpere satile și ocinile carile zălojise pentru Dispot. Ci Dispot daca s-au văzut așezat la domnie, nimica de aceasta nu grijia, ci numai de a prădarea și a face răotăți în țară, cele-și făciia. Așa întrându

scârba între dânsii, înțelegându-l aschii de atâta asuprăle și strâmbătăți de face țării și lui nu-i plătește chieltuiala, gândi ca să-l scoată din domnie. De care lucru daca s-au adunat la seim, la Petricov cu Dumitrașco Vișnovetschii, carile și acela era om cu putere mare și sfātuindu-să amândoi, au tocmît laschii ca să-l ducă la domnie și să scoată pre Dispot. De care lucru încredințându-să amândoi, nu după multă vreme s-au rădicat Vișnovetschii cu oaste căzăcescă și au venit la Nistru, așteptându acolo și pre laschii, ca să margă asupra lui Despot.

CÂNDU S-AU SFĂTUIT BOIARIÎ TĂRII MOLDOVEI
SĂ SCOATĂ PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE

Într-acéia vreme sfātuindu-să boiarii țării dimpreună cu episcopii, ce vor face cu acel răsipitor de lege, că nu numa că calcă obiceițele țării și face și jafuri, ce și legea cu totul rămăsese de batjocură. De care lucru cu toții, mai cu deadinsul sfātuindu-să cu Tomșa hatmanul, ca să scoată pre Dispot din domnie și așa jurară pre Tomșa carile era cu inimă tare, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

Într-acéia vreme înțelegându boiarii cum Dumitrașco Vișnovetschii au venit la Nistru cu oaste căzăcescă și așteaptă pre laschii, vrându să vie asupra lui Dispot vodă și s-au sfătuit cu toții și au ales ca să trimită la dânsul, să-l pohtească să vie la domnie și să nu zăbovească, nici să vie cu oaste multă, că pot ei cu țara să-i dea domniia fără oaste, nici să așteapte pre laschii, zicând că de va veni laschii, va fi slava lui, iară nu a lui Vișnovetschii. Văzându aceste cuvinte Vișnovetschii și adevărinta boiarilor de țară, au întreat sfat de Pisatcenschii porușnicul său, cum va face, aștepta-va și pre laschii au ba, că boiarii cei de țară îl poftesc. Deci Pisatcenschii negândindu-să de vicleșug, văzându atâta adevărintă de la boiarii țării, i-au zis să nu aștepte pre laschii, ci să margă la domnie, deaca îl poftesc boierii, să nu fie lauda lui laschii, ci a lor. Ascultându

acesta sfat Vișnovetschii s-au gătit cu vreo 500 de oameni, ca să vie spre țară.

CÂNDU AU PRINSU DE VESTE DISPOT VODĂ CĂ
VINE VIȘNOVETSCHII ASUPRA LUI

Tomșa hatmanul vrându să amăgească pre Dispot vodă, să-i rășchire oastea, ca să nu aibă cu ce să sprijini despre vrăjmașii săi, arătându-să priiatin, au spus lui Dispot vodă, cum Vișnovetschii să gătește și vine asupra lui și au sosit la Nistru și au chematu întru ajutoriu și pre tătari și încă adăogea de zicea că tătarii stau gata la margine și vor să între în țară.

CÂNDU AU TRIMIS DISPOT VODĂ LA
VIȘNOVETSCHII PENTRU PACE

Scrie cronicariul leșescu Martîn Pașcovschii că deaca au înțeles Dispot vodă de venirea lui Vișnovetschii, știindu că dispre laschii, de unde-i era toată nădejdea, are scârbă mare, pentru ce nu-i întorsese chieltuiala, socoti că de acolo nu să va putea ajutori, înțelegându că și laschii va să fie cu Vișnovetschii asupra lui, neștiind nimica de vicleșugul boiarilor săi, au trimis sol la Dumitrașco Vișnovetschii pentru pace, giuruindu-i 1.000 de cai și câteva mii de boi, numai să facă pace și să să întoarcă înapoi. De care lucru întrebându Vișnovetschii sfat de Pisacenschii porușnicul său, de la carile pentru sfatul lui mai apoi i-au venit toată răotatea asupra capului lui, că vrând Vișnovetschi să facă pace pre cuvântul lui Dispot și să să întoarcă înapoi, iară Pisacenschii tot l-au îndemnat ca să margă, zicându că deaca îl pohtesc boiarii și țara, mai bine să fie el stăpân decât altul. Și așa Vișnovetschii, ascultându sfatul lui Pisacenschii, nu făcu pace cu solii lui Dispot, ci s-au pornitu spre țară, unde mai apoi și capul s-au pus.

CÂNDU AU TRIMIS DISPOT VODĂ SĂ FACĂ
PACE CU LASCHII

Văzându Dispot vodă că dispre Vișnovetșchi nimica nu folosește, au trimis iarăși la priiatinul său, la Laschii, cu multă rugămintă, ca să-și întoarcă scârba dispre dânsul și să nu-l lase la nevoie lui, ci să-i vie întru ajutor, să-l sprijinească dispre vrăjmașii săi și ce va fi pohta și chieltuiala lui, și de întâi și de apoi, toată să i-o întoarcă și încă și alte daruri multe i-au adevărit. Unde văzându Laschii rugămintea lui Dispot, fiindu și Laschii atuncea sosit la Nistru, la marginea țării, au chematu pre toți porușnicii săi și au cetit cartea lui Dispot înaintea lor a tuturor. De care lucru întrebând sfat de dânsii: scoate-va pre Dispot din domnie, au sprijini-l-va dispre vrăjmașii săi? Înțelegându porușnicii aceste cuvinte, văzând că și Vișnovetșchii nu i-au așteptatu, precum le era tocmeala, ci au intrat în țară, au sfătuit pre Laschii să nu lase pre Dispot la nevoie de vreme că mai nainte cu ajutoriul lui l-au așezat pre Dispot la domnie, zicându că de va ieși Dispot din domnie și chieltuiala lui Laschii va fi perită. Iară de va fi Dispot la domnie, tot iaste cu nădejde că-i să va întoarcă cheltuiala. De care lucru luundu Laschii acesta sfat, au purces ca să apere pre Dispot vodă. Unde au venit Laschii la termurile Sirétiului cu patrușprăzece mii de oameni.

CÂNDU AU VICLENIT TOMȘA HATMANUL
PRE DOMNU-SĂU, DISPOT VODĂ ȘI OASTEĂ I-AU
RĂSIPIT. DE ACEASTĂ POVÊSTE SCRIE BIELSCHII
CRONICARIUL LEȘESCU

Într-acéia vreme înțelegându Tomșa hatmanul cum Vișnovetșchi au intrat în țară, află vreme ca să viclenească pre domnu-său, Dispot vodă, și mărse de-i spuse de venirea lui Vișnovetșchii, zicându că au chemat și pre tătari într-ajutoriu

și au intratu în țară. Așa spăimântându-l cu acestea cuvinte, au pofit să-i dea lefegii lui ce avea, că era némți, unguri, lēși și oameni streini, ca să iasă cu dânsii împotriva tătarilor, zicându că de va putea opri tătarii, să va întoarce de sârgu înapoi și pre Vișnovetșchii pre lesne va sprijini, că până la acéia vreme să va strânge și țara și pre lesne să vor curăți de vrăjmașii săi. Crezându Dispot acestea cuvinte, datu-i-au slujitorii săi némții, fără pedestrime, carii i-au oprit lângă sine, pre carii era nădejdea.

CÂNDU AU PERIT NÉMȚII LUI DISPOT

Aicea nu să potrivesc la povêste cronicarii leșești. Croniciarul leșescu Martîn Pașcovschii scrie că s-au rădicat Ianoșu craiul ungurescu într-acéia vreme cu câțava oaste și apropiindu-să la hranița Ardealului suptu munți. Înțelegându de aceasta boiarii moldovenești, fiindu vicleni domnu-său, avură prileju ca să împruțineze oastea lui Dispot vodă, ca să trimită oastea dispre hranița ungurească, să fie strajă. Și așa au trimis Dispot némții săi, carii era slujitori la dânsul și pre o samă de moldoveni. Și cu dânsii au trimis pre Tomșa hatmanul și pre Moțoc vornicul și alții cu dânsii, carii avându viclenie ascunsă la inima sa asupra domnului său, au învățatu cu taină pre moldoveni, carii noaptea, daca au adormit némții, i-au împresuratu molovenii și pre toți i-au tăiatu, ne avându ei nici o grijă dispre soțiile sale.

Într-acéia vreme fiindu Dispot vodă închis în cetatea Sucévii de frica lui Vișnovetșchii, că nici Vișnovetșchii nu era departe, de sârgu s-au vârtejit Tomșa cu Moțoc și cu moldovenii și au încunjurat cetatea, că ungurii lui Dispot încă-i plecase Tomșa spre sine. Iară Dispot vodă numai ce rămăsese cu pedestrași. Și puindu Tomșa strajă pregiur cetate, au ieșit înaintea lui Vișnovetșchii la Sirétu, cum să va pomeni mai jos.

BIELSCHII CRONICARIUL. LEȘESCU ACEASTĂ
POVÊSTE CE SCRIE MAI SUS PENTRU MOARTEA
ACESTOR NÊMTI NU O SCRIE AȘA PRECUM O SCRIE
MARTIN PAȘCOVSCHII, CE SCRIE ÎNTR-ALT CHIP, DE
SĂ TOCMÊȘTE CU LÊTOPISETUL. CESTU
MOI.DOVENESCU, CUM VEI VEDEA, CETINDU ÎNAINTE

Tomșa hatmanul, dacă ș-au tocmitu lucrurile sale cêle de
viclenie dispre domnu-său, Dispot vodă, înțelegându că
Vișnovetșchii va să între în țară, datu-i-au știre de Vișnovetșchii
cum vine, zicându că au chiebat într-ajutoriu și pre tătari, carii
au intratu în țară și au poftitu să-i dea lefecii lui, nêmtii, ca să
iasă cu dânșii împotriva tătarilor și apoi să va întoarce
împotriva lui Vișnovetșchii. De care lucru ascultându-l Dispot
vodă, datu-i-au lefecii săi, nêmtii, pe carii dacă i-au apucat
Tomșa la mâna sa, au purces cu oaste în jos și au trecut Prutul
pre la Frățilêni și tabăra ș-au pus la sat la Săpotêni. Și dacă s-au
așezat acolo, la vrême de mas, Tomșa și cu alți împotrivorii
ai săi au sfătuit în ce chip vor putea pleca nêmtii, ca să fie întru
una cu dânșii asupra lui Dispot. Ce știind că nêmtii unde
slujăscu, cu dreptate slujăsc domnu-său și pre lesne îi vor pleca,
ci aflară să trimită iscoade pre ascunsu, să nu știe nêmtii, să să
facă a să duce împotriva tătarilor, mai apoi întorcându-să, să
aducă vête bună, cum tătarii s-au întorsu înapoi. Și cându fu
a doao zi, făcură vête că s-au întorsu tătarii și pentru bucurie
ziseră boiarii să să veselească toți și cinstiră pre nêmti, până îi
îmbătară și priste noapte îi uciseră pre toți.

DE DOMNIIA LUI ȘTEFAN VODĂ TOMȘEA,
7071 <=1563>, AVGUST

Iară a doao zi dimineata, după sfatul ce sfătuisă boiarii și
uciseră pre acei nêmti ai lui Dispot vodă, cu toții rădicară dom-
nu pre Tomșa hatmanul și-i puseră nume Ștefan vodă. Décii

degrabu purcésiră spre Suceava, ca să încunjure cetatea, până
nu prinde de vête Dispot vodă. Și dacă sosiră la cetatea, avându
știre cum sosește Vișnovetșchii, puse strajă pre lângă cetate și
încă de acêstea Dispot vodă nimica nu știa, Tomșa au ieșitu
înainte lui Vișnovetșchii, la podu la Vercicani, pre Sirétiu.

BIELSCHI ȘI MARTIN PAȘCOVSCHII AMÂNDOI
CRONICARII LESĂȘTI SCRIU

Așteptând Tomșa pre Vișnovetșchii cu oaste tocmită la
pod, la Vercicani, iată au sosit și Vișnovetșchii cu cazacii săi.
Ci Vișnovetșchii nu venia ca la un războiu, ci ca la o domnie
deșartă de stăpâni, cu puțini și încă el fiind bolnav de sănătate.
Și acoperindu-i negura deodată, Tomșa cu oastea sa cea tocmită
făr' vête i-au lovit, de i-au spart și i-au răsipit. Și pre mulți i-au
prinsu vii, unora le au tăiat urechile și i-au slobozit, pre alții
dimpreună cu domnu său, Dumitrașco Vișnovetșchii, i-au
trimis la împărăție. Că Vișnovetșchii neavând nădejde de o
poticală ca acéia și fiind negata, lovindu-i Tomșa fără vête,
pierdu Vișnovetșchii războiul și au dat dosul a fugi. Și văzân-
du că nu va scăpa, că era slabu de boală, au intrat într-o căpiță
de fân, la un sat la Botășani. Viindu un popă la fân, să-l încarce,
l-au aflat ascunsu și l-au dus la Tomșa, de l-au închinatu. Mai
apoi precum s-au pomenitu mai sus, l-au trimis la împărăție
dimpreună cu cumnatu-său, Pisatcenschii, de i-au închinat.

DE MOARTEA LUI DUMITRAȘCO VIȘNOVETȘCHII

Aducându oamenii Tomșii pe Dumitrașco Vișnovetșchii
și pre cumnatu-său Pisatcenschii la împărăție, au dat preste
oamenii lui Alixandru vodă, carii venia să ia țara cu cărțile
împăratului. Că împăratul auzindu de atâtea amestecături ce
să fac în țară și să scoală unul preste altul, nu suferi, ci dède

domniia iarăși lui Alixandru vodă Iăpușneanul și scaunul cel dintâi. Așa dăca timpinară ducându pre Dumitrașco și pre Pisacenschii la Tarigrad, îi luară din mâinile oamenilor Tomșii și trimiseră de i-au închinat de la Alexandru vodă, zicându că țara pohtëste pre dânsul și în nădejdea lui au făcut slujba împăratului. Iară împăratul pre Vișnovetschii și pre Pisacenschii i-au pus în cărlige dispre Galata și acolo au trăit vii, până a treia zi, cu multe sudălmi și ocări spre Mehmet. Mai apoi turcii ca într-o proșcă săgita într-înșii, de-i umplea de săgeți și așa s-au sfârșit viiata lor.

CÂNDU AU MERSU ȘTEFAN VODĂ TOMȘA ASUPRA DOMNULUI SĂU, DISPOT VODĂ

Ștefan vodă Tomșa, după izbândă cu noroc ce au bătut pre Vișnovetschii, de iznoavă s-au întorsu spre Suceava. Și strângându țara, au încunjurat cetatea unde era închis Dispot vodă și au apropiat puști, de o bătiia. Într-acéia multă gâlceavă și hreamăt să auziia dinlontru, că Dispot prepuind de violenție pe căpitanul pedestrașilor, anume Derevici Pătru, că s-au ajunsu cu Tomșa și va să-i dea cetatea, au scos sabiia și l-au omorât. Într-acéia slujitorii văzându năpasta și moartea căpitanului lor, mare zarvă făcură și întâi să ispitii să omoare pre Dispot vodă, apoi să sfătuiră că vor zice că nu pentru căpitanul l-au omorât, ce au violenit pre domnu-său și s-au lăcomit de au luat bani de la Tomșa vodă. Și așa rupseră sfat ca să trimită să le jure Tomșa să fie ei slobozi, iară ei să-i deschiză cetatea și să hălăduiască ei și de nume de violenție să să curățască. Așa luundu adeverință de la Tomșa, au deschis cetatea.

DE MOARTEA LUI DISPOT VODĂ ERETICUL

Dispot vodă, dacă văzu că l-au violenitu toți boiarii și l-au părăsit toți slujitorii și țara s-au rădicat asupra lui și ajutorii

de unde avea nădejde, de la priiatinul său, de la Iaschii, nu-i vine, așa văzându perirea lui sosită la capul său, îmbrăcatu domneste au ieșit afară din cetate, mai sus de Suceava, la Aréni, unde era țara adunată și să închină Tomșii. Iară Tomșa cu multe cuvinte l-au muștrat, aducându-i aminte de multe lucruri fărădelge ce făciia, că nu numai țara pusticește și bisericile dizbraca, ce și de lege își râdea. Cu acéstea cuvinte muștrându-l, l-au lovit cu buzdușanul și decii toată oastea s-au lăsat la dânsul, unde acoperindu-l mulțimea, cu multe rane i-au pătrunsu trupul. Și așa au fost sfârșitul lui Dispot vodă, după ce au domnitu trei ani, noemvrie. Decii s-au lăsat în pedestrime, de i-au tăiat și i-au snopit, unora le au tăiat urechile și nasurile.

CÂNDU AU TRIMIS ȘTEFAN VODĂ TOMȘA LA IASCHII VOEVODA SIRASCHII SĂ SĂ ÎNTOARCĂ ÎNAPOI. MARTIN PAȘCOVSCHIE CRONICARIUL. SCRIE

Într-acéia vréme cându au perit Dispot vodă la Suceava, iată sosise și Albrihthu Iaschi, voevoda Siraschii, la termurile Sirétiului, carile veniia întru ajutoriu lui Dispot vodă cu 14.000 de oameni, ci nimica nu i-au folosit, că cumu-ș sântu lésii de să gătează princet, până a veni Iaschi să apere pre Dispot vodă, iară Tomșa au înșelat pre Dispot vodă, de i-au împărțit oastea și i-au omorât némții și decii au bătut pre Vișnovetschi, mai apoi au omorât și pre Dispot. Decii înțelegându Tomșa de venirea lui Iaschi, au prinsu pre căpitanul némților celor pedestri, de i-au tăiat nasul și urechile și l-au dezbrăcat de haine și l-au trimis la Iaschi, să-i spuie că au perit Dispot vodă, iar el de va mai veni, cum a pățit Vișnovetschii, așa va păți și el și cum au pățit oamenii lui Dispot, așa vor păți oamenii lui, că țara nu iaste fără cap, cumu-i pare lui. Iară de-i iaste voia să-i fie oamenii fără nas și fără urechi, cumu-i acel neamțu, el să vie. Acéstea toate dăca le-au spus neamțul lui Iaschi, au întrebat sfat de porușnicii săi, cum va face. Ci porușnicii i-au

zis că, dacă au perit Dispot vodă, pentru carile mergea ei să-l apere, și chieluiala lui Iaschi au perit: „N-avem noi ce căuta, să umblăm pe la Suceava, ci să ne întoarcem înapoi“. Însă nu-și putură afla cale curată să să întoarcă, pre urmă pre unde venise se temea de viclesug, să nu le iasă înainte oamenii Tomșii, să pată mai rău decât Vișnovetșchii. Pre la Codrul Cozminului să temea să treacă de țărani, înțelegându de dânsii, să nu săciuiască pădurea asupra lor, să pată mai rău decât Albert craiu. Mai apoi s-au aflat cale, să să întoarcă pre urmă, pre unde au venit. Socotiră de vor și ieși vrăjmașii lor înainte, să vor apăra din sinéte și să vor sprijini din arme și vor hălădui. Carii dacă s-au întorsu înapoi, pre multe locuri le făcea țărani năvală cu îmblăcie și cu coase. Ci nimica nu le-au stricat, întregi au hălăduit în țara sa, numai unul dintr-înșii au perit. Această dobândă au făcut Iaschi de la Dispot vodă, pentru mult bine ce-i făcuse și-l așezase la domnie.

RAZBOIUL LUI ȘTEFAN VODĂ TOMȘA, CÂNDU
S-AU BĂTUT CU MIRCEA VODĂ, DOMNUL
MUNTESCU, LA MILCOV, VĂ LEATUI. 7072 <=1564>

Într-acéia vréme Mircea vodă, domnul muntescu, înțelegându de atâta amestecături ce să făcea între domnii Moldovei, gândi ca să să ispitească să apuce țara, să fie suptu ascultarea sa, socotindu că pre lesne o va dobândi, pentru împărechierea ce era între călărași și între pedestrași, alta și pentru supărarea țării ce făcuse Dispot vodă. Gândi că fiindu slăbită de răotări, nu va avea cine să-i stea împotrivă, alta că și domnia Tomșii iaste neașezată, că steag de la împărăție încă nu-i venise. Așa Mircea vodă cu toată oastea sa s-au pornit asupra Tomșii. Ci Tomșa, prinzându de veste, de sârgu s-au gătit și i-au ieșit înainte la Milcov și, dându războiu, au bătut pre Mircea vodă și decii s-au întorsu la Ieși.

De această povéste ce au bătut Tomșa pre Mircea vodă, cronicariul cel leșesc nu scrie, ce-n létopisetul acestu moldovenescu să află această povéste.

A DOA DOMNIE A LUI ALIXANDRU VODĂ
LĂPUȘNEANUL, CARILE APOI AU TĂIAT 47
DE BOIARI, 7072 <=1564>

Într-acéia vréme înțelegându sultan Suleiman împăratul turcescu de atâta amestecături ce să fac în Țara Moldovei și să scoală unii spre alții, nu suferi, ci dède domnia iarăși lui Alixandru vodă Lăpușneanul. Iară Ștefan vodă, dacă omorî pre Dispot vodă la Suceava și bātu pre Mircea vodă la Milcov, să întoarse la Iași și gătind ca să trimită boiari și oameni de țară la împăratul, să-i ceaie steag, veniră olăcarii de-i dède de domnie veste, cum iaste dată lui Alixandru vodă și el au venit la Brăilă și să gătește ca să între în țară. Înțelegându de aceasta, Ștefan Tomșa vodă să sfătui cu boiarii săi ce vor face și aflară ca să trimită să margă la Alixandru vodă oameni jurați de la țară, să-i spue că țara nu-l va, nici iubescu și de acolo să treacă la împărăție și până nu le va veni răspunsul, să nu-l lase pre Alixandru vodă ca să între în țară.

Deaca au mersu solii Tomșii și-i i-au spus, zic să le fie zis Alixandru vodă: „De nu mă vor, eu îi voi pre ei și de nu mă iubescu, eu îi iubescu pre dânsii și tot voi mă mérgé, ori cu voie, ori fără voie“. Décii pre soli i-au oprit și au trimis hochimurile împăratului la tătari, de au acoperit țara ca un roi, prădându și arzându. De altă parte el au intrat cu turcii și cu oastea ce au avut lângă sine. Văzându Tomșa vodă că împotriva acei puteri nu va putea sta, cu sfétnicii săi, cu Moțoc vornicul și Véveriță postélnicul și cu Spanciog spătar, au trecut în Țara Leșască și s-au așezat la Iioy, după ce au domnitu 5 săptămâni.

DUPĂ CE S-AU AȘEZAT ALIXANDRU VODĂ
AL DOILEA RÂNDU LA SCAUN ȘI DE MOARTEA
LUI ȘTEFAN VODĂ TOMȘA

Alixandru vodă lăpușneanul, dacă au dobândit scaunul său la Iași și s-au așezat al doilea rând la domnie, scos-au ceaușu împărătescu pre un turc mare, de au trimis cu pâra la craiul leșescu, pohtindu pre viclenii săi, pre Tomșa și pre soțiile lui. Craiul pentru pacea ce avea cu turcul, a doao și pentru multă pâra ce-l pâraia lésii pentru moartea lui Vișnovetschii și pentru slușii a mulți ce făcuse, au trimis pre sluga sa, pre Crasișchii, la Liov, de i-au tăiatu capul Tomșii și lui Moțoc vornicul și lui Spanciog spătariul și lui Véverită postélnicul, pre carii i-au îngropat afară din târgu, la mănăstirea lui sfeti Onofrie. Și așa au fost sfârșitul Tomșii.

CÂNDU AU OMORÂT ALIXANDRU
VODĂ 47 DE BOIARI

Alixandru vodă, dacă s-au curățit de toată grija den afară și au adus pre doamna sa Roxanda și pre fii săi din Țara Muntenească, au vrut să să curățască și de vrăjmașii săi cei din casă, pre carii prepusése el că pentru viclesugul lor au fost scos din domnie și-au învățat cu taină într-o zi lefecii săi, pe carii au avut streini, de i-au supus în curte cea domnească, în Iași. Și i-au chieimatu pre obiceiul boiarilor la curte, carii făr' nici o grijă și de primejdie ca acéia negândindu-să, dacă au intrat în curte, slujitorii, după învățatură ce au avut, închis-au poarta și ca niște lupi într-o turmă făr' de nici un păstor au intrat într-înșii, de-i snopiia și-i înjunghia, nu numai boiarii, ci și slujitorii. Nici alegea pre cei vinovați, ci unul ca altul îi punea suptu sabie, cădea mulțime, dipre zăbrele săriiia afară, de-și frângiia picioarele. Și au pierit atuncea 47 de boiari, fără altă

curte, ce nu s-au băgat în samă. Și așa după atâta nedumnezeire, îi păria că și-au răscumpărat inima.

NACAZANIE, ADECĂ ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI CERTARE
CELOR MARI ȘI PUTERNICI

Pre Moldova iaste acest obiceiú de pier făr' de număr, făr' de judecată, făr' de leac de vină, însăș păraște, însăși umple légea și de acesta noroc Moldova nu scapă, că mai mulți sântu de le iaste drag a vărsa sânge nevinovat. Apoi zicu și dau vina lăcuiitorilor că sântu vicleni. Dară cui nu iaste urât a muri, cine n-ar pofti să viețuiască? Place-le lor viața, alții încă nu o ar lepăda; crezu, mai bine pentru dragoste decât de frică să-i slujască. Iani, de s-ar învăța cei mari de pre niște muște fără minte, cumu-ș țin domniia, cum iaste albina, că toate-și apără cășcioara și hrana lor cu acile și cu veninul său. Iară domnul lor, ce să chiamă matca, pre nimenea nu vatămă, ci tote de învățatura ei ascultă. Mai bine ar fi pentru blândete să-l asculte și să-l iubască și cu dragoste să-l slujască decât de frică și de groază să i se plăce. Că cel ce-i iaste voia să să teamă atâta norod di un om, trebuiaște și el să să teamă de toți, că tot vârsătoriu de sânge de frică face să-i ia spaima și să să teamă toți de dânsul, ci ar putea face cu blândete. Ci de acéstea destulu-i.

CÂND AU RĂSIPIT ALEXANDRU VODĂ CETĂȚILE
DIN ȚARA MOLDOVEI

Alixandru vodă vrându să între în voia turcilor, precum să făgăduisă înaintea împăratului că va răsipi toate cetățile din Țara Moldovei, numai să-i dea domniia, văzându împăratul atâta amestecături ce să făcea în țară, gândi ca să slăbască țara din temelie, ca să nu să afle apărături și lăsă cuvântu că cine va răsipi cetățile din Țara Moldovei, aceluia va da domniia. Deci

Alixandru vodă făcându pre cuvântul împăratului, umplându toate cetățile de lămne, le au aprinsu de au arsu și s-au răsipit, numai Hotinul l-au lăsat, ca să fie apărătură dispre lăși.

ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI CERTARE

De acesta lucru cunoaștem că nici un bine nu au făcut țărâi, că vasul cel fără de fund, măcarî câtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poți umplea, așa și turcul, de ce dai mai mult, de acéia îți face mai multă nevoie, că el darul îl scrie obicină, mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ți caută ca să-i dai.

Vă leato 7073 <=1565>, septevrie 23, Theofan ucenicul lui Macarie, ce era din tinerete episcop, l-au pus Alixandru vodă mitropolit la Suceava.

7074 <=1566>, iunie, într-acest an s-au rădicat din Țara Ungurească asupra lui Alixandru vodă un Ștefan pe poreclă Măzgă cu mulți haiduci de s-au fost făcând os de domnu, strângându și păstori și altă adunătură, au întrat în țară smomindu pe oameni, ca să i se închine și să-l ducă la domnie. Ci Alixandru vodă dacă au înțeles, au trimis împotriva lui slujitorii săi, carii l-au timpinat mai din sus de Cetatea Neamțului și, dându-i războiu, l-au bătut și oamenii i-au răsipit, iară pre carii i-au prinsu vii, i-au tăiat nasul și urechile, iară el au scăpat prin munți, pedestru.

DE MOARTEA LUI SULEIMAN ÎMPĂRATUL TURCESCU, 7075 <=1566>, SEPTEVRIE 26

Suleiman împăratul turcescu s-au rădicat cu mulțime de oaste și s-au dus asupra nēmților în anii 7075 <=1566>, iar de la Hristos 1566 și multă pradă au făcut. Mai apoi fiind acolo apucat de boală, au murit, după ce au împărțit 44 de ani.

Iară la hronograful grecescu scrie că au împărțit 47 de ani și iaste mai de crezut.

Și după moartea lui au stătut împărat sultan Selim.

DE MOARTEA LUI ALIXANDRU VODĂ

LĂPUȘNEANUL., 7076 <=1568>

Alixandru vodă căzu în boală grea și-s cunoscua moartea și chiemă episcopii și boiarii și toată curtea, de i-au învățat înaintea morții și le au arătat moșan pre fiu-său Bogdan vodă, ca să-l puie pre urma lui la domnie. Iar el, dacă au umplut treisprăzece ani i pol a domniei sale, și cei dintâi și cei de apoi, au răposat.

Zic unii că și moartea lui Alixandru vodă au fost cu înșălăciune, că el mai nainte de moartea lui, văzându-să în boală grea ce zăcuse și neavându nădejde de a mai firea viu, au lăsat cuvântu episcopilor și boiarilor, de-l vor vedea că iaste spre moarte, iară ei să-l călugărească. Dăcii văzându-l ei și leșinându și mai multu mort decât viu, după cuvântul lui, l-au călugărit și i-au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, dacă s-au trezit și s-au văzut călugăr, zic să fie zis că de să va scula, va popi și el pre unii. Mai apoi episcopii și boiarii înțelegându acestu cuvântu și mai cu denadinsul Roxanda, doamnă-sa, temându-să de un cuvântu ca acesta, carile era de a-l și créderea, știind cătă groază și moarte făcuse mai nainte în boiarii săi, temându-să doamnă-sa să nu pată mai rău decâtu altii, l-au otrăvit și au murit. Și cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, Slatina, ce iaste de dânsul zidită.

Acestu Alixandru vodă, zic cum că au fost scoțându ochii oamenilor și pre mulți au sluțit în domniia lui.

DE DOMNIIA LUI BOGDAN VODĂ, FICIORUL I. LUI
ALIXANDRU VODĂ IĂPUȘNÉANUL., 7076 <=1568>, MART

După moartea lui Alixandru vodă, fiind cocon brudiu Bogdan vodă, de 15 ani, cu toții l-au rădicat domn. Lucrurile țării le otcărnuia mumă-sa, Roxanda, că era o fămée destoinică, înțeleaptă, cu dumnezeire, milostivă și la toate bunătățile plecată. Și au domnit cu fiu-său dinpreună, doi ani și noao luni și, asuprind-o boala, au mersu și ia pre urma moșilor săi, în anii 7078 <=1570>, noemvrie 12, și s-au îngropat în mănăstirea Slatinii, unde și domnu-său Alixandru vodă.

CÂNDU AU CLEVETIT PRE BOGDAN VODĂ VRĂJMAȘII
SĂI LA ÎMPĂRĂȚIE, DE I-AU MAZILIT ÎMPĂRATUL.

Daca muri Roxanda, doamna lui Alixandru vodă și rămasă domnia pre fiu-său Bogdan vodă sângur, el cumu-ș era blându și cucernic așa tuturora arăta dreptate, de să vedea că nimica nu s-au dipărtat de obiceiul tătâne-său. Nici de carte era prost, la călărie sprinten, cu sulița la halca nu pre lesne vrea avea potrivnic, a săgita din arc tare nu putea fi mai bine. Numai ce era mai di treabă domnii lipsiia, că nu cerca bătrânii la sfat, ci de la acei tineri din casă lua învățătură, iubii glumele și măs-cările și jocuri copilărești. Mai apoi lipi de sine lăși de-i era și sfat și de a bate halcao cu sulița, răsipind avérea domnească. Deprinzându den zi în zi așa, năpusti trebile țărâi, că pre cât îl iubii întâi, pre atăta îl urăse apoi. Mai pre urmă acéste lucruri cu multă hulă trăgându-să la urechile vrăjmașilor la împărăție, nu cum era, ci mai pre sus le adăogea. Întrându în urechile sfétnicilor împărătești, aflându vréme și ei să-și umple pungile, dat-au știre împăratului. De care lucru mai cu deadinsul daca au înțeles împăratul de niște cuvinte ca acéstea, au socotit să-l scoată și au trimis la Rodos, de au adus pre Ion vodă, carile era

de minte ascuțit, de cuvântu gata și să vediiă că-i harnic, nu numai de domnie ce și altor țări să fie cap mai mare.

DE DOMNIIA LUI ION VODĂ, CE-I ZIC ARMEANUL.,
CARILE MAI APOI TURCII I-AU RUPT CU DOAO
CĂMILE, 7078 <=1570>

Acest Ion vodă unii zic că au fost ficior de armean, alții zic că au fost ficior unui Ștefan vodă.

Iară Martin Pașcovschii cronicariul leșescu scrie că au fost acest Ion vodă din Mazoviia, din Țara Leșască.

Iar cu adevărat nu să știe, nici-l arată al cui ficior iaste. Într-acéia vréme, Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman împăratul turcescu, înțelegându de Bogdan vodă că s-au împrietenit cu lășii și va să-și mărite surorile dupre lăși și el încă va să ia fată de leah, socoti să nu cumva lépede dispre dânsul și să să lipască spre acéia parte și să închine țara, mai apoi să nu aibă mai multă gâlceavă cu lășii. Ci mai cu deadinsul socoti să mazilească pre Bogdan vodă și au trimis de au adus pre Ioan vodă de la Rodos și i-au dat domnia la Moldova.

Carile daca au luat steag de la împărăție, au purces spre țara cu oaste turcească. Iar Bogdan vodă, daca au înțeles de venirea lui Ion vodă, îndată au trimis la boiari în Țara Leșască, pre carii și-i făcuse priietini, ca să trimită oaste să nu lase pre vrăjmașul său să între în țară. Și de nu vrea fi pripit și Ion vodă cu oastea turcească și tătarască, nu pre lesne s-ar fi așăzat la domnie, că până a veni ajutoriu leșescu, Ioan vodă a căzut cu oastea în țară. Bogdan vodă văzându că-l împresoară vrăjmașul său, i-au dat cale și s-au dus la Hotin.

Iară Ion vodă pre postul cel mare au venit la Iași și au săzut în scaun în luna lui martie, în anii 7080 <=1572>. Și arătându-să graoznic ca să-i ia spaima toți, nu de alta să apuca, ci de cazne groaznice și vărsări de sânge și tăie pre Ionașco Zbiera în zioa de Paște și multe cazne făciia.

RĂZBOIUL LUI ION VODĂ CU BOGDAN VODĂ

Ion vodă știind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme, ci strânge oaste împotriva lui, strâns-au și el țara și oaste turcească încă avea. Iar Bogdan vodă au tras ajutoriu din Țara Lăsască, că mulți priieteni avea, că și cumnați își făcuseră, că o soră o dideasă după Panevșchii, alta o tocmisă după Zborovșchii și el încă tocmisă să ia fata lui Tarlo, de nu ar fi schimbatu-să norocul. Și așa dăca au dobânditu la vreo 2.000 de lăși și Mielitșchii hatmanul venise cu capul său, de era oastea pre mâna lui Sinavșchii voevod rusescu și alții, s-au trimis de au intrat în țară și s-au lăsat spre Prut. De acolo au trimis de au adus puștile de la Hotin și s-au pogorât la Ștefănești. Acolo au prinsu de veste că și straja lui Ion vodă iaste departe și au trimis o samă de dâșșii înainte să vază, carii au dat la Prut spre moldovenii. Ei după învățătură ce au avut, războiul nu au dat, ci au trecut Prutul pre de cea parte și s-au lăsat în jos, de mergea moldovenii pe de ceasta parte de Prut, lășii pe de cea parte. A doao zi de harțu s-au ispitit. Ce moldovenii tot s-au dat înapoi spre temeiu, unde era cu turcii la un loc strânși. Și apropiindu-să spre Iași, s-au arătat oastea toată a lui Ion vodă și era vreme atuncea joi după Rusalii. Văzându Mielitșchii hatmanul atâta mulțime de oaste nainte, să făciia într-o zi a cerca vadul la Prut, să treacă spre oastea lui Ion vodă. Și dăca au înserat, s-au întorsu înapoi. A doao zi, dăca au dat moldovenii că lășii au dat dos a fugi, s-au lăsat după dâșșii a-i goni. Și dăca i-au ajunsu, în multe locuri s-au bătut și mulți au perit de îmbe părțile și din moldovenii și din lăși. Iară a-i răsiți nu i-u putut. Mai apoi cu toată nevointa au silit să-i spargă și nu i-au putut, nici la trecătoare, nici la Nistru suptu cetate nimica nu le-au putut strica, că cetatea fiind pre mâna lor, pre dâșșii îi rășchira, iară pre sine să apăra. Acolo le venise lășilor într-ajutor Iazlovetschii hatmanul cu 800 de oameni, ci i-au întâmpinat la trecătoare. Ci văzându că nu le au slujit norocul, s-au lăsat atuncea ca să

să găteaze mai bine pre altă dată. Ci Bogdan vodă, bolnăvind de ochi, de nu gândiia de domnie și de nevoia sa, s-au tras la Moscu, unde și moarte i s-au prilejit acolo. Toată domnia a lui Bogdan vodă au fost un an și trei luni, fără cât au mai domnit și cu mână-sa, doamna Roxanda.

CÂNDU S-AU AȘEZAT ION VODĂ LA SCAUN

Ion vodă, după izbândă cu noroc ce goni pre vrăjmașii săi din țară, să așeză la domnie, carele dintâi la toate era pre voia țărâi, iară mai apoi pre toți i-au covârșit cu vrăjmășia lui și cu morți groaznice ce făcia. Și vrându să ia agonisita tuturoră, nu alt meșteșug, ci cu vărsare de sânge și din zi în zi izvodiiă fêluri de munci noao. Băgat-au în foc de viu pre vlădica Gheorghie, de au arsu, dându-i vină de sodomie, auzind că are strânsură de avuție. Mitropolitul Theofan n-ar fi ieșit întreg de dânsul, de nu ar fi fugit prin munți de groaza lui. Temnițele pline de călugări. Și îngropă de vii pre Véveriță și pre popa Cozma și pre Molodetu călugărul, iar din boiari și din cei de cinste sabiia lui nu mai știia și cu toate fêluri de morți îi omoriiă. Și așa socotiiă că niminea n-au fostu mai destoinic decât dânsul. De lege își rădiia, că în postul cel mare s-au însurat și alte călcături de lege multe făciia.

CÂNDU AU VENIT VESTE LUI ION VODĂ CĂ
I-AU MAZILIT ÎMPĂRATUL ȘI AU DAT DOMNIIA
LUI PĂTRU VODĂ ȘCHIOPIUL ȘI CÂND S-AU SFĂȘUIT
ȘI ION VODĂ CU ȚARA SĂ SĂ RĂDICE ASUPRA
TURCII. OR, 7081 <=1573>

Într-acéle belituri și morți groaznice fără dumnezeire ce făciia Ion vodă în domnia sa și nimica nu-și aducia aminte, cum va veni la cea de apoi, iată i-au venit veste că l-au mazilit

împăratul și domniia iaste dată lui Pătru vodă Șchiopul. Acestu Pătru vodă era din Țara Muntenească, ficior Mircii vodă și nepot de soră Mihnii vodă.

Ion vodă, dacă să văzu înstreinat de mila stăpănu-său, împăratului turcescu, gândi ca să ție țara cu sabiia și de sârgu trimisă la cazaci, de i-au poftitu să vie cu leafă într-ajutor.

Și strângându țara, cătră carei să ruga cu multe cuvinte blânde, ca să le poată întoarce inimile spre dânsul și arăta nesățiul turcescu și lăcomiia lor (că a lui nu o vedea), zicându că turcii toate schimburile le fac pentru mazădă, de-i îngreuiază ca să-i sărăcească și să-i slăbască. Și le arăta cum poate de lesne să dipărteze mâna turcului de pe dânsii, de vor vrea și ei, că pre lési îi are spre sine plecați, cazacii s-au făgăduit că cât le va da știre, vor veni, la carii au trimis, cărora nu le pot sta înaintea niodată turcii, ci numai țara îi lipsese, că de să vor pleca și ei să fie într-o una, nici oaste nu vor trimite, ci vor face țărâi pre voie. Iară dispre sine, să nu-l știe ca pre un vrăjmașu, ci ca pre un părinte să-l ție, iară de au făcut cuiu și înaljosul, tot pentru turci au făcut, să le între în voie și să-i umple și nu i-au putut sătura. De care lucru, pre cât l-au cunoscut de rău, să-l conoască mai mult spre folosul lor. Așa Ion vodă, umplându pre toți cu nădejde, cu glas mare strigară că lângă dânsul vor peri, cum s-au și tâmplat.

CÂNDU S-AU GĂTIT ION VODĂ CU OASTE SĂ IASĂ ÎNAINTEA TURCILOR

Ion vodă dacă au luat credința țării, să gătiia de războiu și în toată țara trimisă în grab, să iasă toți la oaste. Trimisă și la Henric craiul leșăscu, pohtindu-l să-i dea oaste într-ajutor, ci de acolo nu s-au folosit. Craiul s-au mântuit cum că cu turcul are legătură țara lor, mai mult de 100 de ani și stă neclătită. Iară cazacii, cumu-și sântu ei gata de a să amestecarea la toate,

neîntrebându, s-au strânsu 1.200 de oameni și au venit și la Ion vodă. Pre carii văzându-i Ion vodă, nu într-alt chip, ci ca când ar fi văzut îngerul din cer cu veste bună și de izbândă pogorât și cu multe daruri pe capitile, cine era, i-au dăruit.

CÂNDU AU BĂTUT STRAJA LUI ION VODĂ PRE STRAJA LUI PĂTRU VODĂ ȘI A LUI ALIXANDRU VODĂ

Ion vodă dacă s-au strânsu oastea toată și s-au bulucit la un loc toți, iată i-au venit veste cum Pătru vodă și cu Alixandru vodă au intrat în țară cu mulți oameni și de la Țara Ungurească și munténii și turcii. Așa au ales Ion vodă cap dintre cazaci pre Sfirciovșchii cu câțiva cazaci și cu o samă de oaste de țară cu Dumbravă vornicul și i-au trimis înainte, de strajă, să vază cu ochii. Și el cu altă oaste au purces după dânsii. Iar Sfirciovșchi și cu Dumbravă vornicul cu acea samă de oaste au nemerit 400 de oameni, straja lui Pătru vodă și fără veste i-au încunjurat și i-au prinsu pe toți.

RĂZBOIUL DINTĂI, CÂNDU AU BĂTUT ION VODĂ PE PĂTRU VODĂ ȘCHIOPIUL

Sfirciovșchii și cu Dumbravă vornicul, dacă au biruit acea strajă și au prinsu de veste cum Pătru vodă nimica nu știe de oastea lui Ion vodă, îndată au răpezit oameni de țară, să dea știre lui Ion vodă, să sânguiască să-i lovască fără veste, că are vrême, de-i iaste voia să-i bată. Și i-au dat știre cum iaste oaste foarte multă. Înțelegându aceasta Ion vodă, cum au putut mai tare au sânguit. Și dacă s-au împreunat toți, împărțindu-să în trei polcuri, i-au lovit cându ei dormiia fără grijă. Așa nimini de nimica nu să putea apuca, fiind dezbrăcați și fără cai, căci caii de era slobozi la păjune în nădejdea strejii. Așa

împresurându-i fără veste și multă moarte făcând într-însii, birui Ion vodă. Iară domnii amândoi de-abia au scăpat, lăsând tot în tabără și au hălăduit numai cu trupurile la Brăila.

CÂNDU AU PRĂDAT ION VODĂ TARA MUNTENEASCĂ
ȘI AU PUSU ACOLO DOMNU PRE VINTILĂ VODĂ

Ion vodă, dacă au bătut pre Pătru vodă Schiopul și pe Alixandru vodă, s-au lăsat în goană după dâșii și au slobozit oastea în pradă, de au jăcuit Țara Muntenească mai mult di jumătate. Și puse domnu în Țara Muntenească pre Vintilă vodă și el s-au întorsu înapoi.

CÂNDU AU ARSU TÂRGUL BRĂILA ION VODĂ

Dacă s-au întorsu oastea lui Ion vodă din pradă de la Țara Muntenească, apucatu-s-au de Brăila, de au ars târgul cu totul, numai cetatea au rămas. Și gătindu-să ca să bată cetatea, să o ia, ci nu-i era greu a o lua, de nu-i vrea fi venit veste dindărăt, cum tătarii au intrat în țară. Ci lăsându cele streine, s-au întorsu la ale sale, ca să le apere.

AI. DOILEA RĂZBOIU, CÂNDU AU BĂTUT ION VODĂ
PRE OASTEA TURCEASCĂ ȘI TĂTĂRASCĂ

Înțelegându Ion vodă că turcii de iznoavă s-au rădicat asupra lui, îndată au răpezit, cum mai degrab să să bulucească oastea di pre unde au fost rășchirată, dându-le știre că turcii de pre la cetăți și tătarii din Bugeac să strânsese. Pre carii dacă i-au lovit Ion vodă cu oastea sa și pre aceia pre lesne i-au spartu.

CÂNDU AU ARSU ION VODĂ TIGHINEA
ȘI CETATEA ALBĂ

Ion vodă văzându atâta supărare dispre turci, umplându-să de mânie, cu foc au arsu Tighina și Cetatea Albă și multă pradă au făcut și mulți robi și plean au scos. Dăcii Ion vodă, curățindu-să de vrăjmașii săi, au dat țărâi puținea odihnă, să să răsufle. Iar cazacii nu să lenia, ci câmpii Bugeacului pururea cerca și multă pradă făcîia.

AI. TREILEA RĂZBOIU, CÂNDU AU BĂTUT OASTEA
LUI ION VODĂ PRE O SAMĂ DE OASTE TURCEASCĂ

Călcându cazacii câmpii Bugeacului și multă pradă făcându, au dat spre o samă de oaste turcească, ce să strânsese și mergea să lovască pre Ioan vodă fără veste. Și de sârgu au trimis cazacii la Ion vodă, de au cerșut să le trimită ajutoriu, ca să dea războiu acelor turci. Și dacă le-au trimis, pre lesne i-au biruit și i-au răsipit cu ajutoriul prospăt. Că până a veni ajutoriul de la Ion vodă, aproape au fostu cazacii să piarză războiul de mulțimea turcilor. Ci apoi moldovenii proaspeti și odihniți, dându războiu vitejaște, pre lesne i-au spart.

AI. PATRUIEA RĂZBOIU, CÂNDU S-AU BĂTUT
ION VODĂ CU TURCII LA CAHUI., UNDE I S-AU
PRILEJIT MOARTE, ȘI GROAZNICĂ, NU CA ALTOR
CREȘTINI, 7082 <=1574>, IUNIE

Auzind împăratul turcescu, sultan Selim, de semeția lui Ion vodă, și câtă pagubă i-au făcut, au gândit ca să stropască toată Țara Moldovei și pre hainul său, pre Ion vodă, să-l prinză. Și degrabu trimisă în toate părțile, la toți sangeagii, să să găteaze de oaste și să treacă Dunărea asupra lui Ion vodă. Iară Ion vodă

daca au înțeles, cu oastea sa, cu toată, s-au pornit și au supus oastea sa suptu Tighinea și au trimis o samă de oaste cu Ieremiia pârcălabul de Hotin, ca să apere trecătoarea turcilor, să nu treacă Dunărea. Ci nevoie iaste a opri cei puțini pre cei mulți și cei slabi pre acei tari, că trecându întâi pușcile cu inicerii și cu pedestrimea, să apere vasele, aciași și oastea toată au sosit. Văzându Ieremiia pârcălabul că nu-i poate opri, s-au întorsu și de sârgu au dat știre lui Ion vodă. Ci Ion vodă altă zăbavă n-au făcut, ci îndată au purces spre oastea turcească. Însă întâi au trimis pre Sfirciovschii cu o samă de cazaci și cu 6.000 de oameni de țară, să poată prinde limbă. Și fără zăbavă au dat pre oastea turcească, unde nu era mai puțini decât oastea moldovenească și dându-i războiu, au fugit turcii. Nici altă limbă n-au putut prinde, fără numai un turc rău rănit, de n-au putut nimica dintr-însul să înțeleagă. Décii sângur Ion vodă cu vro 600 de oameni s-au lipit la baltă, la Cahul, unde era oastea turcească și s-au suit într-un piscu de deal, să poată cunoaște câtă samă de oaste va fi de cea turcească, ci nimica n-au cunoscut, că oastea era pre văi, de nu să vedea, numai străjile în patru locuri au văzut. Și décii s-au întorsu Ion vodă la tabără.

Și acolo o samă de boiari cei mari, anume vornicul Murgul cel mare și Bilăi vornicul cel mare și Slăvilă hatmanul, văzându atâta putere de oastea turcească ce venise cu Pătru vodă, temându-să ca să nu cază în mreaja vrăjmașului său, au părăsit pre Ion vodă și au fugit la turci, de s-au închinat lui Pătru vodă.

CÂNDU S-AU LOVIT OȘTILE

Décii Ion vodă au împărțit oastea sa în 30 de polcuri și la tot polcul au dat câte o pușcă, era și 80 de puști hușnițe. Iară toată oastea lui era 30.000, fără prostime și adunătură ce era pre lângă Ion vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldoveni să să fie închinat la turci și turcii i-au pus în frunte,

de s-au oprit focul într-însii, de au perit cu totul. Décii cazacii cu focul, moldovenii cu fușturile arunca turcii, de nu să știia ce vor face. Văzându turcii pre moldoveni că vor să moară, decât să nu biruiască, cu multe meștersuguri au nevoit să-i amăgească pre moldoveni, să-i ducă asupra pușcilor. Ci văzându moldovenii meștersugurile lor, nu-i gonii mult, ce numai până da dos, că vedii că fuga lor iaste cu înșălăciune, că de mulțimea lor tot locul acoperiseră. Décii lăsându turcii partea dispre cazaci, cu toată puterea s-au întorsu spre moldoveni și pușcile toate le slobozii într-însii. Ci moldovenii așa sta, cum s-ar fi gătit să moară au să izbândească. Și multă moarte s-au făcut între amândoa părțile, că nu era loc a călca pre pământu, ci pre trupuri de om. Așa mai apoi să bătiia de aproape, cât și mâinile le obosisă și armile scăpa. Acela praf să făcuse, cât nu să cunoștiia care de care-i iaste, de sâneate și di trăsnetul pușcilor nu să auziia dispre amândoa părțile, nici pușcașii nu mai știia în cine dau.

Décii Ion vodă au îndireptat pre ai săi dinapoia pușcilor, să să odihnească puținel și turcii așijderea. Așa stându și privind unii la alții, au dat o ploaie mare, de li s-au muiat praful. Ci nu au fost moldovenilor nici o îndemână, că pușcile li s-au muiat, de unde avea ajutor mare s-au scăpat. Ci de-a mână le-au căutat a să bate și nu putea să sprijinească de mulțimea turcilor. Mai apoi oastea tătarască proaspătă i-au lovit de le-au căutat a da dos și tătarii a-i goni și a-i arunca. Numai pedestrimea și oastea cea de strânsură au rămas și 300 de cazaci. Ce fiind și turcii osteniți, nu năvăliia.

Așa scăpându-să de oastea cea călărășască, Ion vodă ș-au dat glas cu cazacii, să să pedestrească toți, că pedestrimea moldovenească, ce era adunați în dobândă decât pre leafă, era aproape de 20.000 de oameni. Și năvălind cu dâșșii însuși Ion vodă, au luat puști ușoară de la turci și legându tabăra, s-au dus înapoi și s-au tras înapoi, la un sat, la Roșcani, de s-au îngropat, unde

mare nevoie avea de apă. Iar turcii, dacă s-au strânsu cu toții, cu cei de la goană, i-au încunjurat, mai nainte de apusul soarelui și toată noaptea i-au străjuit, să nu iasă dintr-acela loc. Dacă s-au făcut zioă, cu toate pușcile au început a bate într-însii, ci nimica nu le strica, că să îngropasă bine în șanțuri, unde trei zile s-au apărat.

Văzându Ion vodă că flămânzescu și mor de sete și praful încă îl împuținasă, să fugă să scape loc nu era, doară să zboare, că coprinsese turcii tot locul, gândi că doară cu blândețe și cu jurământu făcându cu turcii, doară să va scoate de la moarte. Începu a trimite la dâșii că să va închina, de vor trimite un om ca acela ca să-i jure lui, de ce va pohti el, că-i va face pre voie. Turcii bucușii fură la una ca acéia, decât arme și cu sânge, mai bine cu înșălăciune să-l dobândească. Așa decii trimiseră la Ion vodă, de-i jurară pre pofta lui, ca să-l ducă viu la împăratul, pre cazaci să-i lase neatinși, să să ducă de unde au venit, iară de acéialaltă adunătură să-i sloboază volnici, să să ducă la casele lor, că nu va fi paguba lui, ce a împăratului, căci sântu robi înpărărești.

DE MOARTEA LUI ION VODĂ

Văzându Ion vodă tocma la și făgăduința mare și jurământul tare de la turci că-i vor face pre voie de toate câte scrie mai sus, cum au pohtit el, s-au gătitu să meargă la pașa, în tabăra turcească și au împărțit tot al său ce au avut între cazaci și di cătră toți ș-au luat iertăciune și însuș al treilea la tabăra turcească au mersu. Acolo, dacă l-au dobânditu, cu multă mânie l-au mustrat și l-au dat de viu, de l-au legat de coadele a doao cămile și l-au slobozit prin tabără di l-au fărămat (atuncea zic să fie zis Ion vodă: „Caută că eu multe feliuri de morți groaznice am făcut, iară această moarte n-am știut să o fiu făcut“). Mai apoi s-au lăsat la céialaltă spuză, de i-au snopit și i-au sfărămat.

Văzând cazacii spre ce stă lucrul și viața lor, au silit să între iară în șanțuri, ci n-au putut, căci coprinsese turcii. Ci văzându așa, au intrat în tabără și în grămada turcească, tăindu și oborându, de au perit până într-unul. Așa au fostu sfârșitul lui Ion vodă. Acest Ion vodă au domnit trei ani.

DE PRADA TĂTARIILOR

Iară dacă au perit Ion vodă, tătarii s-au lăsat în pradă piste toată țara, de au robit, de n-au fost niciodată mai mare pustiitate în țară decât atuncea, că pre toți i-au coprinsu fără grijă pre la casele lor, unde până astăzi între Prut și între Nistru au rămas pustiitate, de nu s-au mai discălicat oameni.

DE DOMNIA LUI PĂTRU VODĂ SCHIOPUL, FICTORIUL. MIRCII VODĂ, 7082 <=1574>, IUNIE 25 DNI

Turcii deaca ș-au dostoit inimile sale și omorără pre Ion vodă, déderă domnia lui Pătru vodă, pre carile l-au poreclit Șchiopul și ei s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au trimis pre Bilăi vornicul, de prinse scaunul Sucévii și déde veste de pace și de domnu tânăr și scoasă băjaniile pre acasă. Iară Pătru vodă în luna lui iunie în 25 de zile au șazut în scaun și pre toți i-a tras cătră sine.

Vă leat 7083 <=1574>, dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit, carile au împărățit 8 ani și 6 luni și au fost băutor de vin, iară strașnic la războaie. Și pre urma lui stătu împărat sultan Amurat.

Vă leato 7085 <=1577>, aprilie 15, răposat-au Alixandru vodă domnul muntenescu, fratele lui Pătru vodă, și l-au astrucat în mănăstirea Ostrovul aproape de București, ce iaste zidită de

dânsul, carile au domnit 9 ani și o lună și au rămas domnia Mihni vodă, fiu-său.

Într-acesta an s-au arătat în văzduh stea cu coadă sau cumu-i zic unii cometha, noembrie.

DE IVAN POTCOAVĂ, DE I-AU PORECLIT ȘI
CRETUL, CARE Ș-AU PUS NUME DE DOMNIE
ION VODĂ, VĂ LEATO 7085 <1577>

Pre acéia vréme, fiind în al patrula an al domniei lui Pătru vodă, oarecare un Ivan Potcoavă pe poreclă, pentru că fostu rupând potcoavele, iară unii i-au zis Crețul, ce s-au fostu făcând frate lui Ion vodă, răspunzându-să de moșie și de nașterea sa de la Mazoviia, de unde și Ion vodă era, acestu Potcoavă ș-au scos nume de domnie. Și între cazaci avându cunoștință, pre mulți au măgulit lângă sine. Și vrându să vie spre țară, au vrut cu meștersug să aibă slobozenie și de la cei mai mari și făcându scrisori cu multe peceti de la boiari și curténii din Țara Moldovei, au doară să fie fostu și cu voia unora, cum zic unii, că s-au dus Crețul Potcoavă cu cărțile la voevoda Chievschii, ce era pre acéle vremi cneazul Costantin și la starostea de Bar, de le-au arătat cumu-l pohtescu boiarii și țara să-și margă la moșiia sa, la Moldova. Și făgădui mult să le dea, numai să-i fie întru ajutoriu. Ce starostile de Bar oaste au zis că nu i să cade să-i dea fără știrea craiului și mai cu deadinsul și pentru așazarea păcilor. Iar craiului s-au făgăduit că-i va da știre, ca să ia învățatură.

CÂNDU AU PURCES ÎNTĂI CRETUL, POTCOAVĂ CU
OASTE CĂZĂCEASCĂ SPRE ȚARA MOLDOVEI

Într-acéia vréme sfātuindu-să Potcoavă Crețul cu starostea de Bar, iată și un Copitchii oarecarile, fiind atuncea nemerit

la Bar, carile venise de curând de la câmp, înțelegându de Potcoavă, s-au adunat și vorovind cu dânsul, cu multă giuruință l-au umplut Crețul, de-l va duce la domnie, la scaunul Moldovei. Décii Copitchi, avându mare cunoștință între cazaci, s-au dus la dânsii, pre unii cu făgăduinte umplându-i, pre alții cu bani ungându-le ochii, din ce au avut și el, din agonisita sa, i-au plecat și au mai lipit lângă sine pre un moldovan ce-l chema Ceapă, ce să însurasă între cazaci. Și cu nevointa lor s-au strâns 330 de cazaci și au pus hatman pre dânsii pre Șah și au intrat în țară. Așa oblicind Pătru vodă, au strânsu țara și s-au gătit de dânsii și luund pușcile, au ieseit să meargă împotriva lor. Auzind cazacii de aceasta, au apucat ce au putut de la margine și s-au întorsu înapoi, cruțindu-să pe altă dată, să să gâtească mai bine.

CÂNDU AU MERSU PONOSIU DE LA PĂTRU VODĂ
LA CRAIUL. LEȘESCU PENTRU ZARVA CE FACE
POTCOAVĂ CRETUL CU CAZACII ȘI CÂNDU AU MERSU
CRETUL AL DOILEA RÂNDU LA ȚARA MOLDOVEI
CU OASTE CĂZĂCEASCĂ ȘI AU APUCAT SCAUNUL.

Avându Pătru vodă greu de Crețul și de cazacii ce era cu dânsul, ca să nu între iarăși de iznoavă în țară, să prade, trimis-au cărți la caștalanul de Halici, carile era să margă sol la împărăție, să lége pace, deci au dat știre cum cazacii s-au rădicat și vor să puie pre Crețul la domnie, de care lucru, de nu vor face pace cu dânsul și de nu să vor certa ceia ce sânt cu dânsul, pacea cu împărăția nu va putea să stea. Acéstea toate au scris caștalanul la craiul.

Înțelegându craiul leșăscu de Potcoavă Crețul, cum s-au rădicat cu cazacii și face zarve și va să scoată pre Pătru vodă din domnie, îndată au scris la hatmanul și la o samă de boiari, la margine, să puie nevointă ca să-l dobândească și pre dânsul și

pre cazaci. Hatmanul, daca i-au venit cărțile crăești, au trimis trei roate de <loc gol> cu Boboletschii, ca să-l afle la Nemirov, că acolo se ținea mai nainte. Acolo daca au venit, l-au aflat, ci Crețul au prinsu de veste, au ieșit din târgu cu 50 de cazaci pedestri cu sinețe și au venit la un vad, unde au intrat în apă până în pântecile calului și au pus cazacii denainte. Iar Boboletschii, daca au sosit la vad după el, văzându pre Crețul că iaste gata a să baterea și la loc strâmtu, nu s-au apucat de războiu, ci s-au întorsu înapoi și aciaș Crețul după dânsul în târgu. Boboletschii la curte, iar Crețul în târg la gazdă. Décii Boboletschii au chiebat pre mai marile târgului și i-au zis să prinză pre Crețul și să i-l dea. Iar mai marile târgului s-au lepădat de dânsul și au zis că: „Eu nu-l voi prinde, nici ți-l apăr, ci de-ți trebuiaște, tu ți-l prinde“. Văzându omul hatmanului că nu foloséște nimica, dusu-s-au și au spus hatmanului. Înțelegându acéstea toate, hatmanul le-au trimis la urechile craiului, cum n-au vrut să-l dea oamenii voevodului de Braslav. Ci craiul au trimis cu ponoslu la voevodul, ca să i-l prinză și să i-l trimiță. Ci până a mérge comornicul crăescu cu cărțile, Crețul cu mai mulți oameni mai bine s-au gătit și au intrat în țară pre la Soroca. Acolo cumu-și-i rândul oamenilor, daca l-au vestit de domnu tânăr, mulți i s-au închinat.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ, CÂNDU S-AU BĂTUT CU POTCOAVĂ CREȚUL, CARILE VENISE CU CAZACII

Auzindu Pătru vodă cum Ivan Potcoavă ce-i zic Crețul au intrat în țară pre la Soroca, cu oaste căzăcească, de sârgu s-au gătit și au ieșit cu oaste împotriva lui. Iuat-au și pușcile cu sine și s-au gătit de războiu și au pus beșlii după pușci, dându-le învățatură că, după ce vor slobozi pușcile, să să răpază în cazaci. Ci cazacii cumu-ș sânt învățați la războiu, cându au slobozit beșlii pușcile, ei au căzut cu toții la pământu, de i-au covârșit

focul. Turcii gândindu-să cum că sântu uciși toți de pușci, s-au lăsat de dânsii, așa cazacii au slobozit într-înșii focul și multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Și aciași oastea lui Pătru vodă au dat dosul și izbânda au rămas la cazaci. Décii cazacii s-au dus cu domnul său, Crețul, la Iași, și au apucat scaunul, noemvrie 23 de zile, iar Pătru vodă s-au dus în Țara Muntenească.

RĂZBOIUL AL DOILEA, CÂNDU S-AU BĂTUT PĂTRU VODĂ CU CREȚUL LA DOCOLINA

Pătru vodă, daca l-au bătut Crețul cu cazacii, s-au dus în Țara Muntenească și au dat știre la împărăție, cum s-au rădicat cazacii asupra lui și l-au scos din scaun. Înțelegându de aceasta împăratul, de sârgu au trimis hochimurile sale la dobrogéni și la bugegéni și la munténi, să margă cu Pătru vodă asupra Crețului. Décii Pătru vodă de sârgu grijindu-să de oaste, venit-u-i-au într-ajutoriu și moldovénii joséni. Asa decii Pătru Vodă, cu ajutoriul împăratului și cu a sa oaste ce au avut, s-au pornit spre Iași asupra Crețului.

Auzind Potcoavă Crețul de venirea lui Pătru vodă, s-au gătit de războiu și au ieșit înainte-i cu oastea căzăcească la Docolina. Fost-au și oaste de țară cu cazacii, că mulți să închinase. Și tocmindu-să de războiu, au pus cazacii întâi pre moldovéni în frunte, mai apoi hatmanul Șah cel căzăcescu nu i-au lăsat, temându-să să nu-i viclenească moldovénii, au pus pre cazacii săi în frunte și n-au vrut pre niminea să lasă la harțu. Și apropiindu-să oastea lui Pătru vodă, văzându cazacii pre turci că aduc nainte cirezi de vaci, ca să stâmpere armele în dobitoace, n-au vrut cazacii să săgeate de departe, ce odată au slobozitu focul și în oameni și în dobitoace. Ci dobitoac le mai multă zăhăială făciia turcilor decât cazacilor, că de trăsnete fugiia înapoi. Și dându războiu vitejaște, după multă nevointă a cazacilor, iată al doilea rândul pierdu războiul Pătru vodă și iarăși rămasă izbânda la cazaci.

CÂNDU S-AU ÎNTORSU CREȚUL ÎN ȚARA LEȘASCĂ
ȘI AU PĂRĂSIT SCAUNUL ȘI DE MOARTEA LUI

Potcoavă Crețul carile își pusese nume de domnie Ion vodă, după războiul cu noroc și de izbândă ce au făcut la Docolina, de au bătut pre oastea lui Pătru vodă, s-au întorsu la Iași. Dăciia văzându că nu va putea așeza la domnie, că și din Țara Ungurească să pogorâse lui Pătru vodă oaste întru ajutoriu, au părăsit scaunul și țara și cu ai săi, cu toții s-au întorsu înapoi pre la Soroca spre Țara Leșască.

De acolo nu-și putea afla cale pre voia sa, că pre câmpu era omeți mari, pre la Nemirov să temea de hatmanul și de voevoda Braslavschi, că-l cerca să-l prinză. Mai apoi, dacă au intrat în Țara Leșască, au chemat voevodul pre Șah și i-au zis: „Voi ați făcut un lucru mare împotriva lui craiu și a țării, să stricați pacea cu turcul. Pentru acéia să aduceți pre Crețul și să mărgeți cu dânsul la hatmanul. El îl va trimite la craiul și voi vă veți curăți de acea vină. Și Crețul încă va hălădui, văzându-l craiul așa de folos.” Acéste cuvinte dacă au spus cazacii Crețului, el fu bucuros, gândindu-să că de va mărge la craiul, îl va ajoturi spre domnie. Dăcii s-au dus cu dânsii la hatmanul, hatmanul l-au trimis la craiul, craiul l-au dat la închisoare și peste puțină vreme i-au tăiat capul.

CÂNDU S-AU AȘEZAT AI. DOILEA RÂNDU PĂTRU VODĂ
SCHIOPUL LA SCAUN, 7086 <=1578>, GHENARIE 1 DNI

Înțelegându Pătru vodă că Crețul au părăsitu scaunul și țara și au trecut în Țara Leșască, au venit la Iași și să așeză la scaun al doilea rându.

Pre acéia vreme Pătru vodă dăde mitropolii lui Theofan mitropolitul, carile la Ion vodă o lăsase și fugise prin munți, de frica lui.

DE UN ALIXANDRU VODĂ, FRATILE CREȚULUI, CARE AU
APUCAT SCAUNUL LA IAȘI ȘI AU DOMNIT O LUNĂ

Pătru vodă dacă s-au așezat la domnie al doilea rând, nu după multă vreme, ci întru același an, februarie 9 zile, 7086 <=1578>, iarăși au venit Alixandru, fratile Crețului, cu oaste căzăcească asupra lui Pătru vodă. Ci Pătru vodă, știind poticala ce pătisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiul, ci i-au dat cale dintâi. Iară Alixandru au intrat în Iași și au săzut în scaun, februarie 9, iar Pătru vodă, de sârgu au strânsu oastea turcească și muntenească și ungurească, au încunjurat pre Alixandru în curte în Iași și au bătut prejur curte, din cășlegi până la miiaze părăsemi. Iară noaptea martie 12 zile, Alixandru și cu cazacii au ieșit din curte, că n-au mai putut suferi, că și iarba și bucatile li să împuținase și, gândindu că vor scăpa, au fugit spre codru. Ce prinzându de veste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dânsii și la iazurul Ciurbestilor i-au ajunsu și pre toți i-au surpat acolo. Și pre Alixandru încă l-au prinsu viu dimpreună cu boiarii lui. Acestu Alixandru vodă au ținut scaunul numai o lună.

DE NIȘTE DOMNIȘORI CE VENISĂ IAR CU CAZACI

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tâmplă pururea omului de n-are odihnă, că bine de unii nu să mântuia, alții veniia asupra lui. Că într-acelaș an, după ce s-au așezat al doilea rându și al treilea rându la domnie, tot la anii 7086 <=1578>, iulie 27, niște cazaci cu un domnișor au venit la Nistru și s-au pus toți capetele.

Așijderea, curundu după acești cazaci, la anii 7087 <=1578>, octovrie 12 zile, un Costantin iar cu cazaci veniia în țară și s-au topit toți în Nistru.

Într-acești ani au zidit Pătru vodă mănăstirea Galata în vale și nu după multă vreme s-au răsipit, care loc și până astăzi să cunoaște.

Întru acești anu, 7087 <=1578>, în luna lui octovrie 2, când Costantin cu cazacii trecea Nistrul, iară Zborovschi cu oaste căzăcească au lovit Dașovul, de l-au arsu și l-au prădat și multe turcoale au robii și mult plean au luat. Mai apoi s-au întorsu înapoi, fără nici o zmintéală.

CÂNDU AU MAZILIT ÎMPĂRATUL PRE PĂTRU VODĂ
ȘCHIOPUL, VĂ LEATUL. 7088 <1579>, DECHEVRIE 2

Acest Pătru vodă ce-i zic Șchiopul, după ce au domnit 5 ani, l-au mazilit împăratul Amurat și au trimis pre un turc mare, de l-au luat din scaun și l-au trimis la Halep, la pază. Iară domnia o au dat-o Iancului vodă.

DE DOMNIIA LUI IANCU, VODĂ, CE-I ZIC SASUL,
7088 <=1580>, FEVRUAR 17, VINERI

Dacă au mazilit împăratul pre Pătru vodă Șchiopul, dat-au domnia Iancului vodă, carile au fost de nașterea sa sas, de lege luteran. Pravoslavia nu iubii. Décii deaca au venit în țară și au șezut în scaun, februarie 17 zile, după acéia toată nedumnezeirea și eriticia sa s-au arătat, că lăcomie de avuție nespusă avea, pentru care pre mulți au omorât. Mai apoi de lăcomie mare ce avea, trimisă să ia a zécea din boi în toată țara.

DE UN DOMNIȘOR CE-I ZIC ION VODĂ LUNGUL,
7089 <=1581>

Iancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină care n-au fostu niciodată, de au trimis în toată țara să ia a zécea din boi,

care obicei nu l-au putut suferi țara, ci s-au rădicat lăpușnénii, de s-au sfătuit ca să să dezbată de suptu mâna Iancului vodă. Și bulucindu-să, au rădicat dintre dânșii domnu pre Lungul și i-au pus nume Ion vodă și decii au purces pre Prut în sus.

Iară Iancul vodă, prinzându veste că lăpușnénii s-au rădicat asupra lui, degrabu au trimis pre Bucium vornicul cel mare și pre Brut postelnicul cu oaste împotriva lor. Și timpinându-să oștile la Bolota, s-au lovit de față și dându războiu vitejaște dispre amândoa părțile, përdură lăpușnénii războiul și domnișorul încă să înică în Prut.

Această poveste ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpușnénii asupra Iancului vodă, cronicariul cel leșescu nimica nu scrie, iar létopisetul nostru cel moldovenesc can pre scurt o semnează și aceasta.

CÂNDU AU PRIBEGIT BOIARI MOLDOVEI PRIN ȚĂRI
STREINE DE NEVOIA IANCU, UI VODĂ

Multe lucruri spurcate și nedumnezeiești făcea Iancul vodă în domnia sa, că de răotățile lui toată țara și boiarii să oțărăia, că legea creștinească nu o iubii, la avuție lacom și prădătoriu, țara cu dările o îngreuia și era om curvariu preste samă, că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să ferii, că jupânésile boiarilor de la masa doamnii sale le scotea, di le făciii silă. Acestea toate neputându suferi boiarii, mai vârtos Movileștii, vlădica Gheorghie, Erimiia vornicul, carile mai apoi au fostu și domnu și frati-său Simion păharnicul, Balica hatmanul s-au sfătuit pre taină ca să pribegească. Carii întâi s-au făcut prileju cu voia lui, ca să margă să sfințească mănăstirea Suceviții și apoi cu toții au trecut la Țara Leșască, alții la turci, alții la munténi, alții printr-alte părți.

Mergându decii jalbă la împărăție de răsipa țărâi, i-au luat domnia și au dat-o iarăși lui Pătru vodă Șchiopul.

CÂND AU PRIBEGIT IANCUL VODĂ
ȘI DE MOARTEA LUI, 7091 <=1583>

Înțelegându lăncul vodă că l-au mazilit împăratul și domnia o au dat-o iarăși lui Pătru vodă Șchiopul, cunoscându la ce va veni mai apoi lucrul, gândi că de va merge la turci, va avea pără multă și mai apoi să nu care cumva să și piară, ci s-au sfătuit să treacă în Țara Ungurească prin Țara Leșască, că peste munți, pin țară, nu era putintă ca să treacă, că să temea de țărani. Și așa au ieșit din țară și trecându pre la Pocutia, i-au ținut calea Iazlovetșchii și l-au dus la Liov cu toată avuția lui. Și îndată au trimis la craiul, de i-au dat știre. Craiul au scris la Sinavschii hatmanul și la Herbotu starostea de Liov, să-i ia tot crăescu și lui să-i taie capul. Și îndată au trimis craiul pe podscarbul lui, să-i ia toată avérea lăncului vodă, numai ficiilor și doamnii sale să le lase o parte, să le fie de hrană. Și după învățătura craiului așa au făcut și i-au tăiat capul lăncului vodă.

Scrie létopisetul cest moldovenescu că moartea lăncului vodă au fostu cu învățătura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Și au domnit lăncul vodă trei ani și șapte luni. Acestu lăncul vodă zic cum că au fostu umblându vara cu sanie de os. Așa au petrecut lăncul vodă ténchiul său, viața sa.

A DOAO DOMNIE A LUI PĂTRU VODĂ ȘCHIOPUL,
7092 <=1583>, OCTOVRIE 17

După ce au mazilit împăratul pre lăncul vodă, dat-au domnia iarăși lui Pătru vodă Șchiopul, pre carile așteptându-l toți, iată au venit al doilea rîndu în țară și au șezut în scaun, octovrie 17. Auzindu decia pibégii carii era fugiți printr-alte țări de nevoia lăncului vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu său, Pătru vodă. Pre carii i-au miluit iară cu boieriile lor.

DE NIȘTE CAZACI CE VENIIA SĂ APUCE SCAUNUL.
MOI.DOVEI, VĂ LEAT 7092 <=1583>, OCTOVRIE 27

De noroc era Pătru vodă cu cazacii, că în domnia dintâi nu mai avea odihnă de dânsii, acum la a doao domnie, bine nu să așezase la scaun, iată cazacii venii să apuce scaunul, într-această lună octovrie, 27 de zile. Ci Pătru vodă, prinzându de veste, le-au ieșit înainte la Prut, la sat Munteni, cu câți oameni au putut avea într-acea dată și acolo i-au încunjurat, fiindu cazacii la strimtoare mare, căutatu-le-au a să închina. Din carei au ales Pătru vodă o samă, carii i-au părut oameni de treabă, de i-au oprit să-i slujască, iar pre alții, cu jurământu, i-au slobozit.

DE NIȘTE CAZACI CE AU PRĂDAT NIȘTE SATE
DIN SUS DE TIGHINEA

Nu multă vréme după acéia au mai lovit cazacii din sus de Tighinea, pre decindea de Nistru, niște sate ce să discălicase pre hotarul leșescu, turci ciutaci, moldoveni foarte mulți, carii ieșisă din țară de răul nevoilor lăncului vodă și mare moarte au făcut într-inșii și pradă și robii și cu dobândă s-au întorsu pre la casile lor.

CÂND AU ZIDIT PĂTRU VODĂ GALATA DIN DEAL

Într-acestaș an, dacă s-au așezat Pătru vodă la domnie nu vru să lase în deșert pomana sa, carea o zidisă întâi, mănăstirea Galata din vale, care apoi să răsipisă, ci cu toată nevointa au silit și cu toată osârdia au zidit Galata în deal, carea trăiaște și până astăzi.

CÂND AU PRĂDAT CAZACII TIGHINEA ȘI O AU ARSU,
7092 <=1584>, AVGUST 7 ZILE

Întru acestaș an, avgust 7 zile, strânsu-s-au cazacii și fără veste au lovit Tighinea, de o au arsu și o au prădat-o și au robii pre cei tineri, fete, copii, iar pre alții, până la unul i-au tăiatu și multă dobândă au luat cu sine, neavându cine să-i oprească sau să-i gonească, ci cu pace s-au întorsu înapoi.

DE O SÉCITĂ MARE CE AU FOSTU ÎN ZILELE
ACESTUI PĂTRU VODĂ, DE AU PERIT TOATĂ ROADA,
VĂ LEATO 7093 <=1585>

Domnindu Pătru vodă Țara Moldovei, mare sécită s-au tâmplatu în țară, de au secat toate izvoarele, văile, bălțile și unde mai nainte prindea peaste, acolo ara și piatră prin multe locuri au căzut, copacii au secat de sécită, dobitoacile n-au fostu avându ce paște vara, ci le-au fostu dărâmând frunză. Și atâta prafu au fostu, cându să scorniiia vântu, cât s-au fostu strângându troiani la garduri și la gropi de pulbere ca de omet. Iar dispre toamnă deaca s-au pornit ploii, au apucat de au crescut mohoară și cu acelea s-au fostu oprind sărăcimea foamea, că-i coprinsese pretinderea foametea.

CÂND S-AU ÎMPREUNAT PĂTRU VODĂ CU
MIHNEA VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU,
LEAT 7094 <=1586>, AVGUST 15

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său, Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alixandru vodă, la satu la Bogdănești pre Prut, avgust 15 zile, amândoi cu curte multă și cu gloate mari și s-au ospătat cu mare cinste.

RĂZBOIUL PĂRVULUI PÂRCĂLABULUI DE SOROCA,
CÂND S-AU BĂTUT CU CAZACII LA PERIESLAV,
ÎN ZILELE LUI PĂTRU VODĂ, 7095 <=1587>, GHENAR 8

Rădicatu-s-au o samă de cazaci ca niște lupi de sântu învățați de-a pururea la pradă, de au intrat în țară și au prădat și multe bucate au luat de la ținutul Sorociei. Iară Părvul pârăcalabul Sorociei s-au îndemnat cu hânsarii și cu alții, carii au vrut de bunăvoie și i-au ajunsu la Perieslavu. Acolo cazacii vrând să nu dea dobândă, moldovenii să scoată al său, tare războiu s-au făcut într-înșii și în doao zile bătându-să, de abii au spartu pre cazaci. Mai apoi daca i-au biruit, pre toți i-au omorât, fără numai unul zic să fie scăpat; o samă vii i-au prins și i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la împărăție.

CÂND AU FĂCUT NUNTĂ PĂTRU VODĂ,
DE AU ÎNSURAT PRE NEPOTU-SĂU, VLADUL VODĂ,
7095 <=1587>, IUNIE 10

Într-acestaș an, în luna lui iunie, Pătru vodă făcu nuntă nepotului său, Vladul vodă, ficiorul lui Miloș vodă, de au luat fata Mircii vodă și au chiebatu la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domnească au făcut cu multă chieluială și jocuri și mulți din vecini au venit, de le-au înfrumusețat masa. Această veselie au fostu la Tecuciu.

DE NIȘTE CAZACI CE AU PRĂDAT DAȘOVUL, IUNII

Pre acéia vrème tot în anul 7095 <=1587>, fără veste au lovit cazacii Dașovul, de l-au arsu și pre mulți au tăiatu și prădându dobitoace și avère multă luundu și robiindu ce le-au plăcut, s-au întorsu întregi înapoi, fără nici o zmințeală.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ, CÂND S-AU BĂTUT
LA TŢŢORA CU NIŞTE CĂZACI CE VENISE
CU UN DOMNIŞOR, CE-I ZICEA IVAN,
7096 <=1587>, NOEMVRIE 23

Nu după multă vreme, ci fără zăbavă într-acesta an, toamna, au venit cazacii în țară cu un domnişor, ce i-au fostu zicându Ivan vodă, cărora le au ieşit înainte Pătru vodă cu oaste din sus de Țuțora, noemvrie 23. Și dându războiu vitejaste dispre amândoa pârțile, mulți au picat și în 26 de zile birui Pătru vodă pre cazaci și-i sili de i-au dat pre cine au avut mai mare, carile au luat plată după vina sa. Iară ceilalți să ascundea prin păduri și carii pre unde puția și moldovenii îi goniia. Mai apoi cazacii fugându prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărându-să până la apa Cerimusului, de s-au tras în țara lor, puțini întregi, ci mai toți răniți și pedestriți.

CÂNDU AU LĂSAT DOMNIIA ȘI SCAUNUL,
DE BUNĂVOIE PĂTRU VODĂ SCHIOPUL ȘI S-AU
DUS ÎN ȚARA NEMȚASCĂ

Domnind Pătru vodă Țara Moldovii ca un domn vrédnic, cum să cade, cu di toate podobiile câte tribuiesc unui domnu de cinste, că boiarilor le era părinte, pre carei la cinste mare-i ținea și din sfatul lor nu ieșia. Țărâi era apărătoriu, spre săraci milostivu, pre călugări și pre mănăstiri întăriia și miluia, cu vecinii de prin prejur viețuia bine, de avea de la toți nume bun și dragoste, de nu era a zice cum nu iaste harnic de domnie. Judecata cu blândete și fără fătăriia o făciia.

Mai apoi văzându nevoia țărâi, că turcii pre obiceiul lor cel spurcat și neastâmpăratu de lăcomie, trimiseră de cerea bani, să le dea mai mult decât era adetul țărâi, făcu sfat cu boiarii, ce vor face, cum vor putea rădica și alte dări, carile n-au mai fostu. Că nu-i de aceasta, că doară nu va putea plăti această dată țara, ci iaste că să face obicei, carile nu va mai ieși și aceasta vor

lua și altile vor izvodi, cum s-au și tâmplat. Și s-au ales sfat aceștii nevoi, ca să să înceapă de la altul iară nu de la dânsul. Și decii să găti să să ducă din țară, măcară că boiarii cu toții apăra să nu să ducă din țară, ci să dea acea nevoie, că alții vor da și țara tot nu va hălădui. Ci Pătru vodă nici într-un chip nu vru să să apuce de acea dare și să ia blestemul țării asupra sa. Ci își tocmî lucrul înainte și la scaun lăsă boiari să păzească scaunul, până le va veni alt domnu de la împărăție.

Iară el, umplându domniei sale 7 ani și jumătate, s-au rădicat cu fruntea boiarilor, că boiarii să temură a rămânea, să nu pată ca mai nainte cu Iancul vodă, între carii au fostu Stroiciu logofătul cel mare, Ieremiia Movila vornicul și frati-său Simion păharnicul, carii mai apoi amândoi au căzut la domnie și fratele lor Toader spătariul și Andrei hatmanul și alți mulți, carii nu să îndura de dânsul. Și au trecut pin Țara Leșască, în Țara Nemțască și acolo s-au așezat. Unde spun că când au fost dându bani de chieltuiala bucatilor, au fostu plângându și au fost zicându: „Acestea sântu lacrămile săracilor“. De acolo boiarii s-au întorsu în Țara Leșască cu toții și s-au așăzat acolo, la târgu la Podhaet și pre aiurea.

Și așa Pătru vodă putem să-i zicem cel Milostivu, că binile său au lepădat pentru țară, care ca acesta nu s-au mai aflat. Era domnu blându, ca o matcă fără ac, la judecată dreptu, nebețiv, necurvar, nelacom, nerăsipitoriu, putem să-i zicem că toate pre izvod le-au ținut, ca să nu să zmintescă. Acestu Pătru vodă au domnit întru amândoa domniile doisprezece ani și jumătate.

DE DOMNIIA LUI ARON VODĂ CEL CUMPLIT, CARE
MULTĂ GREOTATE AU ADUS ȚĂRĂI, 7099 <=1591>

După ce părăsi Pătru vodă domniia și țara, înțelegându turcii că țara iaste deșartă de domnu, cercară pre cine vor trimite în locul lui Pătru vodă. Ci norocul cel bun al țărâi să schimbă, că după noroc bun, iată veni și rău, ca cum ar fi de la Dumnezeu însemnat, după vreme bună și senin, să vie vreme

rea și turburată, după domnie lină și blândă, să vie cumplită și amară. Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat țara cu multă datorie, că fiindu om fără suflet și umblându și alții pentru domnie, pre toți i-au umplut cu bani, luundu bani cu camătă de la turci. Așa după multă datorie și cheltuială ce impresurasă țara, ș-au scos domniia la Moldova și au venit în țară, de au șazut la scaun în anii 7099 <=1591>.

Așa, după ce s-au așezat la domnie Aron vodă, nu-i era grijă de alta, numai afară de a prădarea și dinlăuntru nu să sătura de curvie, de jocuri, de cimpoiși, carii îi ținea de măsări. Așijderea dabilile cu carile îngreuiasă țara, nu umbla numai dăbilarii singuri, ce și turci trimitea de umbla cu dăbilarii, de nu-și era țaranii volnici cu nimic, muierile nu era ale lor, fétile le rușina, ce vrea să facă făcea. Dăbilarul pentru un potronic de-l vrea părî la dânsul, nu-l judeca, ci acolo trimitea de-l pierdea. Pe boiari pentru avuție îi omora, jupânésile le siliia și, domnind, nu alta ci ciudése și minuni făcea.

Acéstea și altele mai multe făciia și să văzu că iaste tuturora nevăzut și urât, ci gândi ca să nu să încrează țării și lefecjiilor de țară, ci trase pre leafă unguri călăreți și pedestrași și făcu pedestrașilor odăi în curte, ca să fie pururea lângă dânsul. Mai apoi văzându că de datornici nu să va putea mântui, izvodî ca să ia de tot omul câte un bou. Și așa trimisă în toată țara cu turci, de strângea și la carile nu să afla bou, lua ai cui era în satu, de la alții îi lua toți, câți avea, pentru cei ce nu avea boi, că mulți de răotăți și de dabile multe, boi nici de hrană n-avea.

RĂZBOIUL LUI ARON VODĂ, CÂNDU S-AU BĂTUT
LA RĂUT CU UN DOMNIȘOR BOGDAN VODĂ
ÎI ZICEA, LA ANII 7100 <=1592> ȘI CÂNDU
AU PERIT BUCIUM VORNICUL ȘI BĂRLĂDEANUL
LOGOFĂTUL ȘI PAOS VORNICUL.

Într-acéste răotăți și belituri ce făciia Aron vodă, de nevoie mare, nemaiputându suferi țara, s-au rădicat orheienii

și sorocénii cu un domnișor ce-i zic Ionașco, pre carile îl alesése dintru dânsii cap și-i puseră nume Bogdan vodă. Ce Aron vodă deaca au înțeles de aceasta, au dat știre alții țări să să strângă și el fără zăbavă au ieșit cu curtea și cu lefecii săi. Însă mai nainte, până a nu ieși din curte, au tăiat pre Bucium vornicul cel mare și pre Bârlădeanul logofătul și pre Paos vornicul, dându-le vină cum ar fi cu știrea lor.

Décii au purces împotriva vrăjmașilor săi. Și mergându, pus-au pe Uréche logofăt mare. Și décii s-au tâmpinat oștile la Răut și dându războiu vitejaște dispre amândoaș părțile, izbândi Aron vodă și bātu pre toți și pre domnișoru încă l-au prinsu, ci i-au tăiat nasul și l-au călugărit. Décii, deaca au spart Aron pre viclénii săi, nici un loc nu au lăsat să nu fie plin de vrăjmășia lui, că nu pierdea numai pre carii au fostu întru războiul acela, ce și semințiile lor, și vinovați și nevinovați.

DE MAZILIIA LUI ARON VODĂ

Gătindu-să Aron vodă să facă mai mari vrăjmășii decât aceasta, iată i-au venit de la Tarigradu călărași cu cărți de i-au datu știre cum l-au mazilit împărăția, că împăratul turcescu și sfatul, auzindu de atâta răotate ce făcea, cu morți și cu jafuri fără măsură, l-au mazilit. Décii să mira Aron vodă, cum va face să nu prinză oastea de véste și țara de mazilie, ca să nu-l omoară, că mulți era carii vrea fi bucuroși să auză una ca acéia, că le perise părintii, altora frații, altora ficiorii, alții sărăcisă de multe răotăți. Ci pre taină au învățat pre călărași să nu scoată cuvântu pre afară și au trimis la Iași la doamnă-sa, să să încarce și să purcează în jos. Iară pre boiari i-au învățat de au chiebat gloatile și le au mulțămint de slujbă ce au făcut și le au zis să margă cineși pre acasă, gândindu că doară să vor duce și el să ia drumul spre Tarigrad.

A doao zi, pârându-i cum să vor fi dus curténii, au încâlicatu și au purces spre Iași, și ce-i pâruse că să vor fi dus, ca să silească și el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatle mergea pre de toate părțile. Atuncea au chiebat boiarii, de le au zis: „Crezu, eu am slobozit oastea, să să ducă cineși pre la casile lor. Dară cine-i oprêște?” Datu-i-au a întelêge cum o samă s-au dus, iară cărora le iaste calea spre Iași și spre munte, aceasta li-i calea. Așa împreună au mersu până în sară, până ce au înserat. Décii noaptea, toată noaptea, au silit și nimica zăbavă n-au făcut la Iași, ci au silit spre Țarigrad. Unde mergând, l-au timpinat capigii împărătești, viind ca să-l ia din scaun și să-l ducă la împărăție.

Daca înteleaseră toți de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ci cum după multă furtună și vrême rea, daca vād oamenii senin și liniște, să bucură toți, așa toată țara să bucurasă.

A DOA DOMNIE A LUI ARON VODĂ CEL CUMPLIT

După ce au mazilit împăratul pre Aron vodă, Dumnezeu încă nu-și umplușă certarea sa deplin, că Aron vodă încă nu au fostu ajunsu la Țarigrad, domniia iară i-o au dat-o și scaunul țării, că datornicii lui, turcii, cu totii au mersu la veziriul, de au strigat pentru dânsul și de nevoia datornicilor, iară i-au întorsu domniia.

CÂNDU AU TRIMIS ARON VODĂ ÎNAINTE LA SCAUN PRE OPREA ARMAȘUL. SĂ PRINZĂ PRE O SAMĂ DE BOIARI

Aron vodă, după obiceiul său cel rău și daca înteleasă că i-au dat domniia de iznoavă, cumu-și era vrăjmașul și cumplitu, nu să apucă de alta, ci iarăși gândi ca ce n-au putut umplea cu rău în domniia dintâi, să săvârșească cu a doao domnie. Dupre

cale au răpezit pre credinciosul său, pre Oprea armașul cel mare cu cărți, ca să coprinză scaunul și cu catastif, ca pre toți, pre câți au vrut el să-i piarză, ca să-i prinză și să-i tie la închisoare, până va veni și el la scaun.

Oprea armașul, după învățătura lui Aron vodă, de olac au venit și seara au intrat în Iași, nici aiurea au mersu în gazdă, ci la odăile dorobanților celor ungurești în curte au mersu. Și noaptea au venit la gazda lui Urêche logofătul, pre carile îl lăsase Aron vodă să păzască scaunul și i-au arătat porunca domnu-său. Iar el degrabu, auzind de numile lui Aron vodă, cum au dobândit iarăși domniia, vrându să hălăduiască de dânsul, au dat răspunsul Oprei, zicând: „Acesta lucru cu bucurie priimescu și sântu gata să slujăscu. Ci numai să fie cu taină, ca să nu știe niminea. Bine că ai venit: până vom oblici pre toți, pre câți scrie catastiful, să-i prindem, carii unde vor fi, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă.” Și așa Oprea s-au amăgit cu acesta sfat și s-au așezat iară la dărăbani, într-acea zi și într-acea noapte.

CÂND AU PRIBEGIT URÊCHE LOGOFĂTUL. CEL. MARE

Întelegând Urêche logofătul de venirea lui Aron vodă și de porunca ce-i trimisese pe Oprea armașul, nu cuteză să-l aștepte în țară, știind câtă groază și câte răutăți făcuse mai nainte în domniia dintâi și acum a doua oară, mai de mari cazne va să să apuce.

Ci deaca s-au așezatu Oprea la odăile dorobanților, aflându Urêche logofătul vrême și cale deschisă de a să dăpărtarea și de a ieșirea den țară, învățat-au pre gazda sa, cine va întreba a doao zi de dânsul, să spuie că s-au dus acasă la Cărligătură. Și așa, noaptea, noaptea toată și zioa, toată zioa, fugându, au ieșit pre la Soroca în Țara Leșască. A dooa zi seara, Oprea armașul, deaca s-au dus la gazda lui Urêche să să sfătuiască și

nu l-au aflu, cunoscând că l-au amăgit într-acest chip, îndată au chiamat pre alții, cari s-au tâmplat acolo și au răpezitu cu cărți în toate părțile, să prinză marginea. Iar deaca au aflu că logofătul au trecut Nistrul și s-au depărtatu, n-au mai avutu ce face, ci s-au așăzat, de au ținut scaunul pân' la venirea lui Aron vodă. Iar Urèche deaca au trecut Nistrul, s-au dusu îndată unde era și alalți boiari pribegi strânși, de aștepta sfârșitul lucrului.

DE DOMNIA LUI PETRU VODĂ CAZACUL.,
V LEATO 7101 <=1592>

Scrie létopisetul cestu moldovenescu că încă până n-au fost sosit Aron vodă la scaun, iar Pătru Cazacul s-au rădicat din Țara Ieșască, cu puținii pribegi, înțelgând că scaunul iaste desțertu și sârguind să apuce scaunul, au întratu în țară și au apucat scaunul la Iași și au domnit 2 luni. Déciia au sosit și Aron vodă și au prinsu pre Pătru Cazacul și l-au trimisu la împărăție. Iară cronicariul cel Ieșesc de această poveste ce spune că au venitu Pătru vodă Cazacul, de au apucat scaunul, nimica nu scrie.

CÂND S-AU AȘEZAT ARON VODĂ AL DOILEA RÂND
LA SCAUN, V LEATO 7101 <=1592>, MESETA

Aron vodă deaca s-au așezatu la scaun al doilea rându au pusu pre Oprea armașul logofăt mare și pre Varticu vornic mare de Țara de Giosu și pe Ghiorghe vornic mare de Țara de Sus, pe Zota postelnic mare și pe Alexe stolnicu mare și pre Iane Călugărul vistérnic mare și pre Coci comis mare.

Și cumu-ș era vrăjmașu, nu de altele să apucă, ci iar de asupreale a face țărâi și de dabile mari. Și întâiu, cu voia lui, turcii strânga dabilele cu dăbilarii. Mai apoi nu-i putea opri

și silă mare pretiutinderile făcea: lua slujitori de țară cu sila, de le rănea la cai, bucatele fără prețu și făr' de bani le lua.

Déciia, cunoscând Aron vodă că nu va fi până în sfârșit bine, că țara scârșca, pribégii sta înținați, gândi că, după toată răutatea ce făcuse, să să curătească și să arate țărâi că nu iaste den voia lui ce s-au lucratu, ci iaste din sila turcilor și socoti să să agiungă cu Mihai vodă, carele domniia pre acéia vréme Țara Muntenească, ca să să dezbată de supt mâna turcilor.

Însă întâi socoti că, după atâtea răutăți ce făcuse, să să apuce să facă și vreun lucru bun, ca să nu-i vie osândă. Și s-au apucat în anii 7102 <=1593> de au făcut mănăstire în țarina Iașiloru, care să chiamă Aron vodă, pre numele domnului, unde iaste hramul sfetii Nicolae.

CÂNDU AU VENITU LOBODĂ CU OSTE CĂZĂCEASCĂ ȘI
AU GONITU PRE ARON VODĂ DEN SCAUN ȘI AU ARSU
TÂRGUL. IAȘII V LEATO 7103 <=1594>

<Aici se oprește cronica>